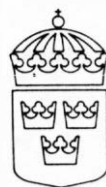

Redogörelse till riksdagen

1988/89:4

Nordiska rådets svenska delegations berättelse
angående sin verksamhet sedan rådets trettiofemte
session t.o.m. trettiosjätte sessionen

Redog.
1988/89:4

Nordiska rådets svenska delegation får härmed överlämna bifogade berättelse angående sin verksamhet sedan rådets trettiofemte session. Särskild uppmärksamhet har ägnats rådets trettiosjätte session, som ägde rum den 7–11 mars 1988 i Oslo.

Stockholm den 27 oktober 1988

För Nordiska rådets svenska delegation

Karin Söder

Bert Isacson

	Sida
A. Sammanfattning	3
B. Delegationen och dess verksamhet	6
C. 36:e sessionen	11
C.1. Generaldebatten	11
C.2. Sakfrågor	16
C.3. Organisation m.m.	17
D. Presidiets, utskottens och redaktionskommitténs verksamhet ...	18
D.1. Presidiet	18
D.2. Utskotten	20
D.2.1. Juridiska utskottet	20
D.2.2. Kulturutskottet	27
D.2.3. Social- och miljöutskottet	42
D.2.4. Kommunikationsutskottet	52
D.2.5. Ekonomiska utskottet	58
D.2.6. Budget- och kontrollutskottet	67
D.2.7. Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt	74
E. Nordiska rådets litteratur- och musikpris	74
Bilaga Rekommendationer och yttranden samt interna beslut antagna vid Nordiska rådets 36:e session	76

Nordiska rådets 36:e session ägde rum i det norska stortinget den 7–11 mars 1988. Till ny president för rådet valdes stortingsrepresentant Jan P Syse för tiden fram till 37:e sessionen.

På sessionens saklista fanns 10 ministerrådsförslag, 40 medlemsförslag och 31 frågor. 70 talare var anmälda i de två första dagarnas generaldebatt.

Sessionen samlade närmare tusen deltagare. Det stadigt stigande deltagarantalet vid råds-sessionerna, där antalet parlamentariker och regeringsmedlemmar närmast är konstant, kan utvecklas till ett problem. I sig avspeglar detta samarbetets positiva utveckling med nya samarbetsområden, nya nordiska intressegrupper och växande nordisk medvetenhet. Den svenska delegationen anser dock att former för att begränsa deltagarantalet behöver utvecklas, främst för att ge rådsförsamlingen den arbetsro och de arbetsmöjligheter som krävs men också av kostnadmässiga och praktiska skäl.

Generaldebatten präglades till stor del av en stark medvetenhet om de nya utmaningar som det nordiska samarbetet står inför i förhållande till den europeiska integrationen när EG:s beslut om att skapa en inre marknad före utgången av 1992 förverkligas. Regeringarna i de nordiska EFTA-länderna har tidigare enats om att använda EFTA som förhandlingsinstrument i förhållande till EG. Det rådde dock enighet om att det även i det nordiska samarbetet finns behov av att diskutera och samordna ståndpunkter på olika fackområden, särskilt sådana där resultaten av det nordiska samarbetet med fördel kan utnyttjas för att påverka utvecklingen inom EG. Områden som särskilt nämndes var miljö, arbetsmiljö, konsumentskydd och fri rörlighet för människor och kapital. Det uttrycktes i debatten krav på betydligt större resurser till det nordiska samarbetet för att Norden skall kunna uppträda mest möjligt samlat, för att de nordiska värderingarna och prioriteringarna skall kunna få den politiska tyngd de förtjänar och för att undvika att Norden blir en passiv åskådare till utvecklingen av EG:s inre marknad.

Den internationella kommitté som Nordiska rådet tillsatt och som har Karin Söder som ordförande bedömdes kunna få stor betydelse för hur det nordiska samarbetet skall finna sin plats i en allt mer internationaliserad värld och i det samarbete som växer fram i Europa. Som ett positivt bidrag nämndes även besöket av Nordiska rådets presidium våren 1988 hos EFTA, GATT och EG-kommissionen. Nordiska ministerrådet har genom sina ämbetsmannakommittéer låtit göra en första kartläggning av konsekvenserna för Nordens del av EG:s beslut om en inre marknad och en identifiering av de förslag rörande den inre marknaden som är av samnordiskt intresse. Nordens förhållande till EG och den framväxande inre marknaden var även utgångspunkten för den svenska delegationens initiativ till överläggningar den 26 maj 1988 med EFTA:s parlamentarikerkommittés svenska delegation. Delegationens ordförande har medverkat i flera debatter under temat Norden – EG. Bland dessa kan nämnas Föreningen Nordens offentliga debatt i riksdagshuset den 19 november 1987 och den diskussion den 21 juni 1988 till vilken samarbetsminister Mats Hellström inbjudit ca 120 nordiska

företrädare för politik, näringsliv, fackliga organisationer, massmedia och kulturliv.

Redog. 1988/89:4

Flera av de viktiga förslag som sessionen antog skall ses som ett led i att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och strävandena att bygga ut det ekonomiska samarbetet med det övriga Västeuropa. Dit hör sessionens beslut att inrätta ett nordiskt industriellt center i Oslo, uppbyggt kring Nordiska Industrifonden, och antagandet av ett tvärsекtoriellt nordiskt utvecklingsprogram på bioteknologiområdet. Centralt inom det ekonomiska samarbetet står även samarbetsprogrammet för avveckling av handelshinder i Norden liksom arbetet med att utforma en ny ekonomisk handlingsplan efter den plan "Norden i vekst" som utlöpte under 1987. Viss kritik framfördes av parlamentariker i rådet mot att arbetet med avveckling av handelshindren går långsamt och att frågan om koncernfackligt samarbete över gränserna inte kommit närmare en lösning.

Än mera kritik framfördes mot Nordiska ministerrådets låga ambitionsnivå på miljöområdet. Besvikelse uttalades över att ministerrådet inte kunde presentera ett enda initiativ på detta område där parlamentarikernas krav, i form av medlemsförslag och uttalanden, varit såväl många som vittomfattande. Samnordiska insatser på miljöområdet, både på nordisk hemmaplan och i det vidare internationella arbetet, värderas som en av de mest angelägna och akuta samarbetsfrågorna. Parlamentarikernas otålighet tog under sessionen sitt uttryck hos mittenpartierna i form av en hemställan till rådets presidium att hålla en extra session under hösten 1988 för att skynda på ministerrådets arbete.

Sedermera har Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet beslutat att en sådan extra session hålls i november 1988. Nordiska rådet har även beslutat att hösten 1989 genomföra en internationell konferens om havsföreningar med deltagare från 18 europeiska länders parlament.

Stora farhågor uttalades också om möjligheten att åstadkomma ett nordiskt TV-samarbete. Frågan har stått på dagordningen i ca 10 år. Riskerna att det aktuella Tele-X-samarbetet inte skulle komma att förverkligas bedömdes av många parlamentariker som överhängande. Hoten mot projektets genomförande är främst kortsynthet och brist på politisk vilja, inte brister på gott och gediget förarbete, härom var talarna eniga. Farhågorna besannades när Nordiska ministerrådet den 3 maj 1988 meddelade att förutsättningarna för att nå uppslutning kring ett utbyte av nordiska TV-program, via direktsändande satellit, inte föreligger.

I många inlägg om kultursamarbetet i Norden knöts stora förhoppningar till ministerrådets förslag till kulturhandlingsplan, som rådet också antog under sessionen. Som särskilt löftesrik utpekades handlingsplanens inriktning på att främja språkförståelsen, vitalisera forsknings- och utbildnings-samarbetet och förstärkningen av Nordiska kulturfonden. Även Nordplus-programmet, som inrättas för att öka studentutbytet inom Norden, kommenterades positivt av många talare. Men även i detta sammanhang var parlamentarikernas kritik påtaglig vad gäller resurstilldelningen för att förverkliga handlingsplanens olika delar.

I generaldebatten förekom många inslag av kritik och självrannsakan. Ett brett inslag i kritiken var att den aktuella utvecklingen inom EG måste ses

som en utmaning för de nordiska länderna och att ökade insatser för att stärka dessas samarbete krävs. Avståndet mellan de stora politiska uppgifterna och de tillgängliga resurserna är alltför stort, särskilt som man redan nu måste prioritera hårt mellan de angelägna uppgifter som står för dörren. Behovet av ökade resurser har också uppmärksamats av den svenska regeringen som lagt fram ett förslag i ministerrådet om en ny finansieringsordning för det nordiska samarbetet. Ordningen skulle bygga på att en mindre del av de generella omsättningsskatterna skulle avsättas för samarbetet. Den svenska regeringen anser att en momsfinansiering skulle ha många fördelar: en egen finansieringskälla skulle tillförsäkra det framtida samarbetet en rimlig expansionstakt, underlätta den planmässiga användningen av resurserna och leda till en effektivare budgetprövning. Förslaget kommer att prövas inom ramen för den nya ekonomiska handlingsplan som ministerrådet avser att presentera till 37:e sessionen och anses bli ett prov på viljan och förmågan att öka ambitionsnivån och målinriktningen i det nordiska samarbetet.

Svårigheten att frigöra sig från det nationella perspektivet och därmed stärka viljan att nå nordiska lösningar påtalades i flera inlägg av parlamentarikerna. Samma attitydförändring efterlystes hos regeringskanslierna i synen på Nordiska rådets rekommendationer. Såväl parlamentariker som representanter för regeringarna uttalade sig för nödvändigheten att rationalisera och effektivisera samarbetet. Större målmedvetenhet och politiska beslut om vilka samarbetsområden som skall prioriteras och en starkare vilja till nya, friska initiativ efterlystes.

Arbetet i *juridiska utskottet* har i första hand inriktats på det nordiska lagstiftningsprogrammet och möjligheterna till en modernisering av detta. I oktober 1987 höll utskottet ett möte med sakkunniga i lagstiftningsfrågor från alla de nordiska länderna i syfte att erhålla goda idéer och inspirationer till det framtida samarbetet. Som resultat av detta möte lade utskottet fram ett förslag till justitieministrarnas vidare arbete med ett moderniserat lagstiftningsprogram vid 36:e sessionen i Oslo. Flyktingfrågorna har liksom närmast föregående år i hög grad engagerat utskottet. Ett seminarium om flykting- och invandrarpolitik i Norden anordnades i Saltsjöbaden i april 1987.

Arbetet i *kulturutskottet* har under perioden dominerats av mediafrågor och uppföljning av den rådsrekommendation om en handlingsplan för utveckling av det nordiska kultursamarbetet som antogs år 1986. Utskottet har även haft kontakter med internationella organisationer, särskilt Europarådet och UNESCO. Under hösten 1988 kommer utskottet att arrangera ett seminarium om den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet när det gäller den högre utbildningen.

Miljövarsfrågorna har upptagit en stor del av *social- och miljöutskottets* arbete under perioden. Frågan om ett nytt samarbetsprogram på miljövarsområdet, om en ny handlingsplan för bekämpande av havs- och kustföroreningar i Norden och en handlingsplan mot luftföroreningar har behandlats. Utskottet har också haft att ta ställning till ett ministerrådsförslag om ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn.

Kommunikationsutskottets arbete har under perioden dominerats av

frågor rörande trafiksäkerhet. Datafrågorna har ägnats speciell uppmärksamhet genom ett av utskottet anordnat seminarium "Nordiska utmaningar i datapolitiken". Dessutom har utskottet särskilt engagerat sig i miljöfrågor i trafiken, turism och sjöfart.

Ekonomiska utskottets arbete under perioden har framför allt inriktats på frågor rörande näringspolitik, bistånd och energipolitik. En viktig del i utskottets arbete har dessutom varit att följa upp den gällande ekonomiska handlingsplanen och planerna på den kommande ekonomiska handlingsplanen.

Budget- och kontrollutskottets arbete har till stor del präglats av diskussioner om den nordiska budgeten för 1988 och 1989. Utskottets kontrollerande verksamhet har främst omfattat det nordiska skolsamarbete som bedrivs i ministerrådets regi.

Budgeten för Nordiska ministerrådets verksamhet 1988 har fastställts till 569,5 miljoner danska kronor. Enligt gällande fördelningsnyckel fördelas kostnaderna enligt följande: Danmark 20,0 %, Finland 20,3 %, Island 0,9 %, Norge 21,5 % och Sverige 37,3 %. Planeringsförutsättningarna för 1989 och 1990 utgår från en real tillväxt på 3 % per år.

B. Delegationen och dess verksamhet

Delegationens medlemmar

Val till Nordiska rådets svenska delegation ägde rum den 21 oktober 1987. Till medlemmar utsågs Grethe Lundblad, Lennart Andersson, Carl Bildt, Arne Gadd, Bengt Westerberg, Karin Söder, Lahja Exner, Ingrid Sundberg, Per Olof Håkansson, Lena Öhrsvik, Hans Petersson i Röstånga, Hans Nyhage, Olle Östrand, Gunnar Björk i Gävle, Barbro Nilsson, Sten Svensson, Lars Werner, Berit Oscarsson, Elver Jonsson och Wiggo Komstedt.

Till suppleanter utsågs Kurt Ove Johansson, Lars Ulander, Arne Andersson i Ljung, Yvonne Sandberg-Fries, Ylva Annerstedt, Gunnel Jonäng, Hans Pettersson i Helsingborg, Siri Häggmark, Karl-Erik Svartberg, Anita Johansson, Margareta Andrén, Filip Fridolfsson, Sten-Ove Sundström, Olof Johansson, Ulla Johansson, Birgitta Rydle, Inga Lantz, Jan Fransson, Hugo Bergdahl, Rolf Dahlberg.

Möten

Delegationen har sedan 35:e sessionen i Helsingfors sammanträtt tio gånger. Samnordiska informationsfrågor har vid ett antal möten varit föremål för diskussion. Delegationen har bl. a. yttrat sig över ett medlemsförslag om den nordiska informationsverksamheten och därvid uttalat angelägenheten av att rådets befintliga informationsresurser utnyttjas effektivt och i samklang med de stora informationsbehov som föreligger. Vidare har delegationen uttalat behovet av ett bättre samarbete med de nordiska medintressenterna. Således har delegationen funnit det naturligt att rådet tar upp en diskussion med Föreningen Norden om hur informationssamarbetet kan förbättras, alltifrån

vardaglig informationsservice till större gemensamma informationssatsningar. I syfte att förbättra informationen om Nordiska rådet och det nordiska samarbetet beslöt delegationen vid möte den 3 december 1987 att avge en skrivelse till samtliga linjenämnder vid lärarhögskolorna, i vilken behovet av nordiska kunskaper och nordiskt tänkande hos lärarna betonades.

Vid delegationens konstituerande möte den 22 oktober 1987 omvaldes Karin Söder till ordförande och Grethe Lundblad till vice ordförande.

Det *nordiska samarbetet i den västeuropeiska integrationsprocessen* har varit föremål för stor uppmärksamhet i rådsarbetet under den gångna verksamhetsperioden. Till ordförande i den av presidiet tillsatta internationella kommittén, som består av två medlemmar från varje nordiskt land, utsågs Karin Söder. Som andra svensk ledamot i kommittén utsågs Arne Gadd.

Vid möte den 27 januari 1988 informerades delegationen om de nordiska samarbetsministrarnas beslut den 19 januari 1988 att i ett brev till samtliga fackministrar inom det nordiska samarbetet understryka vikten av att lägga in en europeisk dimension i det nordiska samarbetet. Vid samma möte anmäldes att de socialdemokratiska medlemmarna i delegationen väckt en motion i anslutning till propositionen angående Sverige och den västeuropeiska integrationen. I motionen anfördes att det nordiska samarbetet såsom det bedrivs genom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör vidareutvecklas och utgöra en förebild för de svenska insatserna i ett bredare perspektiv.

Statsrådet Mats Hellström, som inbjudits till delegationens möte den 3 mars 1988 ansåg att det nordiska samarbetet måste bli en kraft att räkna med i Europa och för att lyckas med detta måste samarbetet vara effektivt och meningsfullt. På varje enskilt område inom det nordiska samarbetet måste hänsyn tas till vad som händer inom EG. De nordiska länderna måste noga överväga hur de bäst kan påverka utvecklingen inom EG på områden där Norden kommit långt som t.ex. miljövard, konsumentskydd, arbetsmiljö och kultursamarbete.

Till delegationens möte den 26 maj 1988 hade representanter för EFTA:s parlamentarikerkommittés svenska delegation inbjudits. Härvid lämnades en redogörelse för EFTA-delegationens arbete och det framkom att från svensk sida hade främst utbildnings-, miljö-, och konsumentfrågor prioriterats. Givetvis var samarbetet mellan EG och EFTA en fråga av högsta prioritet. Arbetet med att avskaffa handelshindren inom EFTA var ytterligare en fråga som var föremål för stor uppmärksamhet.

Delegationens berättelse till riksdag och regering har också varit uppe till diskussion vid delegationens möten. Delegationen har understrukit behovet av att få till stånd en bred nordisk debatt i riksdagen. En sådan debatt behövde dock inte nödvändigtvis knytas till delegationens berättelse. Delegationen uppdrog åt ordföranden och vice ordföranden att hos talmanen och utrikesutskottet aktualisera frågan om en nordisk riksdagsdebatt.

Vid möte den 6 april 1988 utsåg delegationen direktör Bert Isacson till ny kanslichef fr.o.m. den 1 september 1988.

Vid delegationens möte den 22 oktober 1987 valdes ett arbetsutskott bestående av Karin Söder, Grethe Lundblad, Lennart Andersson, Arne Gadd och Ingrid Sundberg. Arbetsutskottet har sedan 35:e sessionen hållit 12 möten. Arbetsutskottet har vid dessa möten bl.a. haft att förbereda budget och andra ekonomiska frågor, utseendet av ny kanslichef och Nordiska rådets journaliststipendiater.

Informationsverksamhet

Enligt tidigare beslut av Nordiska rådets presidium skall följande målgrupper prioriteras i Nordiska rådets informationsverksamhet: 1. massmedia, 2. skola och ungdom, 3. nordiska politiker och politiska partier, 4. organisationer och 5. relevanta målgrupper utanför Norden.

Nordiska rådets presidium ansvarar för informationsverksamheten som styrs av årligt fastställda informationsplaner och en informationsbudget. Varje höst fastställs dels en informationsplan för Nordiska rådets egen informationsverksamhet, dels en plan för den gemensamt med Nordiska ministerrådet bedrivna verksamheten. Den senare informationsplanen fastställs av presidiet och de nordiska samarbetsministrarna. Informationsplanerna förbereds och verkställs av de informationsansvariga vid rådets och ministerrådets sekretariat. Under perioden har informationsansvariga hållit 4 möten.

Otillfredsställelse med den samnordiskt bedrivna informationsverksamheten har ofta uttalats av såväl parlamentariker som regeringsmedlemmar. Den utbredda uppfattningen är att insatserna inte får genomslagskraft hos de prioriterade målgrupperna, åtgärder genomförs utan att förankras i den tilltänkta målgruppen och oftast utan hörande av legitima intressenter.

Dessa problem har vid ett flertal tillfällen diskuterats i den svenska delegationen under perioden dels vid ett möte när ett antal samnordiskt producerade videofilmer visades, dels i anslutning till delegationens behandling av ett medlemsförslag från den socialdemokratiska gruppen i rådet om en förbättrad informationsverksamhet. Medlemsförslaget (A 800/k) antogs vid sessionen i form av ett internt beslut om att presidiet låter en från Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet fristående expert utföra en översyn av informationsorganisationen. Utgående från resultaten skall konsulten föreslå behövliga förändringar i informationsverksamheten och dess uppbyggnad, med beaktande av de krav som ställs på informationsarbetet i respektive land. För att utforma mandat för konsultinsatsen har presidiet tillsatt en referensgrupp bestående av stortingsrepresentant Reulf Steen, statssekreterare Lars Strandberg och presidiensekreteraren.

För Nordiska rådets del av informationsverksamheten anslås för 1988 2 615 000 kronor till informationsåtgärder och 1 130 000 till handböcker (den del av publikationsutgivningen som ingår i informationsverksamheten).

Service till massmedia hör till de vardagliga inslagen i det informationsarbete som utförs vid delegationens kansli.

Förutom pressmeddelanden, ca 25–30 per år, och vid behov presskonfe-

renser utgör ackreditering och förhandsinformation i samband med sessionen det största enskilda arrangemanget för massmedia årligen. Till sessionen ackrediterades från Sverige 65 svenska och 5 utländska journalister. Den svenska dagspressens bevakning resulterade i ung. 400 artiklar och 100 mindre notiser. Till antal innebär detta betydligt färre införda artiklar än de senaste 3-4 åren, men i gengäld var artiklarna större, och framför allt förekom en stor andel ledare och redaktionella kommentarer av större frågor på sessionens dagordning och av det nordiska samarbetets utveckling.

Massmedia informerades utförligt såväl före som efter juridiska utskottets seminarium om flyktingfrågor den 22-23 april 1987 i Saltsjöbaden. Seminariet bevakades av 40 förhandsanmälda journalister för vilka ett presscenter satts upp.

Massmedia bereds även goda möjligheter att bevaka andra större rådsbegivenheter som t.ex. samlade utskottsmöten, seminarier, konferenser och utdelning av litteratur- och musikpriserna. I anslutning till nomineringar och beslut om de nämnda priserna tillhandahålls massmedia bakgrundsartiklar om kandidaterna.

Av Nordiska rådets journaliststipendium utdelas 50 000 kronor för Sveriges del. Stipendiet söktes efter utannonsering av 34 journalister. Svenska delegationen beslutade fördela stipendiet på följande sätt: redaktörerna Kjell Ericsson, Skogsindustriarbetaren med 5 000 kronor, Ingrid och Joachim Wall, Kvällsposten med 4 000 kronor, Barbro Larsson, Frilansgruppen med 8 000 kronor, Iréne Olsson, Expressen med 8 000 kronor, Catharina Andersson, Katrineholms-Kuriren med 17 000 kronor och Janne Sundling, Kommunalarbetaren med 8 000 kronor. Utdelningen sker i samråd med en representant för Svenska Journalistförbundet.

Information till skolalutbildningsväsen har ökat påtagligt det senaste året. Efter några års försöksverksamhet i Danmark med utgivning av ett temamaterial för grundskolans högstadium "Nordpå" har under den gångna perioden två samnordiska tema-häften utgivits. Kansliet har deltagit i den nordiska arbetsgrupp som utarbetat häftena där den ena, "Norden på väg", bekostats av Nordiska rådets informationsbudget och det andra "Ung är bättre" bekostats av anslag från Nordiska ministerrådet. Kansliet har distribuerat tema-häftena i Sverige till ca 2 500 lärare i samhällskunskap och via Föreningen Nordens lokala informationskontor. Skolor har i begränsad utsträckning kunnat beställa klassuppsättningar gratis. Utgivningen av Nordpå-materialet kommer i fortsättningen att handhas av Nordiska ministerrådets sekretariat.

Den svenska delegationen har fortsatt den seminarieverksamhet riktad till lärare i samhällskunskap som sedan cirka fem år tillbaka bedrivs gemensamt med Föreningen Lärare i Samhällskunskap (FLS). Under perioden har ett seminarium arrangerats för 24 gymnasielärare från Gävleborgsdistriktet och ett för 23 skolledare från Göteborgs gymnasier. Vid båda seminarierna har Nordiska rådets danska delegation, Folketinget och Nordiska ministerrådets sekretariat gjort värdefulla insatser. Gemensamt för dessa s.k. lärarseminarier är ambitionen att dels ge grundinformation om det nordiska samarbetet, dels väcka motivation för att lärarna skall arbeta med nordiska frågeställningar i undervisningen. För närvarande saknas både grundinformationen

som de motivationsskapande momenten i såväl lärarutbildning och läromedel som i läroplaner och anvisningar. Parlamentarikernas medverkan i seminarieprogrammen ger inblick i nordiskt partipolitiskt arbete, vanskligheter och framgångar i samarbetet, och uppskattas högt av deltagarna. Seminarierna får nog anses höra till de bäst mottagna informationsinsatserna och ger samtidigt sakligt god underbyggnad för förslag och idéer till den gemensamma informationsplanen.

Kansliet har mottagit ett stort antal förfrågningar från lärare, elever, universitetsstuderande osv. om informationsmaterial, studiebesök, vägledning för temadagar och -veckor.

I samarbete med riksdagens informationstjänst sänds nytt nordiskt informationsmaterial ut till svenska skolor och föredrag/studiebesök om nordiskt samarbete har genomförts via riksdagens informations- och visningstjänst.

Delegationens samarbete med Föreningen Norden består fortsatt i medverkan med en egen informationssida i Föreningen Nordens tidskrift "Nordens Tidning". Tidskriften utkommer med 4 nr/år och når ca 32 000 mottagare.

Delegationen medverkade vid den officiella starten av den s.k. "NY GIV - i det svensk-norska samarbetet" med en utställning i Stadshuset i Stockholm den 31 januari 1988. I montern, som var livligt besökt, presenterades kandidaterna till Nordiska rådets litteraturpris och en del av Nordiska rådets informationsmaterial.

Informationssekreteraren ingår i Föreningen Nordens informationsnämnd där arbetet främst inriktas på förberedelser av Föreningen Nordens Årsbok, medlemsvärningskampanjer, planering av informationsmaterial och större arrangemang som NY GIV och Vänortsjubileum 1989. Delegationsmedlemmar och tjänstemän vid kansliet medverkar med föredrag, debattinlägg etc. inom Föreningen Nordens distrikts- och lokalavdelningar. Så arrangerades t.ex. av Föreningen Norden på Gotland den 10 december en Norden-dag med föreläsningar för öns samtliga gymnasielärare och för lärare och elever vid Gotlands folkhögskola, ett inslag i lokalradion och en offentlig kvällsdebatt om det nordiska samarbetet. Nordiskt informationsmaterial distribueras löpande via funktionärer i lokalavdelningar och de två regionala informationskontoren i Göteborg och Umeå.

Samnordiskt informationsarbete äger rum vid möten och koordinering mellan informationsansvariga vid rådets och ministerrådets sekretariat. Under perioden har delegationens kansli ingått i tresamnordiska arbetsgrupper för det tidigare nämnda temamaterialet "Nordpå", ett särskilt skolmaterial i form av en videofilm och ett tillhörande skolmaterial resp. ett med Nordiska ministerrådet gemensamt overheadmaterial om samarbetets uppbyggnad och resultat.

Kansliet medverkar vid utarbetande/bearbetning av nytt samnordiskt informationsmaterial och svarar för dess distribution i Sverige. Detsamma gäller för distribution av vissa samnordiskt producerade utredningar och rapporter, NU- resp. NORD-rapporter, där vissa publikationer har en mycket bred spridning.

I samarbete med Svenska institutet distribueras informationsmaterial om

Nordiska rådet och samarbetet på engelska, tyska och franska till svenska ambassader och konsulat utanför Norden. Under perioden har institutets faktablad om det nordiska samarbetet förnyats. En ny upplaga på engelska resp. tyska planeras.

Redog. 1988/89:4

Övrig verksamhet

Svenska delegationen var representerad av riksdagsledamot Hugo Bergdahl vid *Svenska samernas landsmöte* den 10–12 juni 1987 i Kiruna.

Delegationens ordförande deltog i den svenska invigningen av det *nordiska teknologiåret* den 8 januari 1988.

I den svensk-norska kulturmanifestationen *NY GIV*, som öppnades den 30 januari 1988 i Blå Hallen i Stockholms stadshus, deltog svenska delegationen med en informationsmonter. Delegationen var representerad av riksdagsledamot Barbro Nilsson.

Den 1 mars 1988 hölls ett möte mellan representanter för svenska delegationen och *kontaktmännen för nordiska frågor i departementen*. Vid mötet diskuterades främst aktuella frågor inför 36:e sessionen.

Vid möte den 3 mars 1988 mellan svenska delegationen och representanter för *Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer* framfördes av ungdomsorganisationernas representanter bl.a. att NORDPLUS, NORDJOBB, NORDPRAKTIK och ungdomsresekortet var viktiga frågor i det nordiska samarbetet.

Riksdagsledamot Berit Oscarsson representerade delegationen vid *en nordisk idrottskonferens* den 13–15 juni 1988 på Bosöns idrottsinstitut.

Elever från såväl gymnasieskolan som grundskolan har beretts tillfälle att följa och delta i arbetet vid delegationens kansli för att få praktisk arbetslivsorientering.

C. 36:e sessionen

C.1. Generaldebatten

Generaldebatten fördes liksom tidigare år med utgångspunkt i Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet och rapporten från Nordiska rådets presidium och dess verksamhet efter den 35:e sessionen. Generaldebatten inleddes med det så kallade trontalet av ministerrådets ordförande och ett svarstal av en representant för rådets presidium. Anföranden följde därefter från representanter för de fyra partigrupperna: socialdemokratiska partigruppen, mittengruppen, konservativa och vänstersocialistiska partigruppen.

Generaldebatten ägnades åt en rad olika frågor. Den dominerades dock av frågor rörande Nordens förhållande till omvärlden, särskilt EG, miljöfrågor och kultursamarbetet och då särskilt TV-samarbetet (Tele-X).

I ministerrådets så kallade trontal framhöll ministerrådets ordförande, fiskeriminister *Bjarne Mørk Eidem*, Norge, att stor och berättigad uppmärksamhet det senaste året ägnats åt frågor om den europeiska integrationens betydelse för Norden. Han menade att det fanns en allmän enighet om att det nordiska samarbetet inte kan fortgå isolerat från den övriga utvecklingen i Västeuropa. Särskilt aktuell var frågan om vilka perspektiv som öppnas i förlängningen av EG:s beslut att skapa en inre marknad före utgången av 1992.

I sitt svarstal framhöll presidiets representant *Elsi Hetemäki-Olander* bland annat att vi i Norden inte kan stå likgiltiga eller avvaktande till den integrationsprocess som pågår inom EG. I det sammanhanget kan vi ställa oss två frågor: "Hur rustar vi oss för att möta den utveckling som påbörjats och vad kan vi, Norden, erbjuda – vilka bidrag kan vi ge i samarbete med EG?"

Den socialdemokratiska partigruppens talesman *Grethe Lundblad* menade att det inte var överdrivet att hävda att omvärldens betydelse för det nordiska samarbetet var större än på länge. Samtidigt vore det dock fel att inrikta det nordiska samarbetet på en passiv anpassning till vad som kan komma att beslutas utanför Norden. "Vi vill alla, inom ramen för våra nationella förutsättningar, delta i byggandet av ett förnyat och stärkt Europa. Vi socialdemokrater tror att också vi i Norden kan ge konstruktiva bidrag, inte minst när det gäller de sociala och miljömässiga dimensionerna av det europeiska samarbetet". Dessa bidrag ger vi inte genom att lägga det nordiska samarbetet i träda utan bättre genom att vidareutveckla det, framhöll *Grethe Lundblad*.

Mittengruppens talesman *Johan Buttedahl*, Norge, ansåg att utvecklingen inom EG kommer att ställa de nordiska länderna inför nya utmaningar speciellt på det marknadsekonomiska området. Svaret på dessa utmaningar borde vara nya ansträngningar att fjärma de interna hindren för ekonomiskt samarbete inom Norden. Norden som hemmamarknad har i och med detta fått en ny, utmanande dimension. *Buttedahl* redovisade vidare att mittengruppen lagt fram ett förslag om en studie av Europafrågan där man skulle analysera förutsättningarna och ambitionerna i ett utvidgat europeiskt samarbete. Han menade också att vi utan att ge avkall på det nordiska samarbetet kan använda detta för att skapa en gemensam strategi inför förbindelserna med EG. Ett sådant arbete kunde ses som ett supplement till EG-frågornas behandling inom EFTA-gruppen. De nordiska länderna kan ha mycket att vinna genom ökat gemensamt uppträdande i kontakterna med EG.

Den konservativa gruppens talesman *Carl Bildt* anförde att vi i Norden så långt det över huvud taget är möjligt borde försöka att samordna våra respektive ansträngningar och strävanden när det gäller deltagande i EG:s arbete med en inre marknad. Den inre marknaden påverkar direkt och omedelbart olika delar av nordiska samarbetet. På en rad områden borde vi söka anknyta de framgångar som vi uppnått i Norden till det framväxande västeuropeiska samarbetet, medan vi på andra områden, där man kommit

längre i Västeuropa, borde överföra det västeuropeiska arbetets framsteg också till Norden i dess helhet.

Redog. 1988/89:4

Den vänstersocialistiska gruppens talesman *Theo Koritzinsky*, Norge, ansåg att de nordiska EFTA-länderna i nära samarbete med Danmark aktivt och kritiskt borde undersöka och förhandla om villkoren för ett vidare samarbete med EG. Att enbart anpassa sig till EG:s inre marknad ansåg han vara för passivt. I kommande diskussioner och förhandlingar med EG borde det läggas avgörande vikt vid möjligheterna till full sysselsättning, aktiv regionalpolitik, demokratisk styrning av ekonomin, sociala och hälsopolitiska värden, arbetsmiljö, konsumentskydd och miljövård. Norden borde uppträda mest möjligt samlat i denna process. Bara då kan enligt Koritzinsky våra värderingar och prioriteringar få den politiska tyngd de förtjänar. En okritisk anpassning till EG:s inre marknad kan betyda fjärrstyrning från Bryssel av väsentliga avsnitt i vår hälso-, konsument- och miljöpolitik.

Statsminister *Ingvar Carlsson* menade att det nordiska samarbetet har en direkt och praktisk nytta även i det högaktuella västeuropeiska integrations-samarbetet. Den inledda processen har enligt statsministern förutsättningar att kunna leda till att även det nordiska samarbetet fördjupas och förstärks. För de nordiska länderna gäller det att inte enbart anpassa sig till utvecklingen inom EG utan också att aktivt påverka den. Vårt deltagande i det västeuropeiska integrationsarbetet får inte ske till priset av att gjorda landvinningar för att trygga sysselsättningen, värna om en god miljö, de anställdas ökade medinflytande och konsumenternas intressen går förlorade. Det måste, framhöll statsministern, vara en angelägen nordisk uppgift att verka för att dessa frågor får ökad uppmärksamhet och ges högsta prioritet även i det västeuropeiska samarbetet.

Statsminister *Harri Holkeri* välkomnade ministerrådets kartläggning av den nordiska samlingsapparatens beredskap att möta den europeiska integrationsutvecklingen. I Finland ansåg man det vara viktigt att det nordiska samarbetet utvecklas också i den nya situationen. Han anförde vidare att det nordiska samarbetet och deltagandet i integrationsutvecklingen i Europa inte utesluter varandra. "Integrationen är en realitet som vi bör beakta. För vår egen del hoppas vi att de samlingsformer som uppstår i högre grad skulle kunna bidra till att öppna dörrar än stänga dem."

Karin Söder menade att våra nordiska band är starka och att EG:s utveckling och ett närmare samarbete med den gemensamma marknaden därmed inte är något hot mot det nordiska samarbetet. Snarare öppnar det möjligheter om man hanterar frågan rätt. Det förutsätter dock att det nordiska samarbetet utvecklas i snabbare takt än hittills. Karin Söder rapporterade även från Nordiska rådets internationella kommittés arbete som hon trodde skulle kunna bidra till att utveckla ett positivt och vidgat samarbete i internationella frågor.

Statsrådet *Mats Hellström* ansåg att man borde fråga sig om den nordiska samlingsmodellen är funktionsduglig i dagens bredare europeiska perspektiv eller om den behöver anpassas på något sätt. För att få ett svar på detta hade samlingsministrarna startat en kartläggning av hur EG:s skapande av den inre marknaden påverkar det arbete som bedrivs i de nordiska ämbetsmannakommittéerna. Möjligheterna att från nordisk sida realistiskt

påverka en större europeisk utveckling torde emellertid enligt Hellström vara störst på sådana områden där vi själva kommit långt i utvecklingen och är väl harmoniserade och där samtidigt regelsystemen i EG är i stöpsleven.

Statsminister *Poul Schlüter*, Danmark, ansåg att det för närvarande finns en dynamik i samarbetet mellan EG-länderna som även Norden borde vara med i. Han menade att de nordiska länderna, vare sig de är medlemmar i EG eller inte, måste anpassa sig till utvecklandet av den inre marknaden. Från dansk sida såg man gärna att man kunde finna praktiska vägar för de övriga nordiska länderna att få inflytande på de regler som skall gälla för den större europeiska marknaden. Något direkt deltagande i EG:s beslutsprocess är dock inte möjligt. Uppbyggnaden av den inre marknaden är förbehållen EG-länderna.

I ett mycket uppmärksammat inlägg tog *Anker Jørgensen* bland annat upp frågan om palestiniernas situation på Västbanken och i Gaza. Han menade att de nordiska utrikesministrarna borde överväga om inte Norden gemensamt kunde ta initiativ som kunde sätta igång en förhandlingsprocess för att lösa dessa problem.

Miljöfrågor

Ministerrådets talesman fiskeriminister *Bjarne Mørk Eidem*, Norge, konstaterade att ett av de allvarligaste problemen som världen står inför i dag är hotet mot miljön. Han meddelade även att rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling studeras inom alla sektorer av ministerrådet. Miljöfrågorna kommer att inarbetas på en rad områden av det nordiska samarbetet.

Elsi Hetemäki-Olander, Finland, anförde i sitt svarstal att det i Norden finns en erfarenhet och en vilja att gå mycket långt i skyddet av miljön. För att nå de mål inom miljöpolitiken som är ofrånkomliga måste vi satsa ännu mer på att utveckla en bättre och mera miljövänlig teknik.

Grethe Lundblad redovisade i sitt inlägg parlamentarikernas stora besvikelse över att ministerrådet inte lagt fram ett enda förslag på miljöområdet till sessionen.

Även *Johan Buttedahl*, Norge, anförde en liknande kritik och menade att ministerrådet har en för låg ambitionsnivå i dessa centrala frågor.

Statsminister *Ingvar Carlsson* menade att en av de stora utmaningarna som vi står inför är att uppfylla människors krav på att en god miljö och ren natur skall vara en självklar del av välfärden. "Vår uppgift är att visa att det inte råder något motsatsförhållande mellan en ren natur och en god miljö å ena sidan och full sysselsättning och tekniskt framåtskridande å den andra, och att social trygghet och jämlikhet inte är hinder – utan förutsättningar – för en utveckling mot en bättre miljö både i våra egna länder och globalt."

Även *Karin Söder* beklagade att ministerrådet inte lagt fram något miljöprogram till sessionen. Detta såg hon som ett allvarligt bakslag för parlamentarikerna, som enträget försökt att få fart på ministerrådets arbete med miljöfrågorna. Hon ansåg det mycket allvarligt att ministerrådet inte lagt fram ett enda förslag på miljöområdet till sessionen medan det från parlamentarikersidan förelegat en lång rad förslag.

Social- och miljöutskottets ordförande *Marjatta Väänänen*, Finland, uttryckte stor oro över att, även om miljöskyddsfrågorna behandlas i de mest varierande nationella och internationella institutioner, det är ytterst svårt att omsätta verbalt framförda önskemål och krav i praktisk handling. Hon menade att miljöskyddet i Norden hör till Nordiska rådets allra viktigaste och mest brådskande frågor.

Statsrådet *Birgitta Dahl* beklagade att ministerrådet inte kunnat lägga fram ett konkret handlingsprogram på miljöområdet till sessionen. Förklaringen var den att det underlag som arbetats fram inte ansågs motsvara de krav man måste ställa på miljöfrågornas handläggning. Ambitionsnivån måste höjas, och statsrådet lovade att till nästa session återkomma med ett nordiskt samarbetsprogram som förhoppningsvis bättre skulle svara mot Nordiska rådets krav på ministerrådet.

Statsminister *Gro Harlem Brundtland*, Norge, ansåg att hotet mot vår miljö bland annat hänger samman med de ökade sociala och ekonomiska skillnaderna mellan industriländerna och länderna i tredje världen. Det ömsesidiga beroendet mellan ekonomi, sociala problem och belastningen på miljön är en viktig orsak till att miljöproblemen stadigt växer. Gro Harlem Brundtland framförde även sitt tack till de nordiska länderna för det starka stöd Världskommissionen för miljö och utveckling fått. Det stödet hade enligt statsministern varit avgörande både under arbetet och vid uppföljningen på internationellt plan. Hon hade därvid med glädje noterat den omfattande behandling och uppföljning rapporten fått i alla nordiska samarbetsorgan.

Olof Johansson menade att det var dags att på nordiskt plan på nytt ta upp frågan om att gemensamt verka för en internationell miljövårdsfond. De nordiska länderna borde gå i spetsen för att upprätta en fond som möjliggör för ekonomiskt svaga länder att investera i förbättrad teknologi och reningsteknik och därigenom minska dessa länders utsläpp av svavel- och andra luftföroreningar. Detta var ofta effektivare än åtgärder vidtagna på hemmaplan.

Enligt *Sten Svensson* måste en god miljöpolitik vara byggd på kunskap och på de enskilda människornas personliga ansvar för miljön och för varandra. Detta ansvar stimuleras av ett eget ägande. Det skapar också respekt för det andra äger, medan det kollektiva beslutsfattandet riskerar att successivt urholka det personliga ansvaret. Kunskapen om hur olika åtgärder påverkar miljön var dock enligt Svensson fortfarande otillräcklig. Fortsatt forskning och försöksverksamhet om biologiska, kemiska och fysikaliska samband är därför nödvändigt.

Kulturfrågor

Samarbetsminister *Bjarne Mørk Eidem*, Norge, anförde att det var ministerrådets önskan att vitalisera och förstärka den nordiska kulturgemenskapen och att man därför lade fram ett förslag till kulturhandlingsplan som Nordiska rådet begärt.

Elsi Hetemäki-Olander, Finland, svarade att en avgörande fråga för framgång i det nordiska samarbetet är att tillräckliga medel ställs till förfogande. För kulturhandlingsplanens del ansåg hon att ytterligare resurser

måste tillföras för att de uppställda målen skall kunna uppfyllas.

Carl Bildt rägnade en stor del av sitt anförande åt Tele-X-frågan. Han ansåg att risken för ett misslyckande och ett politiskt fiasko blev allt större. Detta skulle inte bero på att behovet av ett nordiskt TV-samarbete inte finns eller på att satellit-tekniken är dålig utan enbart på bristen på klara politiska beslut och politisk handlingskraft. Bildt redovisade sin egen mening i frågan på följande sätt: "Utveckla Tele-X till ett heltäckande nordiskt TV-satellit-system. Fatta beslut om det nu, därför att det är nu beslut måste fattas. Att ministerrådet ännu inte inför denna session har kunnat ena sig om någonting som skulle kunna läggas fram närmar sig faktiskt skandalens gräns. Statsministrarna kan inte gärna med den politiska hedern i behåll lämna Oslo utan att ha fattat något beslut i denna fråga, där beslut krävs nu."

Enligt *Gustav Björkstrand*, Finland, hade Tele-X förutsättningar att bli en symbol för det nordiska samarbetet, erbjuda möjligheter för medborgarna till direkt och kontinuerlig information om det som sker i Norden och till ett impulsrikt kulturellt utbyte. Han menade att de kulturpolitiska målen för projektet alltför var odiskutabla, aktuella och centrala men ställde sig frågan: "Kommer ministerrådet för ett utökat radio- och TV-samarbete i Norden verkligen att låta Tele-X gå till historien som ett av de stora nödvändiga samarbetsprojekten som alla var överens om men som ingen hade kraft nog att förverkliga?"

Enligt *Olof Johansson* handlade det om ett vägval för Nordens mediaframtid: "Skall vi själva aktivt ta ansvar för en nordisk etermediapolitik, där de nordiska språken är huvudalternativen, eller skall vi överlåta på icke-nordiska kommersiella satellitföretag att ensamma forma framtidens satellit-TV-system?"

C.2. Sakfrågor

Saklistan för 36:e sessionen (enligt terminologin i rådet benämns ärendena saker) upptog 44 medlemsförslag (A-saker), 12 ministerrådsförslag (B-saker), 9 berättelser från nordiska samarbetsorgan (C-saker) och 59 meddelanden från ministerrådet och regeringen (D-saker).

I rådet var dessutom 9 A-saker anhängiggjorda vilkas behandling i utskotten fortsätter. Vid sessionen framställdes och besvarades i plenum sammanlagt 43 frågor (E-saker).

Enligt 22 § i arbetsordningen för rådet hade presidiet utarbetat en rapport rörande sin verksamhet under tiden efter rådets närmast föregående session (Dokument 1). Efter generaldebattens slut lades rapporten till handlingarna.

Nordiska ministerrådet avgav i enlighet med artikel 64 i Helsingforsavtalet en berättelse rörande det nordiska samarbetet under det gångna året (C1) samt en särskild redogörelse rörande planerna för det nordiska samarbetet (C2).

42 rekommendationer och 6 yttranden till de nordiska ländernas regeringar respektive Nordiska ministerrådet antogs. Dessutom antog rådet 2 interna beslut angående organiseringen av den nordiska informationsverksamheten och behandlingen av dokumenten C1 och C2. Texten till dessa har fogats till berättelsen som bilaga. Då i det följande inte annat anges, har samtliga i

C.3 Organisation m.m.

Den svenska delegationen bestod vid sessionen av följande regeringsrepresentanter: statsminister Ingvar Carlsson samt statsråden Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, Holmberg, Hellström, Lindqvist, Johansson, Hulterström, Georg Andersson och Thalén och följande valda medlemmar: Grethe Lundblad, Lennart Andersson, Carl Bildt, Arne Gadd, Bengt Westerberg, Karin Söder, Lahja Exner, Ingrid Sundberg, Per Olof Håkansson, Lena Öhrsvik, Hans Petersson i Röstånga, Hans Nyhage, Olle Östrand, Gunnar Björk i Gävle, Barbro Nilsson, Sten Svensson, Lars Werner, Berit Oscarsson, Elver Jonsson och Wiggo Komstedt.

Dessutom var följande suppleanter närvarande under sessionen: Ylva Annerstedt, Hans Petersson i Helsingborg, Siri Häggmark, Karl-Erik Svartberg, Margareta Andrén, Olof Johansson och Inga Lantz.

Delegationen biträdades av sin sekreterare, tf kanslichef Birgitta Malmros, och övrig kanslipersonal.

Till rådets president valdes vid session Jan P Syse, Norge och till övriga medlemmar i presidiet Margrete Aukén, Danmark, Anker Jørgensen, Danmark, Ilkka-Christian Björklund, Finland, Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Ólafur G Einarsson, Island, Páll Pétursson, Island, Kjell Magne Fredheim, Norge, Grethe Lundblad, Sverige och Karin Söder, Sverige.

Vid sessionen fördelades rådets medlemmar på sex utskott: juridiska utskottet med 13 medlemmar, kulturutskottet med 17 medlemmar, social- och miljöutskottet och kommunikationsutskottet med vardera 13 medlemmar, ekonomiska utskottet med 22 medlemmar och budget- och kontrollutskottet med 14 medlemmar.

De svenska medlemmarna fördelades på följande sätt:

Juridiska utskottet	Lennart Andersson Hans Nyhage och Lars Werner
Kulturutskottet:	Gunnar Björk i Gävle Barbro Nilsson Berit Oscarsson och Hans Petersson i Röstånga
Social- och miljöutskottet:	Grethe Lundblad Sten Svensson och Lena Öhrsvik
Kommunikationsutskottet:	Elver Jonsson (utskottets ordförande) Wiggo Komstedt och Olle Östrand
Ekonomiska utskottet:	Carl Bildt Lahja Exner Arne Gadd (utskottets vice ordförande)

Karin Söder och
Bengt Westerberg

Budget- och kontrollutskottet: Per Olof Håkansson
Elver Jonsson och
Ingrid Sundberg (utskottets vice ordförande)

Val företogs till rådets redaktionskommitté. Till svenska medlemmar i kommittén utsågs Per Olof Håkansson och Ingrid Sundberg.

Vidare företogs val av medlemmar och suppleanter i *Nordiska kulturfondens styrelse* för åren 1989–90. Till svensk medlem utsågs Barbro Nilsson med Hans Nyhage som suppleant.

D. Presidiets, utskottens och redaktionskommitténs verksamhet

D.1. Presidiet

Medlemmar och möten

Rådets presidium består av tio medlemmar, två från varje land. Svenska medlemmar i presidiet har varit riksdagsledamöterna Karin Söder (c) och Grethe Lundblad (s), svenska delegationens ordförande resp. vice ordförande.

Presidiet har sedan 35:e sessionen i Helsingfors hållit sju egna möten, tre möten med samlingsministrarna, ett möte med miljöministrarna och samlingsministrarna och två med rådets utskottsordföranden.

Gemensamma överläggningar mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar har hållits i enlighet med tidigare praxis.

Verksamhet

Två ämnen har dominerat presidiets arbete under verksamhetsperioden, nämligen Nordens ställning i den europeiska integrationsprocessen och miljöfrågorna.

Önskan om att stärka den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet är genomgående för presidiets och övriga rådsorgans arbete.

"Norden i Europa" är ett i den nordiska debatten präglad uttryck, som markerar att många av de nordiska samhällsfrågorna har nära anknytning till utvecklingen i det övriga Europa. Presidiet har för sin del understrukit att de nordiska länderna har ett gemensamt ansvar att verka för en så långt gående samordning som möjligt med hänsyn till de olikheter som föreligger mellan länderna. I detta sammanhang följer presidiet med intresse genomförandet av ministerrådets nordiska samlingsprogram för avveckling av handelshinder i Norden, som ett steg mot förverkligande av idén om "Norden som hemmamarknad". I detta arbete ter sig en samordning till EG:s "inre marknad" som helt naturlig enligt presidiets mening.

Presidiet har i sin strävan att öka rådets beredskap såvitt gäller integrationsfrågorna avlagt studiebesök i Bryssel och Genève i april 1988 för

diskussioner med representanter för EG-kommissionen och bl.a. EFTA-sekretariatet om frågor av intresse för det nordiska samarbetet.

Redog. 1988/89:4

Presidiet har ingående diskuterat frågor kring Norden och EG vid sina möten med de nordiska ländernas statsministrar och samlarbetsministrarna för att härigenom skapa ett gott nordiskt utgångsläge i den pågående integrationsutvecklingen. Statsministrarna har härvid uttalat att i förhållande till EG var EFTA alltjämt den viktigaste kanalen, härefter Norden och slutligen bilaterala förbindelser.

Som framgår av delegationens berättelse föregående år till riksdag och regering förberedde rådet och presidiet tillsättandet av en kommitté om nordiskt samarbete i internationella sammanhang, ytterligare ett uttryck för det nordiska intresset för internationellt engagemang. Den ursprungliga tanken att kommittén skulle bestå av såväl regerings- som rådsrepresentanter föll, och presidiet tillsatte efter en del "turer" i december 1987 en rent parlamentarisk kommitté med två representanter för varje land. Kommittén – benämnd internationella samlarbetskommittén – har Karin Söder som ordförande. Den andre svenske representanten är Arne Gadd.

Kommittén skall värdera behovet av ökade nordiska insatser i det internationella miljö- och biståndssamarbetet, kultursamarbetet, arbetet med narkotikafrågor, jämställdhetsarbetet samt frågor knutna till den nordiska representationen i internationella organisationer. Kommittén skall dessutom visa det löpande nordiska ekonomiska samarbetet i internationella organisationer – särskilt OECD och GATT – speciell uppmärksamhet, härvid vilken betydelse ländernas olika anknytning dels till EG och EFTA, dels till övriga europeiska samlarbetsorganisationer har för det nordiska samarbetet. Kommitténs arbete skall vara avslutat vid utgången av 1988.

Presidiet har som ett led i sin strävan att internationellt sprida kännedom om det nordiska samarbetet haft ytterligare kontakter med internationella organisationer som Benelux, Östersjökommissionen, GATT, Europarådet, EG-parlamentet och UNEP.

Miljöfrågorna har som nämnts också stått i fokus för presidiets arbete. De goda resultaten av rådets internationella konferens om luftföroreningar 1986 har föranlett presidiet att inbjuda till en motsvarande konferens om havsföroreningar. Denna konferens skall hållas i Köpenhamn den 16–18 oktober 1989 och riktas i första hand till parlamentariker från ett tjugotal länder och till representanter för vissa internationella organisationer.

Syftet med konferensen är dels att lyfta fram frågan om havsföroreningarna som ett ökande hot mot Nordens och den närliggande omvärldens livsmiljö, dels att genom ett slutdokument engagera de närvarande parlamentarikerna i arbetet på åtgärder för ökat skydd mot havsföroreningarna.

Mot bakgrund av den akuta situationen som algblomningen skapat längs de danska, norska och svenska kusterna inkallades presidiet till ett extraordnärt möte den 12–13 juni 1988. Vid mötet deltog även samlarbetsministrarna och ordföranden för de nordiska miljöministrarna, statsrådet Birgitta Dahl.

Presidiet beslöt härvid att inkalla rådet till en extra session den 16 november 1988 för att diskutera miljöfrågor och att hemställa till ministerrådet att i god tid före extrasessionen presentera dels ett generellt miljöpolitiskt samlarbetsprogram, dels en handlingsplan mot havsföroreningar. Såväl

mittengruppen som den vänstersocialistiska gruppen i rådet hade begärt att extrasession skulle hållas och att ministerrådet skulle avkrävas ett reviderat miljöprogram och en handlingsplan mot havsföreningar. Rådet hade förväntat sig båda dessa ministerrådsförslag till den 36:e sessionen i Oslo. Den exceptionella algbloomingen blev den utlösande faktorn för att inkalla till extra session.

Vid mötet med statsministrarna diskuterades utöver redan nämnda frågor bättre grannlandsinformation i Norden och finansieringen av det nordiska samarbetet.

Liksom mötena med statsministrarna hålls presidiets möten med samsarbetsministrarna med en viss regelbundenhet. Efter sessionen utbyts erfarenheter av denna, och inför förestående session diskuteras dess uppläggning. Under här aktuell period har presidiet utöver de frågor som redan nämnts dryftat med samsarbetsministrarna handlingsplanen "Norden i vekst", handlingsplanen på kulturområdet, nordiska arbetsmiljökonventionen, bistånd och mjuka investeringslån, Tele-X, rådets internationella konferens om havsföreningar 1989, rådets frågeinstitut, ADB-system för rådet och ministerrådet samt nordisk informationsverksamhet.

Nordisk Forum, den största nordiska kvinnokonferensen någonsin, hölls i Oslo den 30 juli–7 augusti 1988. Nordiska rådet hade tagit initiativ till denna som omfattade dels en officiell konferens dels Nordisk Forum för kvinnoorganisationer, fackliga organisationer, gräsrotsrörelser och andra inte officiella sammanslutningar. Ca 10 000 kvinnor deltog i denna "kvinnofest".

Under de senaste åren har presidiet kunnat notera ett växande intresse för det nordiska samarbetet och dess framtida inriktning hos en rad grupper utanför rådet, bl.a. inom näringsliv, Nordens Fackliga samorganisation (NFS), Föreningarna Nordens Förbund och Nordiska akademikerrådet. Presidiet ser detta som ett synnerligen värdefullt bidrag till en vitalisering av den nordiska idédebatten.

D.2. Utskotten

D.2.1 Juridiska utskottet

Arbetet i juridiska utskottet har i första hand inriktats på det nordiska lagstiftningsprogrammet och möjligheterna till en modernisering av detta. I oktober 1987 höll utskottet ett möte med sakkunniga i lagstiftningsfrågor från alla de nordiska länderna i syfte att erhålla goda idéer och inspirationer till det framtida samarbetet. Som resultat av detta möte lade utskottet fram ett förslag till justitieministrarnas vidare arbete med ett moderniserat lagstiftningsprogram vid 36:e sessionen i Oslo.

Flyktingfrågorna har liksom närmast föregående år i hög grad engagerat utskottet. Ett seminarium om flykting- och invandrapolitik i Norden anordnades i Saltsjöbaden i april 1987.

Svenska medlemmar i juridiska utskottet har varit Lennart Andersson (s), Hans Nyhage (m) och Lars Werner (vpk). Utskottet harsedan 35:e sessionen i Helsingfors hållit elva möten.

Behandlade saker

Nordiskt lagstiftningssamarbete

Behovet av en modernisering av de nordiska ländernas lagstiftning har under senare år gjort sig alltmer gällande på grund av den snabba samhällsutvecklingen på ekonomiska, kulturella och tekniska områden i Norden. Detta har utgjort bakgrunden till att juridiska utskottet under de senaste åren diskuterat och behandlat formerna för och utvecklingen av det *nordiska lagstiftningsprogrammet*.

Lennart Andersson tog med hänvisning till lagstiftningssamarbetets betydelse och nödvändighet upp denna fråga i generaldebatten. Ämnet avvek märkbart från generaldebattens övriga traditionella teman. *Lennart Andersson* framhöll att om Nordiska rådet även i fortsättningen skall vara en organisation vars signatur är framåtsyftande debatter och beslut för att styra, forma och påverka samhällsutvecklingen, är det absolut nödvändigt att nu inleda ett mycket aktivt arbete för att modernisera det nordiska lagstiftningsprogrammet.

Som utskottets talesman och ledare av den arbetsgrupp som förberett frågan presenterade *Lennart Andersson* för plenarförsamlingen utskottets förslag till modernisering av lagstiftningsprogrammet, som planeras täcka tiden fram till år 2000. Programmet hade tillkommit efter att utskottet hade hört sakkunniga representerande regeringskanslier, privat näringsliv, arbetsmarknadsorganisationer, universitet och advokatbyråer.

Förslaget omfattar nio ämnesområden: 1) Person-, familje- och arvsrätt, 2) Modern biomedicinsk teknologi och liknande, 3) Förmögenhetsrätt samt frågor rörande förvärvsliv och konsumenter, 4) Transporträtt och ersättningsrätt, 5) ADB, dataområdet, 6) Arbetsrätt, 7) Offentlig rätt, 8) Lagstiftningsområden som rör andra utskott samt 9) Synpunkter som eventuellt kan vara av intresse för Nordiska rådets internationella samarbetskommitté.

Inom det första området ansåg utskottet bl.a. att med hänsyn till barnens trygghet och villkor borde arbetet inledas på att skapa en särskild barnkonvention, omfattande hela rättighetsområdet. I detta arbete kunde även frågan om barns umgängesrätt med sina föräldrar prövas.

Bl.a. riktades uppmärksamheten på den biomedicinska teknologin, där snabb utveckling sker inom forsknings- och utvecklingsarbete och där människor känner stor oro över inriktningen på forskningen och dess resultat. Vidare pekade utskottet på den nya företagsformen franchising, där länderna med tanke på de omfattande handelsförbindelserna borde ha likartad lagstiftning. Detsamma gäller leasing.

Under ersättningsrätten framhöll utskottet behovet av likartade ersätt-

ningsregler för miljöskador och gemensamma regler om produktansvar.

Redog. 1988/89:4

Utskottet föreslog en större politisk aktivitet på dataområdet för att i tid genom lagstiftning skydda och säkra den enskildes integritet men även den enskildes ställning i andra avseenden, bl.a. som konsument. Lennart Andersson pekade på en rad olika behövliga åtgärder på området och ställde bl.a. frågan om hur begreppet "god tro" skall definieras när två datamaskiner kommunicerar med varandra.

Utskottet syftade till att det framlagda förslaget skulle bli en integrerad del i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Lennart Andersson avslutade sin presentation med att framhålla att utskottet var inställt på ett konstruktivt samarbete med ministerrådet/justitieministrarna med utgångspunkt från förslaget.

Statsrådet Helen Bøsterud, ordförande i ministerrådet/justitieministrarna, uttalade ministerrådets uppskattning av utskottets arbete och framhöll att ministrarna kunde i hög grad ansluta sig till de generella synpunkter som utskottet hade på samarbetet inom lagstiftningssektorn. Statsrådet underströk särskilt att nordiskt samarbete kan vara till nytta även om full rättslighet inte uppnås eller bara uppnås i viss utsträckning. Man fick inte bortse från att på vissa områden förelåg svårigheter att uppnå full enighet mellan de nordiska länderna, t.ex. beträffande moraliska frågor. Bland de av utskottet nämnda ämnesområdena, vilka enligt ministrarnas mening alla var centrala, pekade justitieministrarna särskilt på betydelsen av nordiskt samarbete på dataområdet.

Utskottet presenterade förslaget till moderniserat nordiskt lagstiftningsprogram som bilaga till sitt betänkande över *ministerrådets berättelse (CI)* och föreslog rådet att hemställa att ministerrådet skulle anta utskottets förslag till program som en del av det framtida lagstiftningssamarbetet. Samtidigt föreslogs att ministerrådet i förbindelse med värderingen av bemanningen i ministerrådets sekretariat skulle överväga att låta ämbetsmannakommittén för lagstiftningssamarbete förankras i sekretariatet.

Rådet antog utskottets förslag till yttrande (nr 4) med 61 röster.

På förslag av juridiska utskottet beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av ett medlemsförslag om *nordisk lagharmonisering* på äktenskaps- och aktiebolagsrättens områden.

Utskottet fann att det bland remissinstanserna fanns viss oenighet om nyttan och behovet av föreslagen kartläggning inom äktenskapslagstiftningen och aktiebolagslagstiftningen. Det föreföll utskottet som om dessa två områden var tillfälligt utvalda ur ett större sammanhang. Utskottet ställde sig därför tvivlande till värdet av att genomföra kartläggningen, som var både mycket omfattande och mycket resurskrävande.

Utskottet återopade sitt betänkande över ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (CI), där utskottet fört fram ett antal lagstiftningsområden som angelägna och lämpliga för ett samarbete på nordiskt plan inom den närmaste framtiden. Mot denna bakgrund ansåg utskottet inte att det fanns skäl för att rekommendera ministerrådet att låta utarbeta detaljerade översikter över kvarvarande, nytillkomna eller befarade olikheter i de nordiska ländernas äktenskaps- och aktiebolagslagstiftning.

Ett medlemsförslag hade väckts med hemställan om att regeringarna skulle införa likartade *nordiska regler för brottspåföljden samhällstjänst*.

Utskottet konstaterade att remissinstanserna inte var eniga om det ändamålsenliga i att nu införa sådana regler. I Danmark och Norge hade man redan erfarenheter från försöksverksamhet med samhällstjänst och var inställd på att samordna reglerna nordiskt. I Sverige var man i stort sett positivt inställd till tanken på en försöksverksamhet, men hade önskat avvakta utvärderingen av den danska och norska försöksverksamheten. I Island övervägs frågan, men det föreföll som om man här var mer tveksam.

Även i utskottet avspeglade sig dessa nationella skillnader, men där förelåg enighet om att samhällstjänst som alternativ till frihetsstraff var något man skall arbeta vidare med för att med tiden försöka få enhetliga regler på området.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 42) till ministerrådet

att arbeta i riktning mot att det i de nordiska länderna infördes så likartade regler som möjligt om samhällstjänst som straffrättslig sanktionsform.

Ett medlemsförslag avsåg en rekommendation till ministerrådet att *inrätta ett nordiskt institut för kriminalistik*.

Utskottet påpekade inledningsvis att det bland remissinstanserna uppenbart inte förelåg enighet om definitionen av "kriminalistik". Utskottets ställningstagande grundade sig på den betydelse förslagsställarna angivit i medlemsförslaget.

Utskottet delade uppfattningen hos en del remissinstanser, bl. a. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, att andra former för nordiskt samarbete än ett egentligt institut för kriminalistik såsom förslagsställarna avsett skulle kunna vara mera ändamålsenliga, t. ex. regelbundna konferenser, självständiga nordiska utvecklingsprojekt, permanenta samarbetsdelegationer osv.

Finlands justitieministerium förhöll sig också skeptiskt till upprättandet av ett institut, men ansåg att det nordiska samarbetet om kriminalitetsefterforskning var en viktig fråga, vars betydelse ökade i takt med att kriminaliteten internationaliserades. Man borde därför inte utan vidare avvisa medlemsförslaget utan ytterligare utredningar, vilka lämpligast kunde ske i en nordisk arbetsgrupp. Det var enighet i utskottet att ansluta sig till denna synpunkt. (Kriminalitetsefterforskning är en direkt översättning från danska och torde på svenska motsvara brottsundersökning.)

Mot utskottets förslag reserverade sig Hans Nyhage som ansåg att medlemsförslaget inte borde föranleda någon åtgärd.

Rådet antog på utskottets förslag en rekommendation (nr 43) till ministerrådet

att tillsätta en arbetsgrupp för att utreda det nordiska samarbetet om kriminalitetsefterforskning och att undersöka behovet av och möjligheterna för en vidareutveckling och eventuell effektivisering av detta samarbete.

Rekommendationen antogs med 57 röster mot 6. Tre medlemmar avstod från att rösta.

På utskottet förslag beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av ett medlemsförslag om *sårbarhets- och integritetsfrågor vid folkregistrering*.

Utskottet riktade uppmärksamheten på att dessa frågor togs upp också på rådets 34:e session 1986 i Köpenhamn i samband med behandlingen av medlemsförslag A 733/j om nordisk konvention om folkregistrering. Utskottets ordförande hade i det sammanhanget yttrat att det var självklart, att sårbarhets- och integrationsfrågorna måste ingå i de överväganden som ministerrådet skulle göra vid behandlingen av en nordisk konvention om folkregistrering.

För att det inte skulle råda något tvivel om utskottets inställning till dessa frågor hade utskottet även understrukit dessa synpunkter i sitt betänkande över meddelandet från ministerrådet till 36:e sessionen om rekommendation 33/1986 angående en nordisk konvention om folkregistrering.

Flyktingfrågor

Flyktingfrågorna ligger inom juridiska utskottets arbetsfält och har särskilt under 1986 och 1987 upptagit en stor del av utskottets tid och intresse. I april 1987 anordnade utskottet i Saltsjöbaden ett seminarium om flykting- och invandrapolitik i Norden. Utskottet hade fäst särskild vikt vid att representanter för flykting- och invandrarorganisationer skulle delta i seminariet, vilket även skedde.

Utskottets dåvarande ordförande *Bernhardt Tastesen* hänvisade i generaldebatten vid 36:e sessionen till seminariet. Han underströk att det är utomordentligt viktigt att Nordiska rådet gör sitt inflytande gällande när det gäller arbetet med flyktingfrågorna och skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Vid behandlingen i plenarförsamlingen av meddelade om rekommendationen 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken riktade *Bernhardt Tastesen* på utskottets vägnar stark kritik mot regeringarna för brist på initiativ och samarbetsvilja för att uppfylla åtminstone vissa delar av rekommendationens syfte. *Tastesen* underströk att politikerna har ett ansvar för att "gå föran i kampen imod racisme og fremmedhad".

Statsrådet *Georg Andersson* bemötte utskottets kritik bl.a. med att efterlysa utskottets uppfattning om på vilken nivå enhetlighet i flyktingmottagningen skulle åstadkommas. Strävan borde vara en enhetlighet som präglas av generositet och öppenhet och inte av allt hårdare restriktioner enligt *Georg Andersson*, som även åberopade uttalande i generaldebatten av statsminister *Ingvar Carlsson* om tendenser i dagens samhälle till främlingsfientlighet och rasism, något som är djupt oroande. Inom ministerrådets ram pågår arbetet med en förstudie om information om flyktingarnas villkor, vilken enligt statsrådets mening skulle kunna lägga grunden till utvidgat nordiskt samarbete i denna fråga.

Ministerrådet hade framlagt ett förslag om *samarbetsprogram på livsmedelsområdet*.

Målet och principerna för samarbetsprogrammet var att skydda konsumenterna genom att garantera hälsomässigt god kvalitet på livsmedlen, att avveckla handelshindren såväl i Norden som i andra internationella sammanhang, att rationalisera myndigheternas arbete genom att samordna administrativa rutiner och praxis, att utnyttja fackliga och ekonomiska resurser bättre, att vidareutveckla och förstärka kontakter och ömsesidig information. Utskottet ställde sig positivt till detta och underströk särskilt nödvändigheten av en minskning av handelshindren.

Utskottet delade ministerrådets värdering att det var aktuellt att i detta sammanhang pröva bioteknikens betydelse för och konsekvenser på livsmedelsområdet. Utskottet tillstyrkte också att harmoniseringsarbetet i Norden borde sättas i relation till harmoniseringsarbetet internationellt. Här pekades särskilt på arbetet inom EG.

Det noterades att de nordiska länderna har i stort likartade regler för bestrålning av matvaror. Såvitt gällde matvaror importerade från utomnordiska länder som kunde vara strålbehandlade var utskottet positivt till förslaget att ett gemensamt nordiskt projekt startades för att lösa problemen med kontroll av sådana matvaror. Utskottet konstaterade med tillfredsställelse att ökade resurser ställts till förfogande, något som ansågs nödvändigt även för kommande år, om samarbetsprogrammet skulle kunna genomföras planenligt.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 40) till ministerrådet

att antaga ett samarbetsprogram på livsmedelsområdet i överensstämmelse med ministerrådsförslaget och juridiska utskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 63 röster.

Utskottet hade även till behandling ett medlemsförslag på livsmedelsområdet. I detta föreslogs att rådet skulle rekommendera ministerrådet att företa en genomgång av *livsmedelslagstifningen och livsmedelskontrollen* i de nordiska länderna i syfte att etablera gemensamma kvalitetskrav i Norden.

Utskottet konstaterade att den helt övervägande delen av remissinstanserna stödde förslaget. Utskottet delade förslagsställarnas uppfattning av det kunde verka ofördelaktigt för konsumenterna att de nordiska länderna hade inbördes olika bestämmelser på områden som berörde de enskilda människornas hälsa. Det skulle vara en fördel både för konsumenter och producenter om man kunde enas om gemensamma gränsvärden – inte bara när det gäller strålningsgränser utan också på en lång rad andra områden som har betydelse för hälsa och kvalitet. Utskottet instämde också i att i en tid då handelshinder rörande livsmedel och livsmedelsråvaror bröts ned och konkurrensen på livsmedelsmarknaden blev hårdare, det var speciellt viktigt att konsumenterna i de nordiska länderna kunde lita på att livsmedelsprodukterna var av god kvalitet.

Utskottet tillstyrkte att PNUN – Nordiska utskottet för livsmedelsfrågor –

omorganiserades så att det fick status som nordisk ämbetsmannakommitté med direkt referens till ministerrådet. I det vidare arbetet med en genomgång av livsmedelslagstiftningen på nordiskt plan borde hänsyn tas till de speciella förhållanden som kunde gälla för Danmark som medlem av EG. Dock framförde utskottet att det skulle vara oacceptabelt om en harmonisering av lagstiftningen skulle medföra att ett land skulle sänka sina kvalitetskrav i förhållande till nuvarande nivå.

Mot utskottets förslag har en dansk medlem reserverat sig och föreslagit att medlemsförslaget inte skall föranleda några åtgärder.

På utskottets förslag antogs en rekommendation (nr 41) i enlighet med medlemsförslaget. Rekommendationen antogs med 61 röster.

Konsumentfrågor

Utskottet bevakar för rådets del konsumentfrågorna.

I sitt betänkande över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* (C.1.) konstaterade utskottet med tillfredsställelse att gemensamma nordiska regler som produktansvar nu var möjliga att arbeta fram, sedan EG-direktiv antagits på området. Konsumentens för- och nackdelar av den nya teknologin kommenterades även av utskottet, som härvid pekade på datoriseringen av dagligvaruhandeln. Utskottet tillstyrkte här föreslagen utredning.

Jämställdhetsfrågor

Med anledning av en rekommendation från rådet anordnade ministerrådet i samarbete med rådet och framför allt med kvinnoorganisationerna i Norden en *nordisk kvinnokonferens* i Oslo 30 juli – 7 augusti 1988. Nordisk Forum, som konferensen kallades, besöktes av ca 10 000 personer, representerande bl. a. kvinnoorganisationer, fackliga organisationer och gräsrotsföreningar, de flesta kvinnor. Forum omfattade ca 800 olika seminarier, föredrag och sammankomster. En officiell konferens ägde också rum med deltagande av ländernas jämställdhetsministrar, rådsmedlemmar, andra parlamentariker, representanter för myndigheter och kvinnoorganisationer. Under den officiella konferensen, där ett utkast till handlingsplan för jämställdhetsarbetet 1989–1993 diskuterades, framfördes tanken på en ny nordisk konferens om fem år för att då se hur långt jämställdhetsarbetet framskridit.

Åsa Solberg-Iversen, Norge, rådets representant i planläggningsgruppen för Nordisk Forum och medlem i juridiska utskottet, sammanfattade sina intryck vid avslutningen av den officiella konferensen med: Nordisk Forum blev en "Kempe-suksess".

Ett medlemsförslag förelåg för utskottets behandling om utredning om orsakerna till den *bristande likalönen mellan kvinnor och män*.

Utskottet fann liksom flertalet remissinstanser det angeläget att orsakerna till den bristande likalönen blev klargjorda, men liksom remissinstanserna kunde utskottet inte peka omedelbart på tillvägagångssättet. Utskottet ansåg därför att i en första omgång skulle ett förundersökningsprojekt genomföras för att insamla kunskaper och erfarenheter på området och med detta som

utgångspunkt tillrättalägga det vidare arbetet.

Redog. 1988/89:4

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 44) till ministerrådet

1) att genomföra ett förundersökningsprojekt och i anslutning härtill eventuellt praktisk försöksverksamhet och evaluering i syfte att insamla existerande kunskaper om och få klarlagt orsakerna till den bristande reella likalönen mellan kvinnor och män och 2) med utgångspunkt från detta föreslå åtgärder, som syftar till att avlägsna de barriärer som medför skillnader i lön mellan kvinnor och män, samt 3) att avsätta erforderliga medel till projektens genomförande genom att låta projekten, som är nämnda under 1 och 2, ingå i den nya ekonomiska handlingsplanen i Norden.

Rekommendationen antogs med 59 röster.

Frågor

Inom det juridiska utskottets område ställdes 6 frågor:

till Island om nordiskt medborgarskap

till Danmarks regering (ställd av Lennart Andersson) om nordisk passfrihet

till Finlands regering (ställd av Arne Gadd) om Ålands landskapsstyrelses praxis angående nordisk kommunal rösträtt

till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om ratificering av den internationella havsrättskonventionen

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Mats Hellström) om patent och bioteknologi

till ministerrådet om videovåldet.

D.2.2. Kulturutskottet

Arbetet i kulturutskottet har under året dominerats av mediafrågor och uppföljning av den rådsrekommendation om en handlingsplan för utveckling av det nordiska kultursamarbetet som antogs år 1986.

Utskottet har även haft kontakter med internationella organisationer, särskilt Europarådet och UNESCO. Under hösten 1988 kommer utskottet att arrangera ett seminarium om den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet när det gäller den högre utbildningen.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i kulturutskottet har varit Gunnar Björk i Gävle (c), Barbro Nilsson (s), Berit Oscarsson (s) och Hans Petersson i Röstånga (fp). Utskottet har sedan föregående session hållit nio möten.

Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

I Nordiska rådets rekommendation nr 2/1986 hemställdes att Nordiska ministerrådet skulle utarbeta en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet. I juni 1987 avgav två av ministerrådet tillsatta arbetsgrupper och Nordiska forskningspolitiska rådet sina förslag till handlingsplanens avsnitt om allmänskultur, utbildning och forskning. I januari 1988 enades ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om ett förslag till handlingsplan som förelades rådet i form av ett ministerrådsförslag om *en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet*.

Syftet med handlingsplanen är att utveckla och stärka den nordiska kulturgemenskapen. Då den nordiska kulturgemenskapen skall bevaras och utbyggas lägger handlingsplanen särskild vikt på aktiviteter som skall göra barn och unga medvetna om den nordiska identiteten och de värden denna identitet inrymmer. Handlingsplanen är indelad i tre huvudområden, utbildning, forskning och allmänskultur och för vart och ett av dessa områden föreslås en rad åtgärder för att stimulera det nordiska samarbetet.

I förslaget anges följande tyngdpunktsområden:

Internationaliseringen och det nordiska samarbetet. Ministerrådet uttalar bl.a. att man i strävandena att bygga ut kultursamarbetet i Norden bör vara öppen för utvecklingen i det övriga Europa. Nordiskt samarbete syftar inte till att isolera Norden, utan samarbetet skall bidra till att de enskilda länderna står starkare i samarbetet med länder utanför Norden.

Nordisk utbildningsgemenskap. Handlingsplanen innehåller förslag som syftar till att etablera en gemensam nordisk utbildningsmarknad. Dessutom föreslås ett nordiskt utbytesprogram som ger lärare och studenter möjlighet att studera i annat nordiskt land (NORDPLUS).

Nordensom kulturell hemmamarknad. Målet skall nås genom att länderna förmås avskaffa juridiska, ekonomiska och tekniska hinder för ett fritt kultursamarbete.

Nordiska mediesamarbete. Radio och TV-samarbetet föreslås få en mera framträdande roll i det nordiska kultursamarbetet. Vidare föreslås ökat Nordvisionsarbete och ett fortsatt arbete kring frågan om en nordisk mediefond.

Språkförståelse i Norden. Ministerrådet önskar samordna handlingsprogrammet för förbättrad språkförståelse i Norden med kulturhandlingsplanen. Vidare föreslås stöd till utgivning av pedagogiskt material och utvecklingsarbete för att få bättre datatekniska och audiovisuella hjälpmedel i språkundervisningen.

Forskning. Huvudsyftet med forskningssamarbetet inom handlingsplanens ram är att bistå de nordiska länderna i deras strävan att säkra forskningens kvalitet, att bygga upp den vetenskapliga kompetensen, att göra de nordiska ländernas forskning känd internationellt och att tillföra den nordiska forskningen nya impulser. Olika åtgärder föreslås vidtas för att bygga ut kontakterna mellan forskarna och forskningsmiljöerna i Norden.

Decentralisering och nätverk. Ett viktigt led i handlingsplanen är utbyggnad

den av nätverkssamarbetet mellan utbildnings- och forskningsinstitutioner. Samarbetet skall omfatta gemensamma utbildningsprogram, undervisningsmaterial, kurser, gemensamt utnyttjande av studieplatser, utbyte av studenter, lärare, forskare och annan personal samt tentamens- och examensgiltighet.

Ny struktur för det officiella samarbetet. Handlingsplanen innehåller förslag om en rationalisering och koncentration av samlarbetsorgan, och en större delegering av beslut från ministerrådet till de nya samlarbetsorganen som föreslås främst på det allmänskulturella området.

Kulturutskottet konstaterade i sitt betänkande över ministerrådsförslaget att de förslag till aktiviteter, som lades fram i handlingsplanen borde kunna leda till ett aktivare och mera omfattande nordiskt kultursamarbete än i dag. De resurser som ministerrådet föreslog för att genomföra planen under perioden 1989–1991 var emellertid otillräckliga. Utskottet underströk att kulturhandlingsplanen borde tillföras ytterligare resurser för att de föreslagna aktiviteterna skulle kunna inledas inom den tidsperiod som planen angav och att budgeten för det nordiska kultursamarbetet borde få en stark tillväxt under de kommande åren.

I handlingsplanens inledningskapitel anges, såsom ovan nämnts, ett antal tyngdpunkter i planen. Generellt var dessa områden sådana som även utskottet hade prioriterat högt i sitt arbete. Utskottet ansåg att samarbetet särskilt inom forskning och utbildning hade fått bra bredd och form i ministerrådets förslag. Däremot underströk utskottet att allmänskulturen, folkrörelsesamarbetet och barn- och ungdomssamarbetet borde ges större tyngd i verksamheten när handlingsplanen genomfördes.

Med hänsyn till den höga prioritet språkförståelsearbetet hade givits inom kultursamarbetet ansåg utskottet att ministerrådet snarast borde lägga fram förslag till konkreta åtgärder på detta område samt ta initiativ som syftade till att effektivisera grannlandsinformationen och öka det nordiska inslaget i skolundervisningen.

När det gällde utvidgad nordisk utbildningsgemenskap hälsade utskottet med stor tillfredsställelse de förslag som ingick i handlingsplanen i syfte att utforma Norden till ett gemensamt utbildningsområde, särskilt det nordiska programmet för lärare, utbildningssökande och studerande (NORDPLUS). Utskottet underströk det väsentliga i att lärare och studerande får god information om de regler som gäller för programmet, särskilt för att säkerställa att studier i ett annat nordiskt land fullt ut tillgodosåknades vid återkomsten till hemlandet.

Utskottet hade förutsatt att lärar- och elevutbytet skulle ges hög prioritet i handlingsplanen och fann det därför vara en brist att den inte innehöll åtgärder som kunde öka ett sådant utbyte. En målsättning för elevutbytet borde på sikt vara att varje elev skulle ha möjlighet att en gång under sin skoltid besöka en skola i ett annat nordiskt land.

En diskussion borde föras med folkbildningsorganisationerna om hur stödet för folkbildningssamarbete i framtiden bäst kunde utformas. Utskottet fann det positivt att sådant stöd fortsatt kommer att utdelas av en nordisk grupp och ansåg att de nordiska folkbildningsorganisationerna borde ha en

stark representation i denna grupp. Beträffande det allmänskulturella samarbetet ansåg utskottet att ministerrådet i motiveringarna till handlingsplanen inte i tillräckligt hög grad hade uppmärksammat den betydelse folkrörelserna haft för demokratin i Norden och för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet. Utskottet förutsatte att ministerrådet när handlingsplanen genomfördes aktivt skulle bidra till att förbättra möjligheterna att ytterligare utveckla folkrörelsesamarbetet.

Inom massmedieområdet underströk utskottet den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och TV-samarbete har för strävandena att bevara och stärka de nordiska folkens nära kulturgemenskap. Utskottet ansåg att beredningen av en nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram borde påskyndas och att beslut om att upprätta en sådan fond borde fattas som ett led i verkställigheten av handlingsplanen. Särskilda resurser borde användas för att bygga upp fonden.

Utskottet har kontinuerligt betonat Nordiska kulturfondens roll inom det nordiska kultursamarbetet och en stark utbyggnad av Nordiska kulturfonden har varit en viktig utgångspunkt för utskottets tidigare arbete med kulturhandlingsplanen. Utskottet vidhöll att fonden borde stärkas väsentligt och ansåg att ministerrådet borde fatta beslut om att tillföra handlingsplanen ytterligare anslag för detta ändamål.

Vid behandlingen i plenum av ministerrådsförslaget om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet uttalade flera rådsmedlemmar sin tillfredsställelse över det beredningsarbete som hade utförts i anslutning till arbetet med handlingsplanen. Den allmänna utbyggnaden av förslaget motsvarade i stort de synpunkter som tidigare framförts från rådets sida. Särskilt gällde detta planens förslag på utbildningens och forskningens områden. Såvitt gällde det allmänskulturella samarbetet ansåg emellertid flera talare att detta område inte hade tillgodosetts i tillräcklig utsträckning. Särskilt folkrörelsesamarbetet och barn- och ungdomssamarbetet borde ges större tyngd i verksamheten.

En annan synpunkt som kom fram i debatten var det positiva i att ministerrådet i planen hade fäst uppmärksamhet vid den ökande internationaliseringen globalt och på europeiskt plan samt på de konsekvenser denna process hade för det nordiska samarbetet. Med stor tillfredsställelse hälsades också förslaget om att utforma Norden till ett gemensamt utbildningsområde, särskilt det nordiska programmet för lärare, utbildningssökande och studerande – NORDPLUS. En brist i planen ansågs dock vara att den inte innehöll åtgärder som väsentligt kunde öka lärar- och elevutbytet i Norden.

Flera talare hade uppmärksammat de folkliga organisationernas och amatörorganisationernas rädsla för att deras verksamhetsmöjligheter kunde komma att försämrats om den nya organisationsmodell som skisserades i handlingsplanen genomfördes. Här förutsattes från rådets sida att en stor hänsyn skulle tas till organisationernas behov vid genomförandet av handlingsplanen.

Den svagaste punkten i handlingsplanen var enligt flera talare finansieringen. De resurser som ministerrådet föreslog för planens genomförande under perioden 1989–1991 var otillräckliga om den till alla delar skulle kunna förverkligas.

Kulturutskottets ordförande *Eidur Gudnason*, Island, anförde att det behövdes en stark politisk vilja från kulturministrarnas sida för att flytta fram kultursamarbetets positioner. Budgeten för det nordiska kultursamarbetet borde därför ha en stark tillväxt under de kommande åren. Om denna budgettillväxt kunde uppnås, hade handlingsplanen alla möjligheter att ge kultursamarbetet en stark position inför de utmaningar under början av 1990-talet som samarbetet skulle komma att möta.

Kirke- og undervisningsminister *Kirsti Kolle Grøndahl*, Norge, underströk att handlingsplanen skulle vara vägledande för ministerrådet och ligga till grund för budgetprioriteringarna under åren framöver. Programmet skulle inte upphöra att gälla vid utgången av år 1991, utan handlingsplanen skulle styra utvecklingen under stora delar av 1990-talet varefter den skulle justeras eller eventuellt avlösas av en ny. Kirsti Kolle Grøndahl kom också in på utvecklingen av EG:s inre marknad och de konsekvenser denna utveckling kunde få för de nordiska länderna och anförde att det fanns en bred enighet om att samarbetet med EG borde stärkas. De nordiska undervisningsministrarna hade redan etablerat kontakt med EG:s undervisningsministrar bl. a. vid ett möte i oktober 1987. Avsikten med mötet hade inte varit att ingå några avtal utan främst att utväxla information och erfarenheter i frågor som kunde vara av intresse för bägge parter.

Ylva Annerstedt konstaterade att det var utmärkt att NORDPLUS kom till stånd men det fanns vissa aspekter som saknades eller blivit dåligt belysta i handlingsplanen. T.ex. saknades förslag om någon form av språkförberedelse för de studenter och lärare som får ett NORDPLUS-stipendium. Studenterna skulle förmodligen tillgodogöra sig vistelsen i grannlandet bättre om de fick en förberedande språkkurs redan i hemlandet. En annan viktig fråga för NORDPLUS framgång var betygs och examinas värde och giltighet vid hemkomsten. Få studerande ägnar ett halvt eller ett helt år av sin studietid i ett annat land utan att veta vilket värde dessa studier kommer att få. NORDPLUS har dessutom kommit att framstå som framför allt ett studentutbytesprogram, men det är viktigt att i detta sammanhang också satsa på de lärare vid universitet och högskolor som skall göra bedömningen av värdet av studier i ett annat nordiskt land. Om också de har erfarenheter från vistelse vid annat nordiskt universitet kommer säkert problem med betygsekvivalensen att lösas mycket smidigare. Slutligen berörde *Ylva Annerstedt* bostadssituationen som kunde bli ett hinder för den som önskade studera i ett annat nordiskt land. En modell kunde vara att låta NORDPLUS-stipendiet inkludera också en studentbostad.

Kulturminister *Bengt Göransson* underströk att en handlingsplan inte på en gång löser alla problem. Handlingsplanen var ett dokument som redovisade riktlinjer och handlingslinjer. Den är ett försök att i samlad form beskriva ambitioner och utvecklingsmöjligheter och blir därför med nödvändighet till sin karaktär allmän och rekommenderande. Vad som återstod nu var att olika organ, organisationer och grupper måste konkretisera vad man vill göra mot bakgrund av vad som redovisats.

Statsrådet *Göransson* kom också in på obalansen i förhållandet mellan fria och utominstitutionella kulturverksamheter och institutionella. Det var av stor vikt att folkrörelserna och amatörverksamheten ägnades stor uppmärksamhet.

samhet i det nordiska kultursamarbetet men det kunde inte ske genom att Nordiska rådet eller ministerrådet institutionaliserade dem. Hela tiden måste respekt visas för organisationernas självständighet.

Hans Nyhage anförde att det fria och frivilliga folkbildningsarbetet hade spelat en stor roll för samhällsutvecklingen och demokratiseringsprocessen i våra nordiska länder. Det var därför angeläget att de organisationer som bedriver folkbildningsverksamhet stöttas och främjas så att allt fler nordbor omfattas av den. Mot denna bakgrund var det beklagligt att de fria bildningsorganisationernas omfattande nordiska samarbete ägnats så litet utrymme i den nu framlagda handlingsplanen. Detta vittnade om bristande kunskaper om och förståelse för dessa organisationer och deras viktiga insatser.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 34) till ministerrådet

1. att fastställa en handlingsplan för utveckling av det nordiska kultursamarbetet i enlighet med ministerrådsförslag B 83/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

2. att genomföra handlingsplanen under perioden 1989–1991 och att härvid särskilt prioritera

- arbetet för ökad språkförståelse i Norden
- ökat stöd till folkrörelsesamarbetet
- utbyggnaden av studentutbytet, lärar- och elevutbytet samt Norden som gemensamt utbildningsområde
- utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet samt upprättandet av en nordisk mediefond
- fortsatt utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet enligt gällande riktlinjer (B 69/k)

3. att mot bakgrund av den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit har för att stärka den nordiska kulturgemenskapen utforma en organisation för ett permanent radio- och TV-samarbete, som tillgodoser de kulturpolitiska målsättningarna för samarbetet

4. att tillföra handlingsplanen ytterligare resurser för att genomföra de aktiviteter som ingår i planen och särskilt för att möjliggöra en stark utbyggnad av Nordiska kulturfonden

Två av utskottets medlemmar, däribland Gunnar Björk, hade till utskottets betänkande fogat ett särskilt yttrande angående en fast kommitté för det nordiska radio- och TV-samarbetet.

Rekommendationen antogs med 61 röster. Två av rådets medlemmar röstade mot förslaget.

Då ett stort antal av de aktuella frågorna inom kultursektorn togs upp såväl i *ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet* som i förslaget till handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet hade dessa saker behandlats i ett sammanhang.

Under sessionen i Helsingfors 1987 väcktes ett medlemsförslag om *radio- och TV-samarbetet i Norden*. Medlemsförslaget syftade till en ändring av Tele-X-projektets inriktning så att en sändning över fyra kanaler blev möjlig. Mot bakgrund av Nordsat-tankens och dess åtta kanaler ansåg förslagsställarna Tele-X-beslutet att sända tvåstycken redigerade kanaler vara en avsevärd sänkning av ambitionsnivån. Om en fortsatt satsning på Tele-X skulle vara meningsfull måste projektets inriktning förändras så att fyra kanaler kunde sändas. Detta var tekniskt möjligt och skulle inte innebära några större förseningar.

Kulturutskottet inledde behandlingen av förslaget under sessionen i Helsingfors. Utskottet konstaterade då att ärendet brådskade och föreslog därför att Nordiska rådet skulle bemyndiga presidiet att, på rådets vägnar och på förslag av kulturutskottet, senare under våren göra en framställning till ministerrådet. Detta beslöt också rådet.

Vid kulturutskottets möte i maj 1987 slutbehandlades ett betänkande över medlemsförslaget om radio- och TV-samarbetet i Norden. På förslag av utskottet avgav Nordiska rådets presidium en framställning till ministerrådet, i vilken ministerrådet anmodades att ge det pågående arbetet med en uppbyggnad av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit en sådan inriktning att sändningar av program från de nordiska länderna över fyra kanaler i Tele-X kunde möjliggöras. Vidare anmodades ministerrådet att vidta åtgärder för att stärka programproduktionen i Norden, och att avge förslag om ett permanent nordiskt radio- och TV-samarbete till Nordiska rådet. Nordiska ministerrådet kunde emellertid inte enas om en ombyggnad av den nordiska satelliten på grund av de kostnader modifieringen skulle medföra. Den tidsfrist som fanns för att genomföra ombyggnaden utlöpste i slutet av juni 1987. TV-frågan har även därefter diskuterats av de nordiska statsministrarna, och i ett svar på en hänvändelse från Nordiska rådet meddelades i augusti att statsministrarna från Finland, Norge och Sverige uttryckt intresse för att undersöka ett trekanalsalternativ.

Vid utskottets möte i november diskuterades på nytt utvecklingen inom radio- och TV-samarbetet. Utskottet noterade att det enda beslut som fattats beträffande programsamarbete via Tele-X var det ursprungliga beslutet från 1985 om sändningar över två kanaler, men att diskussioner om möjligheten att eventuellt ta i bruk tre kanaler inom Tele-X pågick inom ministerrådet. Tre kanaler skulle ge möjligheter till direktsändning av program från Finland, Norge och Sverige och med inslag av isländska och danska program. Även formerna för en eventuell permanent användning av satellit för överföring i Norden var föremål för undersökningar. För ett permanent operativt satellitsamarbete krävdes minst två satelliter i rymden varav den ena skulle användas som reservsatellit. Med hänsyn till uppskjutningstidtabellen borde beslut om en eventuell användning av tre kanaler fattas under våren 1988. Uppskjutningsprogrammet med den europeiska bärraketen Ariane hade åter kommit i gång efter kraftiga förseningar genom ett haveri. Tele-X-satelliten beräknades sändas upp under januari 1989 med möjlighet för nordisk programverksamhet några månader senare.

I det meddelande Nordiska ministerrådet avgav i december 1987 med anledning av Nordiska rådets framställningar nr 1/1986 och 1/1988 om radio- och TV-samarbetet i Norden framgick att fortsatta överläggningar och ett ökat TV-samarbete i Norden inom ministerrådet i sammansättningen industri-, kommunikations- och kulturministrarna inriktats på att utreda de tekniska, ekonomiska och programmässiga förutsättningarna för en användning av tre programkanaler i Tele-X. Vidare uttalades att ministerrådet kunde komma att ge ytterligare upplysningar om utvecklingen av det nordiska radio- och TV-samarbetet via satellit i ett tilläggsmeddelande inför Nordiska rådets session 1988.

Något tilläggsmeddelande med ny information om radio- och TV-samarbetet framlades emellertid inte till sessionen. Mot bakgrund av den oklara situationen var det angeläget att Nordiska rådet som underlag för en debatt om TV-samarbetet fick direkt information från ministerrådet om det aktuella läget inom TV-samarbetet. Stortingsrepresentant *Anders Talleraas*, Norge, ställde därför en fråga om vilken utformning ministerrådet avsåg att ge programsamarbetet inom Tele-X-projektet, och när ministerrådet till Nordiska rådet skulle avge förslag om permanent användning av satellit för överföring av TV i Norden. Som svar på frågan anförde kulturminister *Hallvard Bakke*, Norge, att det inte funnits skäl att avge något tilläggsmeddelande eftersom det inte träffats några nya beslut vare sig när det gällde användningen av Tele-X eller ett eventuellt permanent nordiskt satellitsystem. Han utlovade dock att ministerrådet före den 10 maj skulle fatta ett slutligt avgörande om användningen av Tele-X.

Stortingsrepresentant *Anders Talleraas*, kulturutskottets talesman, betonade vikten av att det snabbt kunde skapas klarhet i hur det nordiska radio- och TV-samarbetet via satellit skulle utformas. Den osäkra situationen inom TV-samarbetet hotade i annat fall att ytterligare försämra de nordiska ländernas beredskap att möta de kulturpolitiska utmaningarna på medieområdet. Han förutsatte därför att beredningen av frågan om utformningen av TV-samarbetet skyndsamt fördes vidare och ansåg att ministerrådet under Nordiska rådets 36:e session borde sträva till att uppnå politisk enighet om hur samarbetet skall utformas under den beslutade försöksperioden samt träffa en principöverenskommelse om etableringen av ett permanent radio- och TV-samarbete via satellit. Ett ministerrådsförslag om permanent samarbete borde därefter så fort som möjligt avges till Nordiska rådet. Han anförde vidare att de grundläggande kulturpolitiska målsättningarna för samarbetet kunde uppfyllas först när Island och Danmark deltog i utbytet, och upprepade utskottets tidigare önskemål om dansk medverkan i samarbetet. Med hänvisning till de kulturpolitiska motiven för ett ökat radio- och TV-samarbete underströks att sådana resurser borde ställas till förfogande för programsamarbetet att ett attraktivt programutbud skapades.

Den tredje maj meddelade Nordiska ministerrådet sitt ställningstagande om radio- och TV-samarbetet i Norden via satellit. Av ställningstagandet framgick att ministerrådet ansåg att det *inte* förelåg förutsättningar för att nå en uppslutning kring ett sådant programutbyte. Samtidigt upphävdes det tills nu giltiga beslutet från november 1985 om en treårig försöksverksamhet med två redigerade nordiska kanaler genom användning av Tele-X-satelliten.

Utvecklingen inom TV-samarbetet i Europa hade även varit föremål för diskussioner inom utskottet under året. På basen av utskottets behandling av ett medlemsförslag som tog upp *kulturpolitiska aspekter på satellit-TV-sändningar i Europa* avgav presidiet i oktober en framställning till ministerrådet, i vilken ministerrådet anmodades att verka för att de nordiska länderna aktivt bidrog till att en europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar snabbt antogs. Enligt framställningen borde en sådan konvention innehålla regler för skydd av barn och ungdom, regler om europeiskt programinnehåll samt regler för reklam och sponsring av program.

Av meddelandet om framställningen framgick att ministerrådets arbetsgrupp för kultur och massmedier hade följt förhandlingarna i Europarådet om en konvention om gränsöverskridande TV-sändningar i Europa. Den samordning av de nordiska ländernas inställning som hade ägt rum ansågs ha bidragit positivt till de resultat som redan hade uppnåtts. Av meddelandet framgick även att arbetsgruppen fortsatt skulle bidra till koordineringen av ländernas insatser i de pågående förhandlingarna. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det inte fanns skäl att kvarhålla framställningen på rådets dagordning. Rådet delade denna uppfattning.

Allmänkulturellt samarbete

Ett medlemsförslag om *bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer samt kulturföremål och kulturminnesmärken i Norden* hade väckts som en uppföljning av den internationella konferensen om luftföroreningar som Nordiska rådet genomförde i Stockholm i september 1986. I slutkommunikén från konferensen framfördes förslag om ett fördjupat kulturellt samarbete i syfte att bevara och restaurera kulturföremål som kulturminnesmärken som snabbt riskerar att utplånas.

I kulturutskottets betänkande anfördes att kulturhistorisk miljöer, monument och minnesmärken var en del av den nordiska identiteten. Ett bevarande av detta kulturarv, som samtidigt utgjorde en del av världskulturarvet, kunde mot bakgrund av den gemensamma historia Norden hade, inte enbart ses som en nationell angelägenhet. Utskottet underströk därför betydelsen av att de nordiska länderna upprätthöll och utvecklade samarbetet inom kulturminnesvården och tillförde detta arbete resurser såväl nationellt som nordiskt. Inom ramen för ett nordiskt samarbete på området ansåg utskottet att åtgärder i syfte att förebygga skador på kulturminnen borde prioriteras. Andra samarbetsområden som enligt utskottet borde ges stor uppmärksamhet var forskning och utbildning, bevarandet av trähusbebyggelsen och de nordiska insatserna för att skydda världskulturarvet.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 35) till ministerrådet

1. att medverka till utformningen av ett program för ökat samarbete inom kulturminnesvården i Norden och att delta i samordningen av nordiska insatser i syfte att *bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer, föremål och minnesmärken i Norden*

2. att aktivt verka för att de nordiska länderna i internationella samarbetsorgan ger arbetet för att skydda världskulturarvet stor uppmärksamhet

Rekommendationen antogs med 54 röster.

På förslag av kulturutskottet beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av två medlemsförslag om *stöd till folkrörelserna i Norden*. Som ett resultat av behandlingen av dessa förslag hade utskottet emellertid förordat ökningarna i den nordiska budgeten för folkrörelsearbetet bl.a. för att möjliggöra tolkservice vid de olika sammankomster folkrörelserna arrangerar.

Kulturutskottet hade föreslagit rådet att anmoda Nordiska rådets presidium att i nära samarbete med Nordiska ministerrådet låta en från Nordiska rådet och ministerrådet fristående expert utföra en *översyn av Nordiska rådets och ministerrådets informationsorganisation*, och att därefter, utgående från de resultat översynen gav, fortsatt i nära samarbete med ministerrådet, företa behövliga förändringar av informationsverksamheten och dess uppbyggnad. Utskottet ansåg i likhet med förslagsställarna att en förstärkning av informationen om det nordiska samarbetet var nödvändig. Utskottet underströk att en omfattande informationsverksamhet var av särskilt stor betydelse för att fördjupa den nordiska kulturgemenskapen och för att synliggöra kultursamarbetet, som i hög grad vände sig till folkrörelserna och till enskilda medborgare samt till ett stort antal institutioner på många olika områden i Norden. En svår, men samtidigt synnerligen angelägen uppgift för Nordiska rådets och ministerrådets informationsverksamhet var att nå ut till ungdomarna i Norden.

Vid sidan av en förstärkning av Nordiska rådets nationella informationsverksamhet föreslog utskottet att en särskild fristående expert fick i uppdrag att lägga fram förslag till organisatoriska lösningar för att förbättra koordineringen och stärka rådets och ministerrådets informationsverksamhet. I anslutning till en sådan översyn av informationsarbetet borde även övervägas hur produktionen av informationsmaterial ytterligare kunde effektiviseras. Utskottet underströk att en ny informationsorganisation även borde tillföras större resurser såväl nationellt som nordiskt för att det skulle vara möjligt att nå ut till de målgrupper som var aktuella inom informationsverksamheten.

Kulturutskottets förslag antogs med 59 röster.

Ett medlemsförslag hade väckts om *ett förstärkt nordiskt samarbete i ungdomsfrågor*. I medlemsförslaget föreslogs ett förstärkt utbyte av erfarenheter och information om ungdomens behov och problem i de nordiska länderna samt ett ökat stöd till ungdomsorganisationernas nordiska samarbete.

I sitt betänkande över medlemsförslaget underströk kulturutskottet att man i tillägg till satsningen på ungdomsorganisationerna och deras samarbete även borde utveckla andra stödordningar och samlarbetsprojekt på kultursektorn. Utskottet fann det angeläget att de folkrörelser som arbetar med barn och ungdomar starkare drogs in i det nordiska samarbetet och förutsatte att samarbetet på området barn och kultur gavs stor uppmärksamhet under de kommande åren. Stödordningen för nordiskt ungdomssamarbete, som inrättades 1973 på försöksbasis och etablerades som permanent verksamhet

1976, administreras av Nordiska ungdomskommittén. Utskottet ansåg att många av de samarbetsuppgifter som föreslogs i medlemsförslaget på nordiskt plan borde kunna tillvaratas genom den nordiska ungdomskommittén.

Det var enligt utskottets mening väsentligt att det nordiska ungdomsstödet kunde upprätthållas på en tillfredsställande nivå även om antalet stödberättigade organisationer ökade. Utskottet ansåg därför att stödordningen under kommande år borde tillföras ökade resurser för att möjliggöra en utbyggnad av det nordiska ungdomssamarbetet.

Utskottet ansåg att ministerrådet även borde ta nya initiativ i syfte att förbättra möjligheterna till ett annat ungdomsutbyte av mera allmän karaktär än det som avses med NORDPLUS och för att ytterligare stärka den verksamhet som hade etablerats genom NORDJOBB-projektet.

Utskottet anförde slutligen att ett förmånligt ungdomsreskort borde bibehållas och underströk att alla åtgärder som innebar att ett direkt samarbete och direkta kontakter mellan ungdomar och deras organisationer i Norden kunde byggas ut borde prioriteras. Sänkta resekostnader för ungdomar inom Norden skulle direkt stimulera till ett ökat ungdomsutbyte.

På förslag av utskottet antog rådet med 61 röster en rekommendation (nr 37) till ministerrådet.

att fortsatt stärka förutsättningarna för det *nordiska ungdomssamarbetet* särskilt genom att stödja nya utbytesprogram för ungdomar i Norden.

Rekommendationen antogs med 61 röster.

Ytterligare två medlemsförslag hade väckts på det allmänkulturella området dels ett förslag om *utredning av fartygsbaserad opera- och konsertverksamhet*, dels om *ett nordiskt notbibliotek*. På förslag av kulturutskottet beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av medlemsförslagen.

Utskottet framhöll under behandlingen av medlemsförslagen att samarbete på musikområdet under de senaste åren hade fått stor uppmärksamhet i utskottets arbete. För närvarande arbetade ministerrådet med uppföljningen av tre rekommendationer på musikområdet. Dessa rekommendationer avsåg införandet av en hemmamarknad för fonogram med nordisk musik, förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris och en utredning av frågan om nordiska orkester- och ensemblerävlingar för musikelever i de nordiska länderna.

Utbildningssamarbete

Ett medlemsförslag hade väckts av socialdemokratiska ledamöter i rådet om *det nordiska samarbetet på vuxenutbildningens område*.

Kulturutskottet konstaterade i sitt betänkande att det i förslaget till handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet 1989–91 (b 83/k) fastslogs att livslång inlärning skulle vara det gemensamma nordiska utbildningspolitiska perspektivet för hela utbildningsområdet. Utskottet konstaterade att livslång inlärning var en viktig utgångspunkt även för föreliggande medlems-

förslag och att förslaget till handlingsplan innehöll många aktiviteter som gav förutsättningar för ett ökat samarbete på vuxenutbildningsområdet i en sådan riktning som föreslogs i medlemsförslaget.

Vid en utbyggnad av vuxenutbildningssamarbetet ansåg utskottet det vara av betydelse att ministerrådet företog en genomgång av uppgifterna för den ledningsgrupp som verkar på vuxenutbildningsområdet och att gruppens uppgifter vid behov preciserades i förhållande till andra organ på utbildningsområdet inom ministerrådsorganisationen.

Utskottet underströk att man särskilt borde uppmärksamma den betydelse vuxenutbildningen hade för att höja den allmänna utbildningsnivån i samhället och för att öka jämställdheten i arbetslivet. Samarbetet under kommande år borde ges en sådan inriktning att man i Norden bättre än för närvarande kunde tillgodose de behov av vuxenutbildning som de korttidsutbildade har och att man inom utbildningssystemet som helhet uppmärksammar de vuxna som målgrupp.

Stödet till folkbildningssamarbetet togs också upp i medlemsförslaget. Utskottet ansåg att folkbildningsstödet borde byggas ut och i så stor utsträckning som möjligt komma verksamheten till del, men samtidigt fick inte stödet vara alltför starkt uppbundet till vissa bestämda insatser. Mottagarna måste få flexibilitet i användningen av stödet.

Vid behandlingen av kulturhandlingsplanen hade också utskottet uttalat att det nordiska folkbildningssamarbetet borde ses som en viktig del av samarbetet på det allmänkulturella området. Utskottet ansåg också att stödet till folkbildningssamarbetet borde utdelas av en nordisk grupp där de nordiska folkbildningsorganisationerna borde ha en stark representation och att en diskussion måste föras med folkbildningsorganisationerna.

Med detta ställde sig kulturutskottet bakom yrkandena i medlemsförslaget och föreslog att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att utgående från principen om livslång inläring fortsatt bygga ut samarbetet inom vuxenutbildningen och folkbildning i Norden, och att härvid särskilt uppmärksamma insatser för korttidsutbildade, utvecklingen av folkbildningsorganisationernas samarbete och satsningar på vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete i Norden.

Rådet antog en rekommendation (nr 36) i enlighet med utskottets förslag med 59 röster

I ett medlemsförslag föreslogs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att *vidta nödvändiga åtgärder för att på skol- och utbildningsområdet i högre grad indra kommunerna och länen samt deras centralorganisationer i det nordiska samarbetet.*

Kulturutskottet konstaterade i sitt betänkande över förslaget att den handlingsplan som utarbetats i syfte att bygga ut det nordiska kultursamarbetet under de kommande åren tog upp många skol- och utbildningsfrågor. I motiveringen till handlingsplanen betonade ministerrådet att det, mot bakgrund av den decentralisering som ägt rum på skolområdet genom överföring av beslutanderätt och ekonomiskt ansvar till lokala myndigheter, var en väsentlig uppgift för ministerrådet att väcka och stödja samarbetsiniti-

ativ på lokalt plan. Tyngdpunkten i handlingsplanen hade lagts på ett nordiskt lärar- och studentutbytesprogram, NORDPLUS. Inom ramen för programmet skulle stipendier sökas av alla elever inom alla postgymnasiala utbildningar. Vidare skulle stipendier kunna utdelas till elever vid allmänbildande och yrkesinriktade utbildningar. För att detta utbytesprogram skulle kunna genomföras krävdes ett nära samarbete med lokala och regionala organ på utbildningsområdet i Norden.

Utskottet var av den uppfattningen att lärar- och elevutbytet frånsett NORDPLUS-programmet var ett område som inte tillräckligt beaktas i handlingsplanen. Enligt utskottet borde en målsättning för elevutbytet på sikt vara att varje elev skulle ha möjlighet att en gång under sin skoltid besöka en skola i ett annat nordiskt land. En förutsättning för att denna målsättning skulle kunna uppnås var att man på det lokala planet visade ett starkt intresse för att genomföra utbytesprogram i större omfattning än för närvarande. Utskottet fann det naturligt att man i ett närmare samarbete på detta område mellan kommunerna och länen samt deras centralorganisationer utredde hur lärar- och elevutbytet kunde byggas ut, och att man i detta sammanhang även övervägde om man genom att ingå ett särskilt avtal om elevutbyte på kommunal nivå i Norden kunde uppnå en intensifiering av verksamheten. I ett sådant arbete kunde kommunerna även ha nytta av den sakkunskap Föreningarna Norden besitter när det gäller att genomföra lärar- och elevutbyten.

Utskottet konstaterade att Nordiska ministerrådet med utgångspunkt i rek. nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land hade inlett ett projekt som syftade till att avlägsna juridiska och ekonomiska hinder för studiemobilitet. En första kartläggning som hade gjorts inom projektet visade att det var angeläget att få med kommunerna i det nordiska samarbetet på skolområdet för att de hinder för ökad rörlighet som nu fanns skulle kunna avlägsnas.

Utskottet framhöll att en viktig förutsättning för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skulle bli verklighet för den enskilde arbetstagararen var, att erhållen yrkesutbildning betraktades som likvärdig i de nordiska länderna och att ett nära samarbete på skolområdet var nödvändigt för att även detta mål skulle nås. Utskottet hade noterat att ministerrådets ledningsgrupp för nordiskt skolsamarbete skulle sätta värde på att i samarbete med de kommunala organisationerna få möjligheter att stimulera till tätare nordiska kontakter mellan skolans olika intressenter.

Avslutningsvis framhöll utskottet att ministerrådet i nära samarbete med kommunerna och länen samt deras organisationer och tillsammans med berörda lärar- och elevorganisationer i Norden borde etablera ändamålsenliga samarbetsformer som stärker det nordiska skolsamarbetet på det lokala planet och förbättrar informations- och erfarenhetsutbytet mellan den officiella nordiska samarbetsorganisationen på skolområdet och kommunerna i Norden. Samtidigt underströk utskottet att det officiella samarbetet på skolområdet inte ersatte ett fritt och spontant samarbete mellan kommuner, skolor och olika organisationer, och framhöll betydelsen av att det fanns utrymme för ett sådant arbete även i framtiden.

Med detta föreslog kulturutskottet i sitt betänkande att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att stärka det nordiska samarbetet på skolområdet genom att i högre grad indra kommunerna och länen samt deras centralorganisationer i detta samarbete.

Rådet antog en rekommendation (nr 39) av denna lydelse med 63 röster.

Ett medlemsförslag hade väckts om *samnordiska folkhögskolekurser för äldre*. I medlemsförslaget föreslogs att nordiska medel under en period på tre år skulle avsättas för att utveckla ett projekt kring information om folkhögskolekurser för pensionärer i de nordiska länderna.

Utskottet konstaterade att pensionärerna i de nordiska länderna har egna organisationer och att dessa organisationer i allmänhet är anslutna till bildningsförbund i länderna. Mot denna bakgrund fann utskottet det inte vara ändamålsenligt att bygga upp en särskild ny organisation för den föreslagna kursverksamheten. Utskottet föreslog att olika former av kursverksamhet för pensionärer skulle utvecklas inom de befintliga pensionärsorganisationerna och folkbildningsorganisationernas ramar, och i nära samarbete med folkhögskolor i Norden och nordiska samarbetsorgan på området.

Kulturutskottet föreslog därför att Nordiska rådet inte skulle företa sig något med anledning av medlemsförslaget. Rådet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Forskningssamarbete

Medlemmar av den danska delegationen hade väckt ett medlemsförslag om *ett nordiskt fredspolitiskt utvecklingsprogram med anledning av det internationella fredsåret 1986*.

I medlemsförslaget föreslogs att en tvärfacklig arbetsgrupp skulle tillsättas för att undersöka möjligheterna att genomföra ett nordiskt fredspolitiskt utvecklingsprogram i form av folkhögskolekurser för unga från konfliktområden. Vidare föreslogs en stipendieordning för forskare från krisområden och kontaktseminarier för ungdomar från Östersjöländerna.

Förslagsställarna hänvisade till FN:s fredsår 1986 och fann att intresset för internationella frågor, flyktingproblem och mänskliga rättigheter borde föras vidare genom ett nordiskt bidrag av betydelse för det fredspolitiska arbetet.

Förslagsställarna ansåg att det borde vara möjligt att göra en gemensam nordisk framstöt för fred och säkerhet med ett program som byggde på tre faktorer som var säregna för de nordiska länderna, nämligen Nordens inflytande på den internationella opinionen, den nordiska synen på utbildning, sociala förhållanden och politik samt på de resurser många av de nordiska samarbetsorganen hade och som i ett tvärfackligt samarbete kunde vara till nytta för projekt av internationell fredspolitisk karaktär.

Kulturutskottet hänvisade till att en kommitté hade tillsatts av Nordiska rådet för att utreda hur det nordiska samarbetet i internationella sammanhang kunde utvecklas och till att aktiviteter av den typ som föreslogs i medlemsförslaget borde kunna ingå i den verksamhet som redan bedrevs av befintliga nordiska institutioner. Utskottet ansåg det därför inte ändamålsen-

ligt att i detta skede föreslå en särskild tvärfacklig arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna att genomföra ett nordiskt fredspolitiskt utvecklingsprogram. Utskottet föreslog därför rådet att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget. Rådet beslutade i enlighet härmed.

I ett medlemsförslag föreslogs att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att skyndsamt *utreda möjligheterna till inrättandet av ett nordiskt teknologipris för att utdelas som erkänsla för nordiskt ingenjörs-kunnande.*

Utskottet konstaterade att kommunikationsutskottet i sitt yttrande över förslaget tillstyrkte att ett nordiskt teknologipris utdelades som en engångsföreteelse i anslutning till teknologiåret 1988. Kulturutskottets inställning till nya pris var restriktiv. Utskottet hade prioriterat rådets litteratur- och musikpris och ansett att prissummorna för dessa pris borde höjas och att ytterligare åtgärder borde vidtagas för att öka spridningen av såväl nominerade som prisbelönade verk.

Utskottet ansåg inte att ett permanent nytt teknologipris borde inrättas men tillstyrkte däremot förslaget om att utdela ett nordiskt teknologipris en gång i anslutning till teknologiåret 1988.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 38) till ministerrådet

att i anslutning till det nordiska teknologiåret 1988 i syfte att främja nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete låta utdela ett särskilt nordiskt pris, Nordiska rådets teknologipris.

Rekommendationen antogs med 62 röster mot 4.

Frågor

Inom kulturutskottets område ställdes 15 frågor:

till ministerrådet (ställd av Gunnar Björk) angående grannspråksundervisningen

till ministerrådet (ställd av Ingrid Sundberg) angående nordiskt deltagande i ERASMUS-projektet

till ministerrådet angående aktivt nordiskt samarbete vid behandlingen av idrottspolitiska frågor på det internationella planet

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Bengt Göransson) angående videogram med nordiska TV-program och filmer

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Lennart Bodström) angående de nordiska lektoraten vid de nordiska universiteten

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Bengt Göransson)

angående tryggheten av de kulturella förbindelserna mellan östra och mellersta Finland och det övriga Norden

till ministerrådet angående en gemensam och flexibel nordisk arbetsmarknad för bl.a. universitets- och högskolelärare

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Bengt Göransson) angående förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska

till ministerrådet (ställd av Berit Oscarsson) angående nordiskt samarbete om folkbildning och vuxenundervisning

till ministerrådet (ställd av Barbro Nilsson) angående den samnordiska sameradion

till ministerrådet (ställd av Barbro Nilsson) angående ökad satsning på nordisk polarforskning

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Lennart Bodström) angående finskspråkig försöks- och utvecklingsverksamhet bland sverigefinnar

till ministerrådet angående radio- och TV-samarbete i Norden

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Lennart Bodström) angående forskningsbudgeten

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Bengt Göransson) angående invandrarnas hemspråksundervisning

D.2.3. Social- och miljöutskottet

Miljövårdsfrågorna har under perioden dominerat utskottets arbete; såväl frågan om ett nytt samarbetsprogram på miljövårdsområdet som en ny handlingsplan för bekämpande av havs- och kustföroreningar i Norden. Även handlingsplanen mot luftföroreningar har behandlats. Utskottet har också haft att ta ställning till ett ministerrådsförslag om ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialektorn.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i utskottet har varit Grethe Lundblad (s), Sten Svensson (m) och Lena Öhrsvik (s). Utskottet har sedan 35:e sessionen i Helsingfors hållit tio möten.

Behandlade saker

Miljövård

Miljövårdsfrågorna har under hela året varit föremål för stor uppmärksamhet i utskottet. Under sessionen i Oslo debatterades dessa frågor livligt både i generaldebatten och i sakdebatterna. Utskottets ordförande *Marjatta Väänänen* framhöll i sitt anförande att utskottet understrukit att det nya samarbetsprogrammet på miljöområdet måste vara mycket konkret och aktivt till sin utformning.

Grethe Lundblad förhöll sig mycket kritisk till att ministerrådet fördröjt framtagandet av det nya miljövårdsprogrammet. Hon refererade till det öppna brev som tre socialdemokratiska utskottsledamöter efter rådets möten i Åbo i november 1987 riktat till miljöministrarna, där man bl.a. begärde ett snabbt igångsättande av ökat samarbete för att rädda den nordiska naturen och människornas hälsa. Man ville också ha gemensamma normer för att begränsa utsläppen till nordiska innanhav såsom Kattegatt, Öresund och Östersjön. Där krävdes också att man skulle samordna reglerna för användning av farliga kemikalier.

Gunnar Björk instämde i kritiken av att något färdigt förslag till

miljövårdsprogram inte framlagts och ställde frågan om det inte vore möjligt att i anslutning till rådets möten i november anordna en extrasession kring Nordens miljöfrågor, där man kunde debattera och anta ett samarbetsprogram på miljöområdet.

Redog. 1988/89:4

Sten Svensson fann att utskottet tyvärr tvingats konstatera att ministerrådet – även om man har varit medveten om att gällande samarbetsprogram utgick vid årsskiftet – inte hade påbörjat arbetet med ett nytt samarbetsprogram om miljön förrän sent under året. Han framhöll att det inte var möjligt för ministerrådet att, som skett vid utskottets möte med ministrarna, lägga ansvaret på ämbetsmannakåren. Nordiska rådet måste lägga ansvaret där det hör hemma. Ministrarna och ministerrådet har ansvaret.

Statsrådet Sissel Rønbeck, Norge, – enda närvarande miljöminister – förklarade att fördröjningen berott på att man i enlighet med rekommendationerna i Världskommissionens rapport för miljö och utveckling tagit kontakt även med de andra ministerråden och bett om förslag om hur man på de olika sektorerna nu skall inarbeta miljöhänsynen som viktiga i framtiden. Därmed hoppades ministerrådet att senast till nästa session kunna framlägga ett program som är ett värdigt svar på de utmaningar som Norden särskilt står inför när det gäller att visa vilja till att följa upp de stora och nya kraven från Världskommissionen. Ministerrådet tog sikte på att programmet skulle vara färdigt så att åtminstone social- och miljöutskottet fick tillfälle att diskutera det i samband med höstens möten.

Mot bakgrund av de allvarliga miljökatastrofer som inträffade under försommaren 1988 i form av giftig algbloomning och såldöd beslöt Nordiska rådets presidium vid möte den 13 juni att inkalla rådet till *extra session den 16 november 1988* för behandling av ett nytt miljövårdsprogram samt handlingsprogram mot havs- och kustföroreningar. Miljövårdsministrarna hade lovat överlämna de båda förslagen i god tid så att utskottet kunde hinna behandla dem före extrasessionen.

Bland de medlemsförslag som behandlats av utskottet rörde också flertalet miljöfrågor. I sitt betänkande över medlemsförslaget om att systematiskt *inarbета relevanta miljöaspekter* vid fullföljandet av arbetet med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning erinrade utskottet om de synpunkter som framförts vid tidigare behandling av handlingsplanen. Utskottet noterade att inom miljöområdet finns möjligheter till en lång rad projekt som både är arbetskraftsintensiva och kan utgöra ett speciellt nordiskt bidrag i debatten om den globala miljösituationen när det gäller bättre hushållning med naturresurserna.

Utskottet såg gärna att sådana projekt som t.ex. avgasrening, rökgasrening, föroreningskontroll, föroreningsbekämpning, lantbruk, skogsbruk, fiskerinäring, energi och skydd för biotoper inarbetades eller skulle ingå i en rullande revision av planen. Norden borde enligt utskottet utveckla en miljövänlig teknik som kan ge arbetstillfällen och dessutom exportmöjligheter på utomnordiska marknader. I mandatet för en ny handlingsplan sägs att det är viktigt att i planen ingående åtgärder genomförs under beaktande av miljöskyddsaspekter. I detta sammanhang pekar man på de målsättningar och slutsatser, som redovisas i Brundtlandskommissionens rapport. Det påpekas i rapporten att en hållbar utveckling bara kan uppnås om miljöför-

störing och överutnyttjande av naturtillgångar hejdas. Social- och miljöutskottet ansåg att dessa påpekanden borde beaktas även i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Rådet antog på utskottets förslag en rekommendation (nr 13) till ministerrådet i enlighet med förslagsställarnas hemställan med 52 röster.

I ett medlemsförslag, som tar sin utgångspunkt i Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar 1986, hemställdes att rådet skulle rekommendera ministerrådet att inom ramen för ministerrådets handlingsplan mot luftföroreningar utreda konsekvenserna för industri, energi, transport och jordbruk i de nordiska länderna av dels 50 procents *reduktion av svavel och kväveoxid*, dels 80 resp. 75 procents reduktion av svavel resp. kväveoxid fram till 1995. Det föreslogs även en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att inom ramen för ECE verka för att samtliga europeiska länder, inkl. Storbritannien, binder sig för en reduktion av svavelutsläppen – med 50 % som mål – år 1993 och att bindande protokoll ingås mellan samtliga europeiska länder i syfte att reducera kväveoxidföroreningen med minst hälften fram till mitten av 1990-talet.

Vid sin behandling av medlemsförslaget hade social- och miljöutskottet noterat att 21 länder inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar i juni 1985 undertecknat ett bindande protokoll, där de åtar sig att senast fram till 1993 minska sina svavelutsläpp med 30 % jämfört med nivån 1980. Utskottet har ofta diskuterat frågan om samnordiskt internationellt agerande och understrukt att forskningen borde ligga före den internationella opinionen och arbeta med en väsentligt högre ambitionsnivå samt ta upp mer komplicerade problem som samspelet mellan kväve- och svaveldioxidföroreningar.

Med hänsyn till den överensstämmelse mellan nationellt och internationellt agerande som utskottet understrukt, fann utskottet att man i båda avseendena borde arbeta för ambitiösa men realistiska målsättningar som kunde vinna anslutning både inom de nordiska länderna och internationellt. En litet högre ambitionsnivå i de nordiska målsättningarna syntes motiverad.

Rådet antog på utskottets förslag med 49 röster en rekommendation (nr 41) i enlighet med förslagsställarnas första förslag samt en rekommendation (nr 15) enligt förslagsställarnas andra förslag med 47 röster. En medlem avstod från att rösta på resp. rekommendation.

Utskottet hade behandlat ett medlemsförslag om att rekommendera ministerrådet att sammanställa ett samarbetsprogram för en mer *miljövänlig avfallshantering i Norden*, innefattande både samnordiska och nationella insatser.

Samtliga remissinstanser hade i varierande grad tillstyrkt medlemsförslaget och mot den bakgrunden ansåg utskottet att en väsentlig utvidgning av ambitionsnivån i det nordiska samarbetet beträffande avfallshantering borde ske och att detta borde markeras genom ett samarbetsprogram. Utskottet erinrade om de möjligheter som finns att stimulera företagen i Norden att övergå till produktionsprocesser och reningsmetoder som minskar avfallsmängderna. En undersökning borde företas av möjligheterna att genom lagstiftning eller avgifter minska eller helt eliminera särskilt miljöfarliga ämnen i avfallet som t.ex. kvicksilver, PVC-plast och kadmium. Som en

fortsättning på nuvarande projektarbete på återvinningsområdet borde undersökas möjligheterna att få avsättning för återvinningsprodukter på marknader inom och utom Norden.

Rådet antog på utskottets förslag en rekommendation (nr 16) i enlighet med förslagsställarnas hemställan med 53 röster. En medlem avstod från att rösta.

I ett av medlemsförslagen föreslogs att rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda de internordiska och internationella aspekterna av havsföreningen samt att därefter utarbeta ett *samnordiskt handlingsprogram för bekämpande av havs- och kustföreningar i Norden* och formulera en samnordisk politik i internationella sammanhang. Ett ministerrådsförslag om handlingsplanen borde föreläggas Nordiska rådets 37:e session.

Utskottet noterade i sitt betänkande över medlemsförslaget, som i enlighet med presidiets beslut inte hade remissbehandlats, att det hade beröringspunkter med den rekommendation (nr 14/1987) som rådet antog vid 35:e sessionen, men att det dessutom tog upp vidare frågor. Vidare noterade utskottet att Nordiska ministerrådet hade igångsatt arbete med en handlingsplan mot havsföreningar som svar på ovannämnda rekommendation och förberedde ett ministerrådsförslag. Detta arbete hade dock visat sig förenat med sådana svårigheter att något ministerrådsförslag ej kunde föreläggas förrän till 37:e sessionen 1989.

Utskottet delade förslagsställarnas synpunkter att den samnordiska internationella verksamheten borde vara baserad på ett nordiskt handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningar i Norden, vars principer därigenom fördes ut på internationellt plan.

Beträffande Nordiska rådets egna initiativ noterade utskottet att havsföreningensfrågorna är ämnet för en internationell konferens som kommer att anordnas, enligt beslut av Nordiska rådets presidium, i oktober 1989 i Köpenhamn. Avsikten är att åstadkomma ett slutdokument som bl.a. kan bilda underlag för nordiskt agerande på internationellt plan i havsföreningensfrågor.

Utskottet påpekade särskilt att medan det övervägande antalet av de nationella insatserna av naturliga skäl skulle komma att avse Nordsjön, Kattegatt och Östersjön, skulle Nordatlanten komma att stå i fokus lika mycket som dessa havsområden när det gällde det internationella agerandet. Det var därför väsentligt att ett handlingsprogram mot havs- och kustförening redan från början omfattade alla havsområden som omger de nordiska länderna.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 17) till ministerrådet att utarbeta ett samnordiskt handlingsprogram för bekämpande av havs- och kustföreningen i Norden, där också havsområden i Nordatlanten och kring Västnorden fick sin berättigade plats, samt formulera en samnordisk politik i internationella sammanhang. Ett ministerrådsförslag om handlingsplanen borde föreläggas Nordiska rådets 37:e session. Rekommendationen antogs med 56 röster.

I ett medlemsförslag, väckt av medlemmar i den norska delegationen, hemställdes att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att *intensifiera forskningen kring sälbestånden* och sambanden mellan sälarna och det marina ekosystemet.

Redog. 1988/89:4

Vid sin behandling av medlemsförslaget noterade utskottet att medlemsförslaget mötts av stort intresse och engagemang bland remissinstanserna där emellertid uppfattningarna gick starkt isär. Bakgrunden till de divergerande åsikterna i faktafrågorna torde vara den omfattande osäkerhet som fortfarande försvårar bedömningen av orsaksförhållandena bakom den stora sälinvasionen vid norska kusten. Denna hade inneburit stora förluster för fiskarna på grund av mindre fångster och förstörda fiskeredskap.

Det stora flertalet remissinstanser syntes anse att det fanns behov av ökad forskning kring sälbestånden och de ekologiska sammanhangen i de nordliga haven. Utskottet ansåg att ett åtgärdsprogram borde bygga på en realistisk bedömning av orsakerna, något som ställde krav på omfattande forskning då de ekologiska sammanhangen i de nordliga haven var komplicerade. Även klimatologiska förhållanden borde bedömas i en sådan undersökning.

Problemet komplexitet ställde enligt utskottets mening stora krav på den nödvändiga forskningen och denna borde därför inledas med en förundersökning och formulering av ett antal hypoteser, som kunde kontrolleras genom de undersökningar som därefter företas.

Utskottet ansåg att beslut om konkreta åtgärder för att förhindra en ny sälinvasion borde invänta mer definitiva forskningsresultat för att åtgärderna skulle få avsedd verkan.

En rekommendation (nr 18) i enlighet med förslagsställarnas hemställan antogs på utskottets förslag av rådet med 60 röster. Två medlemmar avstod från att rösta.

Ett medlemsförslag hade väckts om att rekommendera ministerrådet att vidta åtgärder för att initiera ett *decentraliserat samarbete om miljöskyddsfrågor*. Förslagsställarna ansåg att ett sätt att fördjupa det nordiska miljöskyddsarbetet vore att stimulera till direkta kontakter mellan de miljöansvariga vid anläggningar, vilka hade likartade miljöproblem, i de olika länderna.

Utskottet noterade att nästan samtliga remissinstanser ställt sig positiva till medlemsförslaget.

Målsättningen borde enligt utskottets uppfattning vara att skapa ett nätverk av organisationer, industrier och lokala myndigheter och organ i Norden med likartade miljöproblem. Längst hade man kommit i gränsregionerna men det torde finnas stora möjligheter även mellan organisationer och företag som inte var belägna i geografisk närhet till varandra, t.ex. inom samma bransch. En lämplig första åtgärd kunde därför vara att genom ministerrådets försorg ge ut en katalog över myndigheter och forskningsinstitutioner etc. i Norden på miljöområdet, där även viktigare lokala organisationer kunde tas med.

Utskottet ansåg att medlemsförslaget pekade på ett område där mycket står att vinna genom nordiskt samarbete.

En rekommendation (nr 19) i enlighet med förslagsställarnas hemställan antogs på utskottets förslag med 65 röster.

Social- och miljöutskottet hade behandlat ett medlemsförslag om *åtgärder för en bättre miljö*.

Utskottet fann att förslaget tog upp ett brett spektrum av insatsområden på

miljöområdet och att de rekommendationer som föreslogs på ett naturligt sätt skulle ingå i Nordiska ministerrådets arbete med ett nytt samarbetsprogram på miljöområdet.

Förslagets yrkande att sammanställa nordiska erfarenheter om effekter på havet av näringstillförsel och utsläpp av kemiska substanser samt initiera eventuell kompletterande forskning kunde ses som en komplettering till de av ministerrådet föreslagna insatserna mot jordbrukets förorenings effekter. Medlemsförslagets yrkande om ett långsiktigt FoU-projekt om skogsskadorna och metoder för att förebygga dessa låg också i linje med ministerrådets intentioner. Utskottet hade ingen invändning mot dessa delförslag, men ansåg att man redan nu kunde gå längre i att ställa krav på industrin. Utskottet ville därför också tillstyrka medlemsförslagets yrkande om en rekommendation att med olika åtgärder stimulera en långtgående rökgasrening.

Utskottet fann medlemsförslagets yrkanden beträffande ekonomiska styrmedel intressanta samtidigt som man noterade att remissinstanserna ej var eniga angående värdet av skatterabatter resp. miljöskyddsavgifter. Sådana typer av ekonomiska styrmedel borde ändå undersökas.

Syftet med miljöskyddsavgifter borde vara att med eller utan samband med koncessionsvillkor stimulera företag och enskilda till minskade utsläpp av olika slag. En modell skulle vara att en sanktionsavgift uttas vid alla överträdelser av koncessionsvillkor, oavsett om överträdelsen medfört ekonomisk fördel eller ej.

Vad gällde frågan om miljöaspekter i utvecklingsbiståndet hade utskottet bl.a. vid överläggningar med miljöministrarna och i samband med behandlingen av ett ministerrådsförslag (B 84/e) om en nordisk utvecklingsfond understrukit Brundtlandkommissionens slutsatser angående s.k. bärkraftig utveckling.

Slutligen noterade utskottet att medlemsförslaget förordade en rekommendation till ministerrådet att redovisa förslag till finansiering av ökade insatser för miljövården i enlighet med vad som anförts i medlemsförslaget. Detta yrkande fann utskottet lämpligen borde tas upp i samband med budgetbehandlingen.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation till ministerrådet att sammanställa nordiska erfarenheter om effekter på havet av näringstillförsel och utsläpp av kemiska substanser samt initiera eventuell kompletterande forskning härom,

att starta ett långsiktigt FoU-projekt om skogsskadorna och metoder för att förebygga dem,

att undersöka möjligheterna att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken, t.ex. att genom skatterabatter stimulera till en minskning av avgasutsläppen i trafiken eller genom miljöskyddsavgifter stimulera till minskning av olika slags utsläpp.

Rekommendationen (nr 20) antogs med 48 röster mot en. 12 medlemmar avstod från att rösta.

Vidare antog rådet på utskottets förslag en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar

att i ökad grad inrikta utvecklingsbiståndet på lösande av miljöproblem i tredje världen.

Redog. 1988/89:4

Rekommendationen (nr 21) antogs med 52 röster mot en. Nio medlemmar avstod från att rösta.

I ett medlemsförslag hemställdes att Nordiska rådet skulle besluta att ge Nordiska ministerrådet i uppdrag att årligen framlägga en *lägesrapport på miljöpolitikens område* inför Nordiska rådet.

I förslaget framhölls bl.a. att den utsläppsnivå som naturen tål snabbt måste identifieras. Miljöarbetet måste sedan inriktas på att begränsa utsläppen till denna nivå och en nordisk överenskommelse snarast komma till stånd, som sedan kunde ligga till grund för internationellt agerande.

Utskottet instämde i att det är viktigt att en nordisk miljöpolitik skapas och att ett helhetsgrepp tas om miljöfrågorna. Utskottet ville understryka medlemsförslagets hemställan att de nordiska regeringarna borde utarbeta en gemensam strategi för att effektivisera det internationella miljövårdssamarbetet. Utskottet ansåg det viktigt att de nordiska politikerna går i spetsen för en nordisk miljöpolitik som även i globalt perspektiv skulle kunna spela en pådrivande roll. För att såväl Nordiska rådets parlamentariker som Nordens regeringar skulle kunna lyfta upp miljöfrågorna med hög prioritet, måste ökade krav ställas på rapporteringen som nu sker i ministerrådets berättelse C 1. De nordiska regeringarna borde rapportera vad som på nationellt plan uppnåtts på miljöområdet under det gångna året. Rapporterna borde lätt kunna jämföras med varandra.

Rådet antog på utskottets förslag med 57 röster en rekommendation (nr 22) i enlighet med förslagsställarnas hemställan.

Ett medlemsförslag om *stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka)* samt ett ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå m.m. hade behandlats av social- och miljöutskottet.

Utskottet instämde i medlemsförslagets bedömning att luftföroreningarna måste få sin lösning på internationellt plan men ansåg inte att inrättandet av ett Miljö-Eureka skulle bidra till en bättre och snabbare lösning av detta problem. Bakgrunden till utskottets bedömning var att det ej torde vara brist på lämpliga beredande organ som för närvarande är flaskhalsen i detta arbete utan snarare brist på politisk vilja och ekonomiska medel i enskilda länder.

I detta sammanhang ville utskottet erinra om att Nordiska rådet i slutet av 1987 tillsatt en särskild kommitté för att utröna behovet av gemensamma och samordnade nordiska insatser inom bl.a. det internationella miljö- och biståndsarbetet och andra frågor i anslutning till den nordiska representationen i internationella organisationer. De frågor som tagits upp i de båda förslagen var enligt utskottets bedömning naturliga arbetsuppgifter för denna kommitté.

Rådet beslöt på förslag av utskottet att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget.

Ett ministerrådsförslag om nordiskt *samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn* hade hänvisats till social- och miljöutskottet för behandling. Det var nu tredje gången som utskottet uttalat sig om ministerrådsförslag om samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn. Vid de två tidigare tillfällena, 1977 och 1982, hade utskottet varit ganska kritiskt, särskilt 1982, då förslaget ansetts innebära en begränsning av ambitionerna jämfört med tidigare program. Utskottet hade betonat att ministerrådets samarbetsprogram borde vara offensiva och aktivitetspräglade.

Utskottet konstaterade nu att dess synpunkter, framförda vid överläggningar med ministrarna i november 1987, i viss mån påverkat den nya versionen av ministerrådsförslaget, men också att utskottets synpunkter även fortsättningsvis borde beaktas i arbetet med samarbetsprogrammet.

Det nu framlagda utkastet hade föregåtts av ett omfattande arbete. Man hade strävat efter att ge programmet en internationell förankring genom att ta in WHO:s program "Hälsa för alla år 2000" i inledningen till samarbetsprogrammet. Vidare hade man, åtminstone delvis, tagit in de principer för social välfärdspolitik som 1987 antogs vid en s.k. interregional konsultation inom FN. Detta fann utskottet särskilt tillfredsställande då en av de kritiska punkterna i diskussionen med social- och hälsovårdsministrarna om det nya programmet varit att övergripande mål för socialpolitiken saknades. Utskottet ansåg att de nordiska länderna genom en sådan internationell anknytning av sitt social- och hälsovårdssamarbete kunde få möjlighet att utnyttja det nordiska samarbetsprogrammet som en plattform för sitt internationella agerande och därvid uppträda enat.

I sina kommentarer till vissa avsnitt hade utskottet inom hälsosektorn ifrågasatt om inte ett särskilt avsnitt om AIDS vore påkallat mot bakgrund av frågans vikt och i synnerhet som ett särskilt handlingsprogram enligt rådets tidigare rekommendation ej torde vara att emotse inom den närmaste tiden.

I fråga om odontologisk materialprovning hade utskottet i samband med budgetöverläggningar förordat en förvaltningsrevision av NIOM, bl.a. med sikte på möjligheterna till extern finansiering.

Beträffande läkemedelssamarbetet ifrågasatte utskottet om inte någon av de framtidsinriktade målsättningar som diskuterats med ministrarna borde arbetas in i det slutliga samarbetsprogrammet.

Inom socialsektorerna hade utskottet noterat avsnittet om "den absoluta och relativa fattigdomen", som saknade motsvarighet i tidigare samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet och ansåg det konsekvent att välfärden i stort, inkl. de ekonomiska fördelningsaspekterna, berördes i det nya programmet.

Utskottet fann det tillfredsställande att ministerrådet utvidgat avsnittet om barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete och pekade särskilt på avsnittet om 9–12-åringars situation och om de sociala konsekvenserna av skilsmässor för barnen.

Utskottet fann det också värdefullt att äldreomsorgen som under senare år ägnats stort intresse inom utskottet, nu fått ett särskilt avsnitt.

På förslag av social- och miljöutskottet antog rådet en rekommendation (nr 9) till ministerrådet

Redog. 1988/89:4

att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet

att ställa tillräckliga ekonomiska resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt

att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet inom hälso- och socialsektorn.

Rekommendationen antogs med 70 röster.

Utskottet hade behandlat ett medlemsförslag med hemställan om att rådet skulle rekommendera ministerrådet att verka för ökat samarbete mellan amt/fylken/län och kommuner samt berörda offentliga och fristående organisationer i syfte att genomföra ett erfarenhetsutbyte om *behandling av alkoholister och narkomaner* för att identifiera och upplysa om de metoder som visar sig särskilt effektiva i behandlingen samt ta initiativ till att stödja försöksprojekt på lokal och regional nivå i syfte att intensifiera rehabiliteringen av missbrukare.

Utskottet konstaterade att medlemsförslaget kunde ses som en vidareutveckling av ministerrådets handlingsplan mot narkotika och ville därför förorda att denna drevs vidare även efter innevarande år. Det särskilda behovet av samverkan med frivilliga organisationer och föräldragrupper underströks av utskottet. I synnerhet folkrörelserna skulle kunna ge en värdefull medverkan. Utskottet ville förorda att handlingsplanen mot narkotika fullföljdes under ett antal år framåt, då det erfarenhetsutbyte som förutsågs inom dess ram syntes väl motsvara medlemsförslagets önskemål vad gällde behandlingsmetoder för narkomaner. Ett motsvarande organiserat samarbete beträffande vård av alkoholister, som torde helt saknas för närvarande, borde igångsättas.

Vad gällde medlemsförslagets andra yrkande ville utskottet erinra om rekommendationen nr 2/1987 till ministerrådet att isamarbete med Nordiska samarbetsrådet för kriminologi och NAD – Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning – genomföra ett komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik. Utskottet ansåg nu liksom vid behandlingen av denna rekommendation att ett sådant forskningsprojekt kunde bidra till lösningen av de problem som återspeglas i de nationella olikheterna i synen på missbruksfrågorna. Detta torde vara en lämplig uppgift för NAD som redan har en avsevärd erfarenhet av projekt inom alkoholforskningen. Utskottet erinrade också om det stora problem som läkemedelsmissbruket utgör.

Rådet antog på utskottets förslag en rekommendation (nr 10) enligt förslagsställarnas hemställan med 62 röster.

Beträffande övrigt samarbete inom rusmedelsområdet hade utskottet redan tidigare konstaterat att Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) är det enda samnordiska organ som tar upp alkoholfrågan som är det helt övervägande missbruksproblemet i Norden. Vid överläggningar

med social- och hälsovårdsministrarna i november 1987 hade dessa frågor aktualiserats av utskottet.

Redog. 1988/89:4

Eftersin behandling av ministerrådets berättelse C I föreslog utskottet nu att konkreta åtgärder borde vidtas i de nordiska länderna för att förverkliga WHO:s målsättning att *minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000*.

Utskottet hade till behandling ett medlemsförslag om *rökfria miljöer m.m.* I sitt betänkande över medlemsförslaget föreslog utskottet rådet att rekommendera ministerrådet att utreda restriktiva regler i Norden innebärande exempelvis begränsning av rökning i offentliga lokaler och på offentliga kommunikationsmedel, förbud mot tobaksreklam och märkning av tobaksprodukter. Vidare föreslogs rådet att rekommendera de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för restriktiva regler för tobakskonsumtion.

Mot bakgrund av att det nya nordiska samarbetsprogrammet inom hälso- och socialektorn grundas på WHO:s program "Hälsa för alla år 2000" ville utskottet erinra om att rökning i WHO:s program definieras som "riskbeteende". Utskottet noterade att insikten om rökningens hälsofarlighet har lett till att de flesta i-länder har någon form av restriktioner och begränsningar visavi tobak. I fyra av de nordiska länderna baserar sig dessa på lag och avtal medan man i Danmark har begränsat sig till ett avtal mellan tobaksindustrins branschförening och inrikesministeriet som inkluderar begränsning av tjärinnehållet samt varningstexter. Gemensamma drag i lagstiftningen på området är att rökning även i offentliga färdmedel har begränsats. Dessutom syftar lagstiftningen till att åstadkomma speciella rökutrymmen på arbetsplatserna för att garantera en rökfri arbetsmiljö.

Alla nordiska länder har regler för varningstext på cigarettpaketen. Ett totalt förbud mot tobaksreklam, som man har i Finland och Norge, anses vara enklare att tillämpa än en mängd detaljregler, som man har i Sverige där emellertid ett förslag om förbud mot tobaksreklam nu förbereds. Utskottet noterade mot bakgrund av de olika regler som tillämpas i de nordiska länderna och den livliga diskussion dessa gett upphov till att det förefaller svårt att uppnå enhetlighet på detta område i Norden.

Utskottet stödde förslagsställarnas synpunkt att nordisk samverkan inom WHO och andra organ är väsentlig.

Rådet antog dels en rekommendation (nr 11) enligt utskottets första förslag med 57 röster, dels en rekommendation (nr 12) i enlighet med utskottets andra förslag med 47 röster. 7 resp. 8 medlemmar avstod från att rösta beträffande rekommendationerna.

Arbetsmarknad

På arbetsmarknadsområdet hade inga medlemsförslag förelagat för utskottets behandling. Frågorna hade emellertid berörts under utskottets behandling av ministerrådets berättelse C I, varvid utskottet hade noterat att situationen på arbetsmarknaden visar en fortsatt svag förbättring av sysselsättningen. Det finns tendenser till förbättring av kvinnornas sysselsättnings-situation och både ungdoms- och långtidsarbetslösheten fortsätter att falla.

Utskottet ansåg dock att *de svaga grupperna fortsatt borde ges prioritet i samarbetet*, i synnerhet som deras ställning – även om de blivit färre – relativt sett förändrats.

Redog. 1988/89:4

Arbetsmiljö

Inte heller på arbetsmiljöområdet förelåg något medlemsförslag för behandling. I ministerrådets berättelse C 1 hänvisades till det samarbetsprogram som styr verksamheten på området och som enligt planerna skulle ha reviderats senast 1987. Utskottet var dock införstått med att revisionen av samarbetsprogrammet fick invänta arbetet med *en nordisk arbetsmiljökonvention*, som utskottet ansåg borde föreläggas Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag till 37:e sessionen 1989.

Frågor

Inom social- och miljöutskottets sakområde ställdes 11 frågor:

till ministerrådet angående upprättande av en arbetsgrupp som verkar för att alkoholfrågan blir ett eget insatsområde i FN-systemet,

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Gertrud Sigurdson) angående tillämpningen av den nordiska trygghetskonventionen,

till Danmarks regering (ställd av Arne Gadd) angående åtgärder mot gränsöverskridande luftföroreningar,

till Danmarks regering (ställd av Grethe Lundblad) angående dansk efterlön vid bosättning i annat nordiskt land,

till Norges regering angående uppföljning av Brundtlandskommissionens rapport,

till ministerrådet angående förbränning av kemiskt avfall i havet,

till ministerrådet angående utsläpp av radioaktivt avfall från uppberedningsanläggningar,

till ministerrådet angående den brittiska regeringens planer på uppberedningsanläggningen Dounreay i Skottland,

till ministerrådet angående stopp av existerande uppberedningsanläggningar för atomavfall,

till Norges regering (ställd av Karl-Erik Svartberg) angående förorening av gränsvattnet mellan Norge och Sverige.

D.2.4. Kommunikationsutskottet

Utskottets arbete har under perioden dominerats av frågor rörande trafiksäkerhet. Dessutom har utskottet särskilt uppmärksammat miljöfrågor i trafiken, turism och sjöfart.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i utskottet har varit Elver Jonsson (fp), Wiggo Komstedt (m) och Olle Östrand (s). Elver Jonsson har varit utskottets ordförande.

Utskottet har mötts vid 7 tillfällen och då hållit sammanlagt 14 möten. Dessutom har en arbetsgrupp inom utskottet arbetat med frågor rörande ministerrådets trafiksäkerhetshandlingsplan.

I september 1987 arrangerade utskottet ett seminarium "Nordiska utmaningar i datapolitiken".

Redog. 1988/89:4

Behandlade saker

Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Även inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde har EG-frågorna stått centralt under perioden. Utskottet noterade i sitt betänkande över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)* att frågorna kring EG-s framtida politik och dess inverkan på Norden har prioriterats av ministerrådet och att arbetet med harmonisering av transportpolitiken ansetts vara en dominerande ekonomisk uppgift.

Utskottet noterade vidare att ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) tillsatt en beredningsgrupp med uppgift att belysa konsekvenserna för Norden av EG:s beslut om en fri transportmarknad 1992. Arbetsgruppen skall vidare utarbeta förslag till åtgärder och strategi gentemot EG.

Kommunikationsutskottet emotsåg i betänkandet en nordisk strategi på området och menade att dessa aspekter borde ses som en enhet. Man ansåg vidare att först när Norden kunnat enas om en harmoniserad eller gemensam transportpolitik kan Norden presentera en gemensam stark front gentemot EG och göra sig betydande på den kommande europeiska transportmarknaden. Utskottet påpekade dessutom att harmoniseringen av transportpolitiken i Norden är avgörande för frågan om Norden som hemmamarknad.

I betänkandet över ministerrådets berättelse poängterade utskottet också vikten av att ministerrådet i sitt framtida arbete verkar för att trafikstrukturen skall bli miljövänligare samtidigt som den ger effektivare transporter.

I sitt anförande vid sessionen under denna punkt framhöll ministerrådets talesman, *trafikminister Kjell Borgen*, Norge, bl. a. att NÄT engagerar sig långt starkare än tidigare när det gäller miljöfrågor. Han redovisade därvid att Världskommissionen för miljö och utveckling pekat på att transportsektorn först och främst kan bidra till lösningar när det gäller energiekonomisering, reducerade luftföroreningar och genom att utveckla transportsystem som främjar ekonomisk tillväxt.

Enligt ministerrådets uppfattning var det emellertid i första hand transportsektorn själv som skulle känna ansvar för de negativa verkningarna av olika transportverksamheter. Mot den bakgrunden arbetar NÄT med nordisk miljöpolitik för transportsektorn. Detta arbete kommer med nödvändighet att ta viss tid men är högt prioriterat.

I ett medlemsförslag hade föreslagits att ministerrådet skulle genomföra en utredning som visar vad som kan göras för att de *nordiska storstäderna kan framstå som modeller för den övriga världen med hänsyn till lösningar av städernas trafik- och miljöproblem*.

Kommunikationsutskottet konstaterade att trafik- och miljöproblemen i storstäderna är omfattande och komplext sammansatta och att några enkla

lösningar inte finns. Man tillstyrkte emellertid förslagets syfte att komma fram till lösningar på dessa problem. Utskottet hade dock kunnat konstatera att en hel del utredningar i den riktningen redan gjorts, men att det vore värdefullt med en sammanställning av den kunskap som finns inom området. Vidare menade man att man utifrån denna kunskapssammanställning och eventuella nödvändiga kompletterande utredningar skulle kunna ta fram framtidsinriktade strategier för att lösa trafik- och miljömässiga problem i storstäderna.

I anledning av detta förslag antog Nordiska rådet följande rekommendation (nr 7) med 51 röster:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiska storstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar, samt

att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösa storstädernas trafik- och miljöproblem.

Vid 1987 års session med Nordiska rådet behandlades ett underlag till en *handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden*. Rådet rekommenderade då ministerrådet att skyndsamt ta fram en handlingsplan utifrån de synpunkter som rådet då framförde. Bl.a. efterlystes mer konkreta förslag och hur de skulle finansieras.

I oktober 1987 presenterade ministerrådet detta nya förslag, men kommunikationsutskottet var fortfarande inte nöjt. Man saknade fortfarande konkreta och samordnade mål för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet.

Till sessionen kom så slutligen ett reviderat förslag. Enligt detta borde huvudvikten för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet ligga inom områdena hastighetsanpassning, trafiknykterhet, nyblivna förare och oskyddade trafikanter. En huvudpång i planen var att trafikanternas attityder skall påverkas i positiv riktning.

Kommunikationsutskottet, som vid flera tillfällen under året hade lämnat sina synpunkter på vad en handlingsplan skulle innehålla, var nu relativt nöjt med förslaget. Man ansåg emellertid att de medel som beviljats var för små. Ministerrådsförslaget innebar en ökning av anslagen med endast ca 900 000 kr. per år. Enligt utskottet visar erfarenheterna att det finns ett direkt samband mellan beviljade anslag till trafiksäkerhet och uppnådda resultat. Man ansåg att förändrade attityder bäst kan nås genom trafikutbildning och propagandakampanjer samtidigt som vägarna görs säkrare.

Vid behandlingen av förslaget i plenum uppstod en stundtals häftig intern dansk diskussion om hastighetsgränserna. Ett av projekten i handlingsplanen avser att ta fram gemensamma kriterier för olika hastighetsbegränsningar. Detta togs av vissa talare som ett uttryck för att en harmonisering av hastighetsgränserna skall ske. På motorvägarna skiljer dessa sig avsevärt i Norden.

Efter debatten antog Nordiska rådet följande rekommendation (nr 4) med 56 röster mot 1:

att ministerrådet antar en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådets förslag B 75Ä/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter och

att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Ett av de medlemsförslag som under året har rönt den största uppmärksamheten i massmedia var det om *förbud att tala i biltelefon under körning*.

Kommunikationsutskottet hade behandlat detta förslag och funnit att man inte kunde rekommendera något sådant förbud. I stället förordade utskottet att ministerrådet skulle undersöka i vilken mån kommunikationsutrustning i bilar bidrar till trafikolyckor samt att man skall bedriva en informationskampanj om en trafiksäker användning av denna utrustning. Utskottet ville vidare att ministerrådet skulle verka för att den tekniska utvecklingen av biltelefoner utvecklas i riktning mot trafiksäkrare apparater.

Kommunikationsutskottet föreslog med detta att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att inhämta och förmedla information om i vilken mån kommunikationsutrustning i bilar bidrar till trafikolyckor,

att bedriva en informationskampanj om en trafiksäker användning av denna utrustning, samt

att verka för att den tekniska utvecklingen av biltelefoner påskyndas i riktning mot trafiksäkrare apparatur.

Mot detta reserverade sig den svenske ledamoten *Wiggo Komstedt*. Han ansåg att det inte var mödan värt att starta ett så stort projekt som det skulle innebära att undersöka i vad mån kommunikationsutrustning bidrar till trafikolyckor. Han ansåg vidare att den tekniska utvecklingen på området redan pågår i en snabb takt och att ministerrådet där varken skulle kunna göra till eller från. Komstedt föreslog därför att Nordiska rådet inte skulle företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Efter en stundtals hetsig debatt antog Nordiska rådet utskottets förslag till rekommendation (nr 6) med 40 röster mot 12.

I ett medlemsförslag hade yrkats att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att uppnå en *snabbare postgång mellan de nordiska länderna*.

Kommunikationsutskottet instämde i sitt betänkande i förslagsställarens mening att postgången är viktig för effektiva och fungerande affärskontakter mellan de nordiska länderna, för den nordiska samhörigheten och identiteten samt en väsentlig förutsättning för att ambitionerna med att skapa en nordisk hemmamarknad skall kunna fullföljas.

Utskottet menade att den starka postkoncentrationen till de nordiska storstäderna samt tullbehandlingen av postpaketen var de huvudsakliga orsakerna till förseningar i posttrafiken. Man uppmanade därför Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan de nordiska länderna.

Nordiska rådet antog denna rekommendation (nr 8) med 49 röster.

I ett medlemsförslag om *gemensamma sjöfartspolitiska åtgärder* hade föreslagits att ministerrådet skulle utarbeta en gemensam nordisk bolagsform för rederiverksamhet, överväga enhetliga skatte- och andra regler för rederiverksamhet samt i övrigt vidta åtgärder för att åstadkomma en konkurrenskraftig kostnadsnivå för nordisk sjöfart.

Kommunikationsutskottet ställde sig i sitt betänkande positivt till tanken bakom medlemsförslaget men konstaterade att utvecklingen varit snabbare än vad förslagsställarna förutsåg. Utskottet ansåg det därför inte finnas några praktiska förutsättningar för att tillstyrka förslaget och föreslog därför att det inte skulle föranleda någon åtgärd från Nordiska rådets sida.

I betänkandet över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)* anknöt utskottet emellertid till detta förslag då man hemställde att ministerrådet inom sin organisation borde skapa ett gemensamt forum för att behandla internationella sjöfarts- och luftfartsfrågor.

Utskottet menade i detta betänkande vidare att ministerrådet skulle

- utreda de kostnader som en speciell transportservice för handikappade skulle innebära i jämförelse med kostnaderna vid handikappanpassning av kollektiva transportmedel,
- omedelbart se till att konstruktiva förhandlingar sätts i gång i syfte att komma fram till tillfredsställande tvärgående flygtrafik i Norden,
- verka för en harmonisering av den nordiska transportpolitiken samt
- verka för att Norden blir en gemensam transportmarknad.

Turism

I betänkandet över *ministerrådets berättelse (C 1)* konstaterade kommunikationsutskottet att den nationella turistpolitiken i Norden nu blir alltmer likriktad och att det finns behov av en gemensam strategi för utvecklingen av den nordiska turismen.

Utskottet konstaterade vidare att det beviljas långt större medel till turistsatsningar inom den regionalpolitiska sektorn än inom turistutskottets verksamhetsområde. Utskottet efterlyste därvid redovisningar av dessa satsningar.

I ett anförande vid sessionen menade *statsrådet Ulf Lönnqvist* bl.a. att samarbetet inom turistnäringen måste öka. Ett nytt samarbetsprogram på turistområdet kommer därför att utarbetas under 1988 och föreläggas Nordiska rådet vid 1989 års session.

I ett medlemsförslag hade föreslagits att Nordiska rådet skulle rekommendera ministerrådet att undersöka på vilket sätt det etablerade *samarbetet mellan djurparkerna* i Bardu, Lycksele och Rauna kunde utnyttjas och stimuleras för att främja turismen på Nordkalotten och i Kvarkenområdet.

Kommunikationsutskottet menade i sitt betänkande att det föreslagna samarbetet skulle kunna innebära en gynnsam utveckling av turismen på Nordkalotten och i Kvarkenområdet. Förutom ökad sysselsättning inom turismen menade utskottet att samarbetet även kunde få vissa positiva sidoeffekter. Dit hörde t.ex. utökade veterinärtjänster, utveckling av den veterinärmedicinska forskningen och en större förståelse för naturen och de utrotningshot som hänger över vissa arktiska arter. Utskottet menade emellertid att även djurparken i Ähtäri i Finland borde tas med i samarbetet.

Med detta föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att undersöka på vilket sätt det etablerade samarbetet mellan

djurparkerna i Bardu, Lycksele, Rauna och Ähtäri kan utnyttjas och stimuleras för att främja turismen på Nordkalotten och i Kvarkenområdet.

Redog. 1988/89:4

Nordiska rådet antog rekommendationen (nr 5) med 56 röster mot 1.

I sitt betänkande över ministerrådsberättelsen hade utskottet även valt att lämna synpunkter på ministerrådets behandling av rekommendation nr 43/1987 angående inrättandet av ett nordiskt *ungdomsresekort*.

Ministerrådet hade i sitt meddelande över rekommendationen hänvisat till att de nordiska järnvägsförvaltningarna utarbetat en ny produkt som skulle ersätta det nordiska ungdomsresekortet. Denna nya produkt "Nordturist för unga" ansåg ministerrådet prismässigt vara ett attraktivt alternativ till Interrailkortet. Man ansåg dock inte det vara realistiskt att utvidga det till att omfatta resor till Västnorden. Ministerrådet ansåg för sin del att syftet med rekommendationen var uppfyllt.

Kommunikationsutskottet anslöt sig inte till ministerrådets bedömning utan menade att den klara parlamentariska vilja som framkommit vid rådets sessioner 1986 och 1987 borde beaktas. Utskottet betonade även att när ett enhälligt Nordiskt råd står bakom en rekommendation får inte olika förvaltningsmodeller i de enskilda länderna negligera den parlamentariska viljan. Utskottet menade vidare att de kulturpolitiska aspekterna måste ha en stor tyngd och att kommersiella hänsyn måste vara av sekundärt intresse.

Teknik-och datateknologi

I ministerrådets berättelse för 1987 hade den nordiska datahandlingsplanen inte behandlats samlat. Detta gjorde att kommunikationsutskottets granskande uppgift visavi planen i det närmaste omöjliggjorts. Utskottet upprepade därför sin tidigare framförda önskan att få en samlad redovisning av arbetet med planen.

Utskottet noterade dock att tekniska och datateknologiskt relaterade projekt blivit allt vanligare. Utskottet hänvisade också till att det vid utskottets seminarium "Nordiska utmaningar i datapolitiken" framkommit att den tekniska utbildningen i Norden på något sätt borde utökas och förbättras samt att fler studenter borde välja den tekniska utbildningen. Detta för att Norden inte skulle komma på efterkälken i den internationella tekniska konkurrensen. Utskottet kunde nu i sitt betänkande över ministerrådets berättelse med tillfredsställelse konstatera att nordiska utbildningsprogram fortfarande prioriteras högt. Särskilt noterades hur teknik, tekniska frågor och teknisk utbildning börjat få allt större betydelse i det regionalpolitiska samarbetet.

Utskottet redovisade även att man med intresse skulle följa det projekt som påbörjats under året och som syftar till att få fler kvinnor i ledande positioner inom ADB-området. Möjligheten att få fler kvinnor inom dataområdet var även ämnet för *statsrådet Anne-Lise Bakkens* inlägg under sessionen. Hon redovisade därvid bl.a. ett par projekt i ämnet och menade att resultaten kanske skulle kunna utgöra grunden för en gemensam nordisk strategi för ett mänskliggörande av teknologin som skulle göra datateknologin tillgänglig för alla grupper.

Följande frågor behandlades i samband med kommunikationsutskottets saker:

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Sven Hultström) angående det nordiska ungdomsresekortet (NordRES),

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Sven Hultström) rörande det nordiska ungdomsresekortet (NordRES),

till Danmarks regering (ställd av Wiggo Komstedt) om färjeförbindelsen Ystad-Rönne,

till ministerrådet (ställd av Olle Östrand) om turistsatsningen i Västtyskland.

D.2.5. Ekonomiska utskottet

Utskottets arbete har under perioden dominerats av frågor rörande näringspolitik, bistånd och energipolitik. En viktig del i utskottets arbete har dessutom varit att följa upp den gällande ekonomiska handlingsplanen och planerna på den kommande ekonomiska handlingsplanen.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i utskottet har varit Carl Bildt (m), Lahja Exner (s), Arne Gadd (s), Karin Söder (c) samt Bengt Westerberg (fp). Arne Gadd har varit utskottets vice ordförande.

Utskottet har mötts vid 5 tillfällen och då hållit sammanlagt 9 möten.

Behandlade saker

Norden i Europa

Ekonomiska utskottet konstaterade i sitt betänkande över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* (C 1) att den pågående europeiska integrationsprocessen och speciellt då EG:s arbete med den inre marknaden kan innebära problem för det nordiska näringslivet. Utskottet såg därför positivt på det kartläggningsarbete som ministerrådet startat för att värdera vilka konsekvenser den inre marknaden får för Norden.

I sitt anförande vid debatten om ekonomiska utskottets betänkande över ministerrådsberättelsen konstaterade utskottets ordförande *Jan P Syse*, Norge, att de nordiska ländernas problem inför EG i hög grad är gemensamma. Länderna borde därför hämta styrka i gemensamt uppträdande. Den nordiska samarbetsapparaten förväntades därför i framtiden komma att spela en aktiv roll för att främja gemensamma nordiska intressen och samordna nordiska åtgärder för att möta den utmaning den europeiska integrationsprocessen innebär.

Även generaldebatten ägnades till stor del åt frågor rörande den europeiska integrationen.

Redog. 1988/89:4

På förslag av ekonomiska utskottet hemställde Nordiska rådet att Nordiska ministerrådet skulle verka för att ministerrådets organ spelar en mer aktiv roll med hänsyn till gemensamma nordiska intressen och att man skulle samordna åtgärder för att möta den utmaning som den europeiska integrationsprocessen innebär.

Den ekonomiska handlingsplanen

Ekonomiska utskottet konstaterade i betänkandet över *ministerrådets berättelse* (C 1) att de flesta av åtgärderna i den ekonomiska handlingsplanen har verkställts. Mot bakgrund av utskottets tidigare framförda önskemål om en rullande handlingsplan var man nu tillfredsställd med att ministerrådet beslutat utarbeta en ny plan. Utskottet konstaterade emellertid att 1989 skulle bli ett övergångsår mellan de båda planerna. Man underströk därför betydelsen av att övergångsåret inte skulle få medföra att permanenta institutioners budget skulle reduceras på medel som tilldelats som en följd av den gällande handlingsplanen.

I ett anförande vid behandlingen av betänkandet ansåg utskottets vice ordförande *Arne Gadd* att om tankegångarna bakom den första handlingsplanen skall kunna uppfyllas är det avgörande att handlingsplanerna utvecklas så att deras tidshorisont ständigt skjuts framåt, dvs. att vi får rullande handlingsplaner.

På förslag från ekonomiska utskottet hemställde Nordiska rådet till ministerrådet att Nordiska Industrifondens budget för 1989 inte skulle minskas som en följd av att den ekonomiska handlingsplanen löper ut 1988 samt att fonden tillförs ytterligare resurser som följd av ministerrådsförslagen om upprättande av ett industriellt centrum i Oslo och ett bioteknologiskt handlingsprogram.

Beträffande infrastrukturinvesteringarna i den gällande handlingsplanen konstaterade utskottet att anslagen över de nationella budgetarna inte skett i överensstämmelse med planen. Utskottet var införstått med att ändrade förutsättningar kunde medföra omprioriteringar, men man ville ändå starkt betona vikten av nationell uppföljning och uppmanade ministerrådet att verka för att intentionerna i handlingsplanen upprätthölls.

Finans- och valutapolitik

I ett medlemsförslag hade föreslagits att *skattereglerna* skulle ändras så att den som har bostadsfastighet i ett nordiskt land men sina inkomster i ett annat skulle få göra avdrag för räntorna på fastighetslånen i det land där han har inkomsterna.

Ekonomiska utskottet var positivt till intentionerna i förslaget och ansåg att man vid behandlingen av förslaget dessutom borde ta med andra utgifter som nationellt är avdragsberättigade, t.ex. underhållsbidrag och räntor på studieskulder. Målsättningen borde enligt utskottet vara att en skattepliktig person med lön eller pension i ett nordiskt land och hem och familj i ett annat

inte skall beskattas hårdare än andra. Utskottet menade därför att ett utredningsarbete borde startas för att mer generellt belysa de skattemässiga konsekvenserna för personer som har bostad och arbete i två skilda nordiska länder. Utskottet underströk emellertid att de ändringar som skulle bli följden av detta förslag inte skulle tillåtas medföra möjligheter till orimliga skattemotiverade anpassningar.

Med detta föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att genomföra en generell utredning som belyser den skattemässiga ställningen för personer med fast bostad i ett nordiskt land och arbete i ett annat, varvid behandlas frågan om likabehandling när det gäller ränteavdrag för bostadsfastighet i annat nordiskt land.

Rekommendationen (nr 31) antogs med 62 röster.

Industripolitik

Ministerrådet föreslog i ett ministerrådsförslag en utvidgning av det arbete som redan bedrivs av *Nordiska Industrifonden* efter sammanslagningen med NORDFORSK.

Denna institution skall utgöra kärnan i det nordiska industriella centret. De aktiviteter som skall bedrivas är stöd till forsknings- och utvecklingsprojekt, stöd till användarinitierade projekt, stöd till tekniskt standardiseringsarbete, program- och projektinitiering, främjande av nordiskt deltagande i västeuropeiskt FOU-arbete, teknikspridning och teknikövervakning samt tillskapandet av ett nordiskt kontaktnät för forskare och näringsliv.

Centret skall kunna starta stora projekt inom exempelvis bioteknologi, materialteknologi och informationsteknologi.

I likhet med ministerrådet ansåg ekonomiska utskottet att upprättandet av centret är ett uttryck för viljan att stimulera utvecklingen inom näringslivet i Norden.

Utskottet menade att centrets verksamhet borde utformas så att forskning och utveckling redan från början får en central ställning. Om tillräckliga resurser avsätts kan det ge ökad nordisk satsning på områden som bioteknologi, materialteknologi och informationsteknologi.

Utskottet konstaterade också att olika internationella projekt inom forskning och utveckling i EG-regi och EUREKA-projekt är av den storleksordningen att de nordiska länderna är tvungna att samordna sina insatser för att följa med i utvecklingen. Man underströk vidare att centret i sitt arbete borde lägga särskild vikt vid miljöhänsyn och ha som en viktig uppgift att stödja projekt som tar sikte på att lösa miljöproblem.

I ett anförande inför sessionen redovisade ministerrådets ordförande *Bjarne Mørk Eidem*, Norge, att ministerrådsförslaget byggde på två centrala element.

För det första gällde det att befästa Industrifondens roll som ett initierande organ för teknisk forskning och utveckling genom utbyggnad och vidareutveckling av fondens kompetens och kontaktytor och för det andra att utveckla nya områden för fondens aktiviteter.

Efter avslutad diskussion beslutade Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet Redog. 1988/89:4

att upprätta ett nordiskt industriellt center i Oslo efter de riktlinjer som angivits i ministerrådsförslaget och ekonomiska utskottets synpunkter.

Rekommendationen (nr 23) antogs med 72 röster.

I ett ministerrådsförslag om nordiskt *bioteknologiskt samarbetsprogram* föreslogs en rad åtgärder inom bioteknologins område.

Målsättningen för programmet var att förstärka de nationella förutsättningarna för utnyttjande av bioteknologi på olika områden och att stärka näringslivets konkurrenskraft. Vidare hade programmet som mål att stödja samarbete som avser patent- och informationsfrågor och aktivera samnordisk verksamhet med aspekter på etik- och säkerhetsfrågor. I förslaget prioriterades forskningsområden, där nordiska forskningsmiljöer kan erbjuda samarbete och kunskapsöverföring liksom områden där en koordinerande insats av forskningsresurser kan bidra till allmän kunskapsuppbbyggnad. Dessa temaområden är genteknik, protein engineering, växtbioteknik, husdjursbioteknik, akvakultur, livsmedelsbioteknik, processteknik/enzymteknik och miljöteknologi.

Genomförandet av programmet skulle enligt förslaget i största möjliga utsträckning åvila redan existerande organ. Man föreslog dock inrättande av ett nytt organ, Nordiska utskottet för etik inom bioteknologin, som skall utgöra referensorgan när det gäller etikfrågor inom bioteknologiområdet.

Ekonomiska utskottet ansåg i sitt betänkande att nordiskt samarbete i form av gemensamma samarbetsprogram borde innebära mer effektivt resursutnyttjande till gagn för samtliga nordiska länder. Utskottet anslöt sig till målsättningen för bioteknologiprogrammet. Mot bakgrund av att programmet var tvärsektorielt underströk man den samordnande roll som den föreslagna programkommittén för bioteknologi borde ha för genomförandet. Man menade även att det industriella centret i Oslo borde få en samordnande roll eftersom bioteknologi blir ett av dess speciella insatsområden. Utskottet ville dessutom peka på att Nordiska forskningspolitiska rådet borde vara ett centralt organ när det gäller arbetet med programmet och i koordineringen av insatser mellan detta programområde och andra sektorer inom det nordiska forskningssamarbetet.

Beträffande de temaområden som föreslagits ville utskottet särskilt framhålla att miljöområdet borde ges hög prioritet vid genomförandet av programmet. Utskottet ansåg slutligen att programmet kommer att kräva betydande resurser och man förutsatte att ministerrådet skulle avsätta nödvändiga medel för genomförandet.

Utskottet föreslog att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att anta ett nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram i enlighet med ministerrådsförslaget och ekonomiska utskottets synpunkter.

Rådet antog denna rekommendation (nr 24) med 50 röster.

Ekonomiska utskottet konstaterade i sitt betänkande över *ministerrådets berättelse* (C 1), att Nordiska Kontaktorganets för Atomenergifrågor (NKA) samarbetsprogram löper ut 1989. Utskottet förutsatte att eventuella nya medel till NKA över den nordiska budgeten efter denna tidpunkt noggrant värderas i förhållande till alternativ användning inom energisektorn. På förslag av utskottet hemställde Nordiska rådet till Nordiska ministerrådet att förslag om nya eventuella beviljningar till NKA efter att nuvarande säkerhetsprogram löper ut 1989 skall föreläggas Nordiska rådet i ett särskilt ministerrådsförslag.

I ett medlemsförslag hade föreslagits en intensifiering av det nordiska samarbetet beträffande *utnyttjandet av naturgas* med sikte på att en plan för hur naturgasen kan spela en större roll i den nordiska energibalansen skulle utarbetas.

Utskottet ansåg i sitt betänkande att förhållandena borde vara gynnsamma för en omfattande användning av naturgas kommande år. Man ansåg det därför viktigt att man redan nu planlägger naturgasens plats i den nordiska energiförsörjningen. Utgångspunkten borde därvid vara att naturgasens roll som energikälla skall ökas i förhållande till dagens situation. Utskottet ansåg att en plan för naturgasens roll i den nordiska energibalansen skulle kunna vara ett nyttigt redskap samt kunna inverka positivt på att öka det nordiska samarbetet. Utskottet påpekade desstuom att gas från nordiska leverantörer har fördelar med kort transport, hög politisk leveranssäkerhet och goda möjligheter till alternativa leveranser vid produktionsproblem. Mot bakgrund av detta föreslog ekonomiska utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att intensifiera det nordiska samarbetet om utnyttjandet av naturgas i energiförsörjningen med sikte på att närmare värdera hur naturgasen kan spela en större roll i den nordiska energibalansen.

Nordiska rådet antog rekommendationen (nr 30) med 64 röster.

I ett medlemsförslag om en plan för ett *kärnkraftsfritt Norden* hade föreslagits att de nordiska regeringarna i skyndsam ordning skulle låta utarbeta en nordisk plan för avveckling av all kärnkraft i Norden med sikte på en total, forcerad avveckling.

Ekonomiska utskottet ansåg i sitt betänkande att det finns stora fördelar med ett intensivt nordiskt samarbete för att främja en effektiv energianvändning och utveckla en miljövänlig och säker energipolitik.

När det gällde förslaget om en forcerad avveckling av kärnkraften ansåg utskottet detta vara en fråga av stor internationell och samnordisk betydelse, men där varje enskilt land självt måste ta avgörandet. Utskottet underströk samtidigt att intresset i de nordiska länderna de senaste åren rört sig bort från kärnkraft som framtida energikälla och mot andra energikällor bl.a. av hänsyn till miljö och säkerhet. Utskottet menade att det nordiska samarbetet i energifrågor borde drivas med sikte på en fortsättning av denna utveckling.

I debatten ansåg ekonomiska utskottets talesman *Ilkka-Christian Björklund*, Finland, att det banbrytande i utskottets förslag var att man strävat efter och även funnit en formel som förenade önsketänkande och realism,

nationell suveränitet och samnordiskt ansvar. Realismen i det formulerade önskemålet om en kärnkraftsavveckling förutsätter att andra energikällor finns tillgängliga. Den samnordiska aspekten innebar att icke-kärnkraftsländerna är med om att solidariskt ta sin del av ansvaret för den avveckling som även de anser vara i sitt eget nationella intresse.

Efter avslutad diskussion, vilken till stor del handlade om kärnkraftens för- och nackdelar och om alternativa energikällor, beslutade Nordiska rådet att rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att intensifiera samarbetet på det energipolitiska området för att tillrättalägga förhållandena för en önskad avveckling av kärnkraften.

Rekommendationen (nr 32) antogs med 62 röster mot två. Åtta medlemmar avstod från att rösta.

Handelspolitik

I betänkandet över *ministerrådets berättelse* (C 1) påpekade utskottet att man vid flera tillfällen framhållit att arbetet med att avveckla handelshindren är en uppgift av stor betydelse för det nordiska samarbetet och det nordiska näringslivet. Utskottet har speciellt understrukit betydelsen härav för små och medelstora företag. På förslag av utskottet hemställde nu Nordiska rådet att Nordiska ministerrådet skulle verka för att arbetet med avveckling av handelshindren i Norden skulle effektiviseras och ges hög prioritet i alla nordiska samarbetsorgan samt att det rapporteras konkreta resultat till nästa session.

Vid behandlingen av betänkandet under sessionen lämnade den danske samarbetsministern *Lars P Gammelgaard* på ministerrådets vägnar en redogörelse för arbetet med samarbetsprogrammet om avveckling av handelshinder i Norden. Han erkände därvid att de resultat man hittills uppnått var av begränsad omfattning. Ministerrådet arbetade emellertid aktivt med att kunna uppvisa bättre resultat.

Nordiska projektexportfonden (NOPEF) upprättades 1982 för en treårig försöksperiod som sedan har förlängts fram till 1989. NOPEF skall bidra till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export till främst utvecklingsländer men även till statshandelsländer. Stödverksamheten skall speciellt omfatta leveranser av varor och tjänster i samband med projekt, systemleveranser och liknande. Samtidigt skall verksamheten främja det industriella samarbetet i Norden.

I ett ministerrådsförslag föreslogs att NOPEF:s verksamhet skulle permanentas.

Ekonomiska utskottet konstaterade i sitt betänkande att NOPEF:s verksamhet de senaste åren präglats av aktivitetstillväxt. Näringslivet har visat ett ökande intresse för fonden som har utvecklats till ett viktigt instrument för att Norden skall kunna hävda sig på den internationella marknaden. Utskottet menade att man borde lägga vikt vid att vidareutveckla det inleda samarbetet mellan fonden och nationella institutioner, såsom exportfrämjande organ, biståndsmyndigheter och exportfinansieringsinstitutioner. Utskottet menade vidare att insatser för att främja export från små och medelstora företag var intressanta och ville särskilt framhålla NOPEF:s

engagemang i förhållande till SADCC-länderna och insatser på energiområdet i Indien. Utskottet konstaterade med tillfredsställelse att ministerrådet i arbetet med en ny ekonomisk handlingsplan kommer att överväga i vilken omfattning NOPEF kan åläggas särskilda uppgifter inom projektexportområdet, exempelvis vid export av miljövårdsanläggningar.

Ekonomiska utskottet föreslog att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att göra Nordiska Projektexportfonden till en permanent institution i enlighet med de riktlinjer som angivits i ministerrådsförslaget och ekonomiska utskottets synpunkter.

Nordiska rådet antog rekommendationen (nr 29) med 45 röster.

Regionalpolitik

Nordiska Investeringsbankens regionallåneordning etablerades 1980 och fungerade som försöksordning i 7 år. Lån beviljas till nationella kreditinstitutioner som därefter låter medlen ingå i sin normala regionalpolitiska låneverksamhet eller lånar dem vidare till särskilda projekt.

I ett ministerrådsförslag föreslogs att denna låneordning skulle göras permanent.

Ekonomiska utskottet anslöt sig till förslaget att regionallåneordningen fortsätter även efter 1987, att den blir mer flexibel, dvs. att det inte fastställs några nationella kvoter samt att den blir en permanent del av Nordiska Investeringsbankens verksamhet. Det var enligt utskottets uppfattning önskvärt att låneordningen skulle framstå som en viktig stödordning i det nordiska regionalpolitiska samarbetet och fungera som ett supplement till nationella kreditinstitutioner och stödordningar. I övrigt hade utskottet inga synpunkter på förslaget utan föreslog att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att göra Nordiska Investeringsbankens regionallåneordning till en permanent del av bankens verksamhet efter de riktlinjer som angivits i ministerrådsförslaget.

Rekommendationen (nr 28) antogs av Nordiska rådet med 63 röster.

I ett medlemsförslag om "*frikommunförsök*" över riksgränserna i Norden föreslogs att ministerrådet skulle möjliggöra för kommuner på ömse sidor av en nationsgräns att delta i vissa försök. Vidare föreslogs att en projektgrupp skulle etableras och ges tillräckliga resurser för att utvärdera försöksverksamheten och föreslå nödvändiga förändringar i de nordiska ländernas lagar och regler.

Ekonomiska utskottet påpekade i sitt betänkande att man vid flera tillfällen uttryckt att man bör eftersträva att vidareutveckla det gränsregionala samarbetet så att man i framtiden också kan uppnå konkreta resultat. Utskottet menade att det finns goda möjligheter att utveckla samarbetet om kommunerna får större frihet att pröva nya samarbetsformer. Ett frikommunförsök av det slag som beskrivits i medlemsförslaget skulle enligt utskottet kunna framstå som ett led i strävandena att stärka och konkretisera det gränsregionala samarbetet.

Utskottet ansåg vidare att samarbetsprojekt borde genomföras när man genom utnyttjande av gemensamma resurser och kunskaper kan nå bättre

resultat eller arbeta mer effektivt än på nationell nivå. Utskottet ville speciellt framhålla att man genom försöksverksamheten borde ägna särskild uppmärksamhet åt regler, bestämmelser och administrativa rutiner som berör den allmänna gränshandeln. De deltagande kommunerna borde i princip själva få avgöra vilka områden man vill samarbeta om men vissa begränsningar kunde vara nödvändiga. Detta gällde särskilt ämnen där det finns klara orsaker och behov för nationell statlig styrning. Nordiska ministerrådet borde därför enligt utskottet fastställa ramarna för försöken.

Med detta föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att möjliggöra för kommuner på olika sidor av nationsgränserna i Norden att delta i ett frikommunförsök i enlighet med de synpunkter som angetts ovan, samt

att etablera en projektgrupp som ges tillräckliga resurser för att utvärdera försöksverksamheten och föreslå ändringar i lagar och regler som hämmar det gränsregionala samarbetet.

Nordiska rådet antog rekommendation (nr 33) med 63 röster.

Bistånd till utvecklingsländerna

Efter flera års uppmaningar från Nordiska rådets ekonomiska utskott avlämnade ministerrådet till 36:e sessionen *ett program för nordiskt biståndssamarbete*. Programmet syftade till att utveckla samarbetet på en rad områden där det är fördelaktigt för mottagarländerna. Biståndssamarbetet skulle präglas av största möjliga flexibilitet för att bättre utnyttja de resurser som finns. Programmet syftade också till att nya och informella samarbetsformer skulle prövas vid projektfinansiering, som fallet varit exempelvis i SADCC-samarbetet med länderna i södra Afrika.

Ekonomiska utskottet ansåg i sitt betänkande över förslaget att det är viktigt med en stark nordisk koordinering och samarbete när det gäller utvärdering, utredning och forskning rörande biståndet och att formerna för biståndet skall tjäna mottagarländernas intressen.

Utskottet ansåg vidare att samarbetsplanen borde vara så flexibel att den inte hämmar utvecklingen av nya samarbetsformer allt efter behov. Man menade att detta inte skulle strida mot en starkare konkretisering och klarläggande både när det gällde förslag att förbättra koordineringen av bilaterala insatser och mer flexibla administrationsformer för gemensamma nordiska projekt för att förbättra effektiviteten i biståndet. Ekonomiska utskottet hemställde också nu om att det upprättas ett formellt ministerråd för biståndsområdet.

Utskottet ansåg vidare att samarbetsprogrammet borde kompletteras med åtgärder som speciellt tar sikte på att förbättra de handikappades situation i utvecklingsländerna.

Utskottet saknade även konkreta förslag till nya insatser på kulturområdet i utvecklingsländerna. Man menade att ett ökat kulturamarbete med dessa länder skulle bidra till ökad kunskap om dessa länders kultur. Nordens möjligheter att utforma kommande biståndsinsatser så att de i större

utsträckning tar hänsyn till förutsättningar och förhållanden i mottagarlandet skulle också stärkas genom detta.

Redog. 1988/89:4

Frågan om de handikappades situation i utvecklingsländerna togs vid behandlingen i plenum upp av *Ernst Wroldsen*, Norge. Han fick där ett omedelbart stöd av den norska *biståndsministern Vesla Vetlesen* som lovade att verka för att programmet skulle kompletteras med ett avsnitt om de handikappade. Statsrådet delade även ekonomiska utskottets uppfattning om att ett särskilt fackministerråd för biståndsministrarna borde upprättas. Denna uppfattning framfördes även av *biståndsministern Lena Hjelm-Wallén* då hon tidigare på dagen talade i debatten om ekonomiska utskottets betänkande över ministerrådets berättelse.

Efter avslutad debatt beslutade Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet

att anta ett program för nordiskt biståndssamarbete i enlighet med ministerrådsförslag B 79/e och ekonomiska utskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 62 röster mot 1.

I ett annat ministerrådsförslag föreslogs att en *nordisk utvecklingsfond* skulle grundas som ett led i det nordiska biståndssamarbetet. Även detta var ett önskemål som ekonomiska utskottet framfört i flera år. Fondens uppgift skall vara att främja den sociala och ekonomiska utvecklingen i utvecklingsländerna. Den skall delta i finansieringen på förmånliga villkor i projekt av nordiskt intresse. Fondens utlåningsverksamhet skall endast rikta sig till utvecklingsländer och speciellt till de fattigaste länderna.

Ekonomiska utskottet menade att fonden skulle kunna bli ett viktigt medel i det nordiska biståndsarbetet och kunna framstå som ett värdefullt komplement till bistånd och exportkrediter på kommersiella villkor.

Utskottet noterade att förslaget innebar att fonden skulle ha ställning som juridisk person med en styrelse, en direktör och övrig personal som krävs för verksamheten. Utskottet ville härvid starkt betona vikten av att fonden inrättas på sådant sätt att man undviker uppbyggandet av en omfattande administration. Utskottet förutsatte här att man skulle kunna använda Nordiska Investeringsbankens kapacitet och internationella kontaktnät.

Ekonomiska utskottet påpekade även att fonden måste ta hänsyn till miljöaspekter i sin verksamhet. Detta borde enligt utskottet vara ett led i den nordiska uppföljningen av Brundtland-kommissionens rapport och ingå i fondens ordinarie verksamhet.

På förslag av ekonomiska utskottet rekommenderade Nordiska rådet Nordiska ministerrådet

att upprätta en Nordisk utvecklingsfond efter de riktlinjer som angivits i ministerrådsförslaget och ekonomiska utskottets synpunkter.

Rekommendation (nr 27) antogs med 67 röster mot 1.

Ett par medlemsförslag på biståndsområdet handlade om dels *effektivisering av det nordiska biståndssamarbetet*, dels om *inrättandet av en nordisk station för biologisk och skogsteknisk forskning i Tanzania*.

Ekonomiska utskottet, som behandlade medlemsförslagen gemensamt,

konstaterade att bägge förslagen omfattade ämnen som behandlats i Redog. 1988/89:4 Brundtland-kommissionens rapport.

En förstärkning av de regionala utvecklingsbankernas kompetens på miljöområdet ansåg utskottet skulle kunna vara av väsentlig betydelse för de nordiska strävandena att öka den miljöinriktade projektexporten.

Utskottet var även positivt till ökat ekonomiskt stöd till IUCN (The International Union for the Conservation of Nature). Behovet av ytterligare medel och vilka resultat detta kan ge borde dock jämföras med andra miljöinsatser i utvecklingsländerna innan beslut fattas.

Även beträffande bevarandet av regnskogarna var utskottet enigt med förslagsställarna att det finns behov för en större insats för att säkra en bärkraftig utveckling samt regnskogarnas artrikedom och globala betydelse.

Beträffande inrättandet av en nordisk station för biologisk och skogsteknisk forskning i Tanzania ansåg utskottet att det är nödvändigt med konkreta åtgärder för att skydda naturen i Tanzania och andra delar av Afrika. Man menade dock att projektet kräver en grundlig utredning och planläggning där man även gör jämförelser med andra satsningar i området.

Med detta föreslog ekonomiska utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att verka för att de nordiska länderna skall

- låna ut experter till de regionala utvecklingsbankerna,
- värdera hur det ekonomiska stödet till IUNC (International Union for the Conservation of Nature) skall kunna ökas
- ta initiativ till att det internationellt avsätts medel till ett effektivt undersöknings- och projektarbete för att bevara regnskogarna
- utreda frågan om upprättandet av en nordisk station för biologisk och skogsteknisk forskning i Tanzania.

Nordiska rådet antog rekommendationen med 60 röster mot 1.

Frågor

Inom ekonomiska utskottets sakområde ställdes 4 frågor:

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Bodström) om kärnkraftverket i Barsebäck

till ministerrådet (ställd av Elver Jonsson) om rätten att använda utlandsregistrerad bil

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Hellström) om variabel fettvaruavgift för norskt margarin producerat av marint fett

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Hellström) rörande nordiska rådet för etik inom bioteknologin.

D.2.6. Budget- och kontrollutskottet

Utskottets arbete har till stor del präglats av diskussioner om den nordiska bugeten för 1988 och 1989. Utskottets kontrollerande verksamhet har främst omfattat det nordiska skolsamarbete som bedrivs i ministerrådets regi.

Utskottet har sammanlagt 14 medlemmar bland vilka ingår ordförandena från de fem övriga fackutskotten. Ordförande och vice ordförande skall utses bland de nio medlemmar som inte ingår i något annat utskott.

Svenska medlemmar i budget- och kontrollutskottet har varit Per Olof Håkansson (s), kommunikationsutskottets ordförande Elver Jonsson (fp) och Ingrid Sundberg (m). Ingrid Sundberg har varit utskottets vice ordförande. Utskottet har sedan 33:e sessionen i Helsingfors hållit sju möten. Dessutom har utskottets nio medlemmar som ej ingår i något fackutskott hållit sex möten.

Utskottets verksamhet

Budget- och kontrollutskottet har till uppgift att på rådets vägnar och i samarbete med fackutskotten förbereda ministerrådets budgetförslag. Utskottet skall dessutom utöva rådets kontrollerande funktion gentemot ministerrådet och nordiska institutioner som finansieras över ministerrådets budget.

I december 1985 beslöt Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet att ändra budgetproceduren för det nordiska samarbetet från och med arbetet med 1988 års budget. Tidsplan och teknisk beskrivning av budgetarbetet med 1988 års och delvis 1989 års budget fastställdes under hösten 1986. Den nya budgetproceduren innebär i korthet att rådets plenarförsamling tar ställning till Nordiska ministerrådets berättelse rörande planerna för det nordiska samarbetet (C 2) varefter presidiet i plenarförsamlingens ställe och efter betänkande från budget- och kontrollutskottet på hösten uttalar sig om ministerrådets budgetförslag för det kommande året.

Under år 1987 tillsatte budget- och kontrollutskottet en arbetsgrupp, bestående av de nio medlemmar i utskottet som inte tillhörde något fackutskott. Arbetsgruppen skall i första hand förbereda och genomföra utskottets kontrollerande funktion. Under 1987 har utskottet granskat skolsamarbetet i ministerrådets regi. En rapport har utarbetats om verksamheten vid Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors, Nordiska språksekretariatet i Oslo och inom ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete.

Enligt utskottets konklusion borde ministerrådet värdera alternativa möjligheter för en samordning av grannspråksaktiviteterna i språksekretariatet och informationscentret. Ledningsgruppen för det nordiska skolsamarbetet borde få mera distinkta arbetsuppgifter och gruppens arbete borde följas upp genom utvärderingar för att kartlägga verksamhetens effekter i de nordiska länderna.

Under 1988 har utskottet beslutat att kontrollera och utvärdera verksamheten i Nordens Hus i Tørshavn och Reykjavik samt i den grad resurserna det medger Nordisk Industrifond och Nordtest.

På sessionen 1987 bemyndigade plenarförsamlingen presidiet att avge en framställning till ministerrådet om budgetförslaget 1988.

Med hänvisning till den ändrade budgetproceduren framlades ett ministerrådsförslag i mitten av september 1987 om Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989–1990. På grundlag av budget- och kontrollutskottets betänkande över förslaget avgav presidiet den 11 november 1987 en framställning (nr 3/1988) med nedanstående lydelse:

Nordiska rådets presidium hemställer till Nordiska ministerrådet att öka den framlagda budgeten för 1988 med 17 miljoner DKK i överensstämmelse med budget- och kontrollutskottets värderingar samt att anta den reviderade budgeten med beaktande av budget- och kontrollutskottets synpunkter.

Den 27 november 1987 fattade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslut om budgeten för 1988 samt ramar för 1989–1990. Budgeten uppgår totalt till 564 495 000 DKK. Härutöver har ministerrådet, i överensstämmelse med önskemål från Nordiska rådet, beslutat att överföra överskottet från 1986 års budget, 4 852 000 DKK, till att utnyttjas under 1988 utöver den fastställda budgeten. För 1989–1990 har ministerrådet som planeringsförutsättning angivit en reelltillväxt årligen på 3 %.

Ministerrådet hade med budgetbeslutet bl.a. tagit hänsyn till igångsättningen av kulturhandlingsplanen, det industriella centret och insatser på trafiksäkerhetsområdet. Vidare hade ministerrådet vid fastställandet av ministerrådsreserven avsatt medel till ett nytt samarbetsprogram om bioteknologi.

Enligt gällande fördelningsnyckel utgör Sveriges bidrag till ministerrådets budget för 1988 37,3 % (tidigare 37,1 %).

Behandlade saker

Nordiska ministerrådets berättelse rörande planer för det nordiska samarbetet

I sitt betänkande över *ministerrådets berättelse rörande planer för det nordiska samarbetet* (C 2) konstaterade utskottet inledningsvis med tillfredsställelse att ministerrådet i sitt nya plandokument C 2/1988 framlagt förslag till ett antal nya aktiviteter och handlingsplaner som, om de kunde genomföras, skulle komma att bredda och stärka det nordiska samarbetet. Utskottet måste emellertid också konstatera, att det endast för ett fåtal av de föreslagna aktiviteterna redovisades vilka ekonomiska konsekvenser ett genomförande skulle medföra. Utskottet ansåg att ett plandokument av detta slag borde innehålla åtminstone en grov uppskattning av kostnaderna för olika aktiviteter. Utskottet konstaterade vidare att ministerrådet i sin planeringsförutsättning för 1989 och 1990 utgår från en real tillväxt i budgeten på 3 % per år. Inom detta finansiella utrymme skulle dels redan lagda, dels eventuella nya förslag inrymmas. Utskottet kunde ta detta som utgångspunkt för kommande års planering, men ville samtidigt framhålla att, om det nordiska samarbetet skulle kunna utvecklas och uppnå den ambitionsnivå, som både rådet och ministerrådet eftersträfvade, krävdes det på

sikt ökade ekonomiska resurser. Nya aktiviteter av större dimensioner måste tillföras nya pengar. Detta uteslöt inte att nordiska aktiviteter, liksom nationella, prioriterades och värderades med avseende på vilka fördelar som kunde uppnås genom samarbetet.

Såvitt gällde *budgeten för år 1988* konstaterades att ministerrådet vid fastställandet inte tagit hänsyn till presidiets framställning nr 3/1988 om att öka budgeten för 1988 med 17 DKK. Framställningen grundades på värderingar, som gjorts av budget- och kontrollutskottet. Utskottet var inte tillfreds med att ministerrådet vid fastställandet av budgeten inte hade kunnat följa rådets rekommendation om en sådan ökning och förutsatte att rådet fick ett större inflytande på 1989 års budget.

När det gällde *planerna för det framtida samarbetet* konstaterade budget- och kontrollutskottet att den grupp som arbetar med den nya ekonomiska handlingsplanen, som beräknas föreligga hösten 1988, ännu inte hade tagit ställning till finansieringsbehov eller budget. Utskottet förutsatte emellertid att ministerrådet vid utarbetandet av budgetförslaget för 1989 skulle ta hänsyn till aktiviteter inom den nuvarande ekonomiska handlingsplanen, som av kontinuitetsskäl borde fortsätta efter 1988.

Till sessionen 1988 hade framlagts ett antal ministerrådsförslag. De enligt ministerrådet mest resurskrävande var förslag till en ny kulturhandlingsplan, förslag till ett bioteknologiskt handlingsprogram och förslag att inrätta ett industriellt center i Oslo. Utskottet konstaterade med tillfredsställelse att de ekonomiska konsekvenserna redovisades för dessa stora och resurskrävande aktiviteter. Utskottet efterlyser emellertid en likande redovisning beträffande övriga medlemsförslag, där medel skulle komma att behövas under de kommande budgetåren. Detta gällde bl.a. permanenteringen av Nordiska projektexportfonden, samarbetsprogram inom livsmedelsområdet, reviderat samarbetsprogram inom social- och hälsovårdsområdet och handlingsplan för ökad trafiksäkerhet. En sådan redovisning skulle ge Nordiska rådet ökade möjligheter att bedöma de totala kostnaderna för det nordiska samarbetet och att sätta dessa kostnader i relation till de fördelar länderna kan uppnå genom att samarbeta.

Budget- och kontrollutskottet ansåg att det var positivt att ministerrådet nu arbetade med fleråriga planer och program för det nordiska samarbetet. Utskottet menade att det kan ge större effektivitet och genomslagskraft åt de nordiska aktiviteterna, bl.a. genom att man under en period på 34 år kunde satsa ordentligt på ett annat område. Möjligheten att värdera effekten av de nordiska satsningarna borde också öka genom detta.

Utskottet efterlyste emellertid ett bättre koordinerat planeringsdokument med en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål. Detta skulle ge Nordiska rådet större möjligheter att föra en prioriteringsdiskussion med ministerrådet.

Beträffande *finansieringen av det nordiska samarbetet 1989–1990* hade, som tidigare nämnts, ministerrådet planeringsförutsättningen att utgå från en real tillväxt på 3 % per år. Inom detta finansiella utrymme skulle dels redan lagda dels eventuella nya förslag inrymmas.

Utskottet kunde med tillfredsställelse konstatera att ambitionsnivån var hög både i ministerrådets och rådets planer för det nordiska samarbetet och

att flertalet av de planer och program som presenteras var högt prioriterade i alla de nordiska länderna. Med nuvarande ekonomiska ramar kunde det emellertid bli svårt att genomföra även högt prioriterade aktiviteter inom planeringsperioden.

Den nordiska budgeten var liten i förhållande till de nationella budgetarna och en procentuppräknig av den nordiska budgeten gav därför inte en riktig bild av den penningmässiga ökningen av budgeten.

Ministerrådet hade framhållit att frågan om finansieringen av det nordiska samarbetet skulle göras till föremål för ytterligare överväganden i samband med utarbetandet av den nya ekonomiska handlingsplanen. Utskottet ville i detta sammanhang påminna om statsministrarnas uttalande från 1981 om att nya projekt och insatser borde säkras genom finansiering med nya medel. Utskottet förutsatte att ministerrådet hade detta för ögonen vid utarbetandet av den nya ekonomiska handlingsplanen.

Budget- och kontrollutskottet uppmanade ministerrådet att grundligt värdera finansieringsfrågan och att vid fastställande av budgeten ta hänsyn till de fördelar de nordiska länderna kunde uppnå genom samarbete. Utskottet ville emellertid också påpeka att nordiska projekt och program skulle vara föremål för en noggrann prioritering samt att resultaten borde värderas löpande.

Avslutningsvis anfördes att budget- och kontrollutskottets främsta uppgift var att yttra sig över aktiviteter som beräknades få budgetmässiga konsekvenser. Utskottet ville emellertid framhålla att det var av vikt att sätta upp klara mål även för aktiviteter som inte medförde några ekonomiska konsekvenser.

Utskottet ansåg vidare att det borde ske en löpande prioritering och utvärdering av vad som görs i nordiskt samarbete. Prioriteringen inom de olika sektorerna skulle göras av fackutskotten medan budget- och kontrollutskottets roll var att koordinera och prioritera mellan sektorerna.

Utskottet ansåg som tidigare framhållits att vid framläggande av nya planer och program av större omfattning skulle dessa i huvudsak finansieras med "nya pengar". Utskottet ville här främst peka på den nya ekonomiska handlingsplanen, den bioteknologiska handlingsprogrammet och inrättandet av ett industriellt center i Oslo.

Utskottet framhöll det nordiska trafiksäkerhetsarbetet som hade stor betydelse inom hela Norden och därför borde prioriteras högt.

Avveckling av tekniska handelshinder hade prioriterats av rådet dels för att det ger en möjlighet att göra Norden till en hemmamarknad, dels för möjligheten att närma Norden till EG. Standardiserings-, provnings- och produktionssäkerhetsarbetet var av stor betydelse.

Utskottet ansåg att utarbetandet av ett handlingsprogram mot vatten- och luftföroreningar borde prioriteras och ville i detta sammanhang betona vikten av att miljöaspekter beaktades vid utarbetandet av den nya ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet beklagade slutligen att den nya ekonomiska handlingsplanen inte kunnat framläggas till 1988 års session. Detta gör 1989 till ett övergångsår och utskottet ville än en gång betona vikten av att ministerrådet i budgeten för 1989 skulle beakta de aktiviteter inom den nuvarande

handlingsplanen som av kontinuitetsskäl borde fortsätta efter 1988.

Redog. 1988/89:4

I den efterföljande budgetdebatten anförde budget- och kontrollutskottets ordförande *Ivar Hansen*, Danmark, att en rad ministerrådsförslag hade framlagts till sessionen. Om de kunde genomföras skulle det nordiska samarbetet utan tvivel stärkas. För att rådet bättre skulle kunna bedöma de samlade utgifterna för det nordiska samarbetet krävdes dock att ministerrådet åtminstone redovisade en grov värdering av vilka resurser som behövdes för att genomföra alla planer och projekt. Under de kommande åren skulle det troligen krävas en mycket stark prioritering. Ambitionerna för det nordiska samarbetet var höga och på längre sikt skulle det komma att behövas ökade ekonomiska resurser. Avslutningsvis uppmanades ministerrådet att grundligt värdera finansieringsfrågorna och därvid beakta de fördelar som de nordiska länderna kan uppnå genom att samarbeta.

Kulturutskottets ordförande, *Eidur Gudnason*, Island, anförde att enligt ministerrådets redogörelse C 2 skulle de närmaste åren på kulturområdet innebära ett målmedvetet fullföljande av de åtgärder som föreslogs i kulturhandlingsplanen. Han underströk att detta borde innebära att handlingsplanen genomfördes under perioden 1989–1991 och att den tillfördes ytterligare resurser för att de aktiviteter som föreslogs i planen skulle kunna inledas inom den aktuella tidsperioden. Särskilt angeläget hade kulturutskottet ansett det vara att handlingsplanen tillfördes medel för en utbyggnad av Nordiska kulturfonden.

Den nya budgetbehandlingsproceduren tillämpades första gången fullt ut vid behandlingen av budgeten för innevarande år. De första erfarenheterna visade att proceduren ytterligare behövde utvecklas och parlamentarikernas roll i budgetbehandlingen ytterligare stärkas.

Eidur Gudnason anförde avslutningsvis att mot bakgrund av det stora intresse den nya kulturhandlingsplanen hade väckt och med hänvisning till de stora förväntningar som fanns på ett aktivt kultursamarbete i Norden, måste man inom ministerrådsorganisationen väsentligt höja ambitionsnivån, om man ville att det nordiska samarbetet skulle ha en verklig chans på 90-talet, som skulle komma att präglas av omfattande kontakter mellan Norden och omvärlden och en snabbt framskridande europeisk integration.

Statsrådet *Bjarne Mørk Eidem*, norsk samarbetsminister, anförde att ministerrådets planeringsföretsättning var att den nordiska budgeten skulle öka med 3 % per år under tiden 1989–1990. Han underströk dock att dessa riktlinjer var budgettekniska planeringsinstrument och att det slutliga utfallet självklart avgjordes i det konkreta budgetarbetet. Han framförde även att det kommande budgetarbetet skulle bli svårt och kräva starka prioriteringar mellan och innanför sektorerna. Detta ökade behovet av ett samarbete mellan parlamentarikerna och ministerrådet.

Hagen Hagensen, Danmark, som var den konservativa gruppens talesman, ansåg att det nordiska samarbetet skulle bli mer effektivt om politikerna blev mer kritiska mot de förslag som lades fram. Innan beslut om nya projekt läggs fram borde en värdering av kostnaderna för såväl Nordiska rådet som varje enskilt land göras. Kanske skulle en begränsning till ett mindre antal ärenden stärka och förbättra rådets profil.

Den vänstersocialistiska gruppens talesman, *Kjeld Rahbæk Møller*, Dan-

mark, uttalade att hans partigrupp inte var nöjd med den nordiska budgeten. Särskilt gällde detta behandlingen av det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet, det bioteknologiska samarbetsprogrammet och kulturhandlingsplanen. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet måste erkänna att det fanns ett antal tunga uppgifter som bäst kan lösas gemensamt av de nordiska länderna och då måste regeringarna också avsätta medel härför.

Per Olof Håkansson, talesman för den socialdemokratiska gruppen, underströk i sitt anförande att ministerrådet till kommande år borde utarbeta ett bättre koordinerat plandokument, som innehöll en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål och en uppskattning av deras ekonomiska konsekvenser. För parlamentarikerna var det av största vikt att ha tillgång till ett underlagsmaterial som var överblickbart och hanterbart. Per Olof Håkansson berörde även i sitt tal tidpunkten för budgetdebatten och framförde utskottets synpunkter på en tidigareläggning av denna på sessionen.

Karin Söder, mittenpartiernas talesman, framförde att storleken av Nordiska rådets budget ägnades stor uppmärksamhet. Dock måste konstateras att den, insatt i de nationella budgetarnas perspektiv, knappast spelade någon avgörande roll för de enskilda ländernas ekonomiska utveckling.

Avgörande för storleken borde enligt mittenpartiernas mening vara vad som effektivt och konstruktivt kunde genomföras i nordisk regi bättre än i nationell sådan och i vilken utsträckning samverkan och harmonisering var positiva faktorer för individerna i de nordiska länderna. Vid en sådan bedömning blev inte längre procentsatserna avgörande för budgetens storlek, utan vilket konstruktivt arbete som budgeten gav möjlighet till.

Efter avslutad debatt antog rådet på utskottets förslag följande yttrande (nr 5):

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att nya aktiviteter av större dimensioner tillförs nya medel
 - att till kommande år utarbeta ett bättre koordinerat plandokument, som innehåller en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål och en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna,
 - att vid utarbetandet av budgeten använda samma prisökningstal som används i andra sammanhang,
 - att i stället för att använda en procentsats som mått på den reala tillväxten i budgeten göra en krontalsuppräknings av budgeten,
 - att framlägga förslag till handlingsplaner och program till sessionen året före ikraftträdandet,
 - att under kommande år satsa särskilt på allmän kultur, utbildning, forskning och utveckling samt miljö- och trafiksäkerhet,
2. att lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för Ministerrådets fortsatta arbete.

Yttrandet antogs med 63 röster.

Ett medlemsförslag hade väckts om *effektivisering av nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi*. Förslagsställarna framhöll att budget- och kontrollutskottet under 1987 utvärderat det nordiska skolsamarbetet i Nordiska ministerrådets regi. Utskottets konklusioner, som förelagts ministerrådet i skrivelse av den 11 november 1987, hade framkommit dels genom en utredning som utskottet låtit göra, dels genom ett besök vid berörda institutioner.

Budget- och kontrollutskottet framförde i sitt betänkande att dess uppgift bl.a. var att få en ökad effektivisering i det nordiska samarbetet. Om detta syfte skulle uppnås, var det enligt utskottet nödvändigt att de synpunkter och konklusioner som framkom vid kontrollen värderas och åtgärdas samt att rådet fick en rapport om vilka åtgärder som vidtagits.

Rådet antog på förslag av utskottet en rekommendation (nr 45) till ministerrådet

att beakta budget- och kontrollutskottets konklusioner angående det nordiska skolsamarbetet i Nordiska ministerrådets regi.

Rekommendationen antogs med 55 röster.

D.2.7. Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt

Svenska medlemmar i redaktionskommittén för tidskriften *Nordisk Kontakt* har varit Per Olof Håkansson (s) och Ingrid Sundberg (m), vice ordförande.

Redaktionskommittén har haft två möten, den 10 november 1987 i Åbo och den 9 mars 1988 i Oslo.

Kommittén har följt det inledande arbetet med genomförandet av den utvecklingsplan för tidskriften som antogs 1986. Särskilt har distributionspolicy och ansvar för marknadsföring av tidskriften diskuterats. Redaktionskommittén beslutade vid mötet i mars att kommitténs arbetsuppgifter och ansvar, sett i relation till andra rådsorgan, behöver ses över och formaliseras.

Den svenska delegationen har preciserat en rad frågeställningar rörande kommitténs uppgifter och ansvar, som överlämnats till kommittén. Kansliet har under perioden genomfört en översyn av tidskriftens abonnentregister, med ett väsentligt lägre upplagebehov som följd.

E. Nordiska rådets musik- och litteraturpris

Vid en högtidlighet den 8 mars i Oslo Konserthus utdelades Nordiska rådets musik- och litteraturpris om vardera 125 000 DKK.

Nedanstående *musikverk* hade nominerats:

Danmark:	<i>Gunnar Berg</i> : Aria för fløjte og orkester <i>Ib Nørholm</i> : Ekliptiske instinkter. Symfoni nr 7
Finland:	<i>Magnus Lindberg</i> : Kraft <i>Einojuhani Rautavaara</i> : Symfoni nr 5
Island:	<i>Þorsteinn Hauksson</i> : Ad astra <i>Askell Måsson</i> : Koncertsats for lille tromme og orkester

- Norge: *Alfred Janson*: Mellomspill for orkester
Rolf Wallin: Mandala for 2 pianos and percussion
- Sverige: *Anders Eliasson*: Symfoni nr 1
Miklós Maros: Konsert för trombon och orkester

Redog. 1988/89:4

Musikpriset tilldelades den finske kompositören Magnus Lindberg för musikverket "Kraft" med följande motivering

"Verket visar en fantasifull kombination av symfoniorkester och otraditionella ljudkällor. Genom användning av datastyrning och elektronisk ljudbearbetning förenas råa och raffinerade klanger i ett övertygande spänningsförlopp. Verket förenar en orädd öppenhet för nutidens ljudvärld med viljan att behärska den".

Nedanstående litterära verk hade nominerats:

- Danmark: *Vita Andersen* "Hva' for en hånd vil du ha"
Henrik Nordbrandt "Under mausolæt"
- Finland: *Christer Kihlman* "Gerdt Bladhs undergång"
Leena Krohn "Tainaron"
- Island: *Steinunn Sigurdardóttir* "Timabjófurinn" (Tidsspillan)
Thor Vilhjálmsson "Grámosinn Glóir" (Gråmossan glöder)
- Norge: *Tor Åge Bringsværd* "Gobi. Djengis Khan"
Edvard Hoem "Ave Eva. En herrgårdsroman"
- Sverige: *Lars Ardelius* "Barnsben"
Ernst Brunner "Svarta villan"
- Färöarna: *Jóanes Nielsen* "Tjørødu plankarnir stevna inn i dreymin"
- Samiska språkområdet: *Nils Aslak Valkeapää* "Rouktu váimmus" (Vidderna inom mig)

Litteraturpriset tilldelades den isländske författaren Thor Vilhjálmsson för romanen "Gråmossan glöder" med följande motivering

"På ett språk som förenar isländsk berättartradition med nyskapande uttrycksformer skildras en domares ödesmättade resa genom ett magiskt landskap som mångfasetterat reflekterar den inre brottningen med tillvarons grundfrågor om skuld och ansvar, dikt och verklighet".

Framställningar, rekommendationer och yttranden samt interna beslut antagna vid Nordiska rådets 36:e session

Redog. 1988/89:4
Bilaga

Framställningar

Nr 1/1988/k Radio- och TV-samarbetet i Norden (A 794/k)

Nordiska rådets presidium anmodar Nordiska ministerrådet att ge det pågående arbetet med en uppbyggnad av ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit, som genomförs med utgångspunkt i Nordiska rådets framställning nr 1/1986, en sådan inriktning att sändningar av program från de nordiska länderna över fyra kanaler i Tele-X kan möjliggöras, att i anslutning till detta samarbete vidta åtgärder för att underlätta nordisk programproduktion och verka för starkt ökad nationell programproduktion, och att till Nordiska rådet avge förslag om ett permanent nordiskt radio- och TV-samarbete i god tid innan Tele-X-satelliten tas i bruk för nordiska sändningar.

Nr 2/1988/k En europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar (A 786/k)

Nordiska rådets presidium anmodar Nordiska ministerrådet att verka för att de nordiska länderna aktivt bidrar till att en europeisk konvention om gränsöverskridande TV-sändningar snabbt antas, och att en sådan konvention innehåller regler för skydd av barn och ungdom, regler om europeiskt programinnehåll samt regler för reklam och sponsring av program.

Nr 3/1988/b Nordiska ministerrådets budget för 1988 samt preliminära ramar för 1989—90 (B 74/b)

Nordisk Råds presidium henstiller til Nordisk Ministerråd å øke fremlagte budsjett for 1988 med 17 millioner DKK i overensstemmelse med Budsjett- og kontrollutvalgets vurderinger samt å vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjett- og kontrollutvalgets merknader.

Rekommendationer

Nr 4/1988/t Handlingsplan för säkrare trafik i Norden (B 75Ä/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan för säkrare trafik i Norden i enlighet med ministerrådets förslag B 75Ä/t och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter och att ministerrådet lämnar en årlig rapportering av handlingsplanen i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka på vilket sätt det etablerade samarbetet mellan djurparkerna i Bardu, Lycksele, Ranua och Ähtäri kan utnyttjas och stimuleras för att främja turismen på Nordkalotten och i Kvarkenområdet.

Nr 6/1988/t Kommunikationsutrustning i bilar och trafiksäkerhet (A 808/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inhämta och förmedla information om i vilken mån kommunikationsutrustning i bilar bidrar till trafikolyckor, att bedriva en informationskampanj om en trafiksäker användning av denna utrustning, samt att verka för att den tekniska utvecklingen av biltelefoner påskyndas i riktning mot trafiksäkrare apparatur.

Nr 7/1988/t Storstädernas trafik- och miljöproblem (A 814/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en sammanställning av befintliga kunskaper om de nordiskaorstädernas trafik- och miljöproblem och mot bakgrund därav företa nödvändiga kompletterande utredningar, samt att på grundval av detta utredningsarbete utarbeta modeller över olika strategier för att lösaorstädernas trafik- och miljöproblem.

Nr 8/1988/t Snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna (A 815/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att uppnå en snabbare postgång mellan och inom de nordiska länderna.

Nr 9/1988/s Samarbetsprogram inom hälso- och socialsektorn (B 81/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet,
2. att ställa tillräckliga ekonomiska resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande, samt
3. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet inom hälso- och socialsektorn.

Nr 10/1988/s Intensifierat behandlingsarbete mot missbruk (A 776/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. verka för ökat samarbete mellan amt/fylken/län och kommuner samt berörda offentliga och fristående organisationer i syfte att genomföra ett

- erfarenhetsutbyte om behandling av alkoholister och narkomaner för att identifiera och upplysa om de metoder som visar sig särskilt effektiva i behandlingen,
2. ta initiativ till och stödja försöksprojekt på lokal och regional nivå i syfte att intensifiera rehabiliteringen av missbrukare.

Nr 11/1988/s Rökfria miljöer m. m. (A 789/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda restriktiva regler i Norden innebarande exempelvis

- (a) begränsning av rökning i offentliga lokaler och på offentliga kommunikationsmedel,
- (b) förbud mot tobaksreklam, och
- (c) märkning av tobaksprodukter.

Nr 12/1988/s Internationella restriktioner mot tobakskonsumtion (A 789/s)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för restriktivare regler för tobakskonsumtion.

Nr 13/1988/s Miljöaspekter i den nordiska ekonomiska handlingsplanen (A 778/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att systematiskt inarbeta relevanta miljöaspekter vid fullföljandet av arbetet med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Nr 14/1988/s Reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inom ramen för ministerrådets handlingsplan mot luftförorening utreda konsekvenserna för industri, energi, transport och jordbruk i de nordiska länderna av dels 50 procents reduktion av svavel och kväveoxid, dels 80 respektive 75 procents reduktion av svavel respektive kväveoxid fram till 1995.

Nr 15/1988/s ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom ramen för ECE verka för:

- (a) att samtliga europeiska länder, inklusive Storbritannien, binder sig för en reduktion av svavelutsläppen med minst 30 % – med 50 % som mål – år 1993 och
- (b) att bindande protokoll ingås mellan samtliga europeiska länder i syfte att reducera kväveoxidföroreningarna med minst hälften fram till mitten av 1990-talet.

Nr 16/1988/s Miljövänlig avfallshantering (A 783/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att sammanställa ett samarbetsprogram för en mer miljövänlig avfallshantering i Norden, innefattande både samnordiska och nationella insatser.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett samnordiskt handlingsprogram för bekämpande av havs- och kustföroreningen i Norden, där också havsområdena i Nordatlanten och kring Västnorden får sin berättigade plats, samt formulera en samnordisk politik i internationella sammanhang. Ett ministerrådsförslag om handlingsplanen bör föreläggas Nordiska rådets 37:e session.

Nr 18/1988/s Forskning kring sälbestånden (A 793/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera forskningen kring sälbestånden och sambanden mellan sälarna och det marina ekosystemet.

Nr 19/1988/s Decentraliserat miljösamarbete (A 799/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att initiera ett decentraliserat samarbete om miljöskyddsfrågor i Norden.

Nr 20/1988/s Åtgärder för en bättre miljö (A 809/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att sammanställa nordiska erfarenheter om effekter på havet av näringstillförsel och utsläpp av kemiska substanser samt initiera eventuell kompletterande forskning härom
att starta ett långsiktigt FoU-projekt om skogsskadorna och metoder för att förebygga dem,
att undersöka möjligheterna att i ökad utsträckning använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken, t. ex. att genom skatterabatter stimulera till en minskning av avgasutsläppen i trafiken eller genom miljöskyddsavgifter stimulera till minskning av olika slags utsläpp.

Nr 21/1988/s Utvecklingsbistånd och miljöproblem (A 809/s)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i ökad grad inrikta utvecklingsbiståndet på lösande av miljöproblem i tredje världen.

Nr 22/1988/s Årlig lägesrapport om miljöpolitik (A 818/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att årligen framläggga en lägesrapport på miljöpolitikens område inför Nordiska rådet.

Nr 23/1988/e Nordiskt industriellt center i Oslo (B 76/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å opprette et nordisk industrielt senter i Oslo etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforlaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Nr 24/1988/e Nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram (B 77/e)

Redog. 1988/89:4
Bilaga

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk bioteknologisk samarbetsprogram i samsvar med ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Nr 25/1988/e Program för nordiskt biståndssamarbete (B 79/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et program for nordisk biståndssamarbeid i samsvar med ministerrådsforslag B 79/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Nr 26/1988/e Nordiskt biståndssamarbete (A 813/e och A 816/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å virke for at de nordiske land

- utlåner eksperter til de regionale utviklingbanker
- vurderer hvorvidt den økonomiske støtten till IUCN skal økes
- tar initiativ til at det internasjonalt avsettes midler til et effektivt undersøkelses- og prosjektarbeid med henblikk på sikring av tropeskogen
- utreder spørsmålet om opprettelsen av en nordisk stasjon for biologisk og skogsteknisk forskning i Tanzania.

Nr 27/1988/e Upprättande av en nordisk utvecklingsfond (B 84/e)

Nordisk råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å opprette et Nordisk Utviklingsfond etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Nr 28/1988/e Permanentning av Nordiska investeringsbankens regionallåneordning (B 82/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjøre Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning til en permanent del av bankens virksomhet etter de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget.

Nr 29/1988/e Nordiska projektexportfonden som permanent institution (B 78/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjøre Nordisk Prosjekt-eksportfond til en permanent institusjon i samsvar med de retningslinjer som er angitt i ministerrådsforslaget og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Nr 30/1988/e Nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas (A 777/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å intensivere det nordiske samarbeid om utnyttelse av naturgass i energiforsyningen med sikte på å gi en nærmere vurdering av hvordan naturgassen kan spille en større rolle i den nordiske energibalansen.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjennomføre en generell utredning som belyser den skattemessige stilling for personer med fast bosted i et nordisk land og arbeid i et annet, herunder spørsmålet om likebehandling når det gjelder rentefradrag ved besittelse av boligeiendom i annet nordisk land.

Nr 32/1988/e Avveckling av kärnkraften (A 788/e)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å intensivere samarbeidet på det energipolitiske området for å legge forholdene til rette for en ønskelig avvikling av kjernekraften.

Nr 33/1988/e "Frikommunforsøk" över riksgränserna i Norden (A 792/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å muliggjøre for kommuner på ulike sider av nasjonsgrensene i Norden å delta i et frikommuneforsøk i samsvar med Økonomisk utvalgs synspunkter, samt

etablere en prosjektgruppe som gis tilstrekkelige ressurser for å evaluere forsøksvirksomhetene og foreslå endringer i lover og regler som hemmer det grenseregionale samarbeidet.

Nr 34/1988/k Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (B 83/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa en handlingsplan för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet i enlighet med ministerrådsförslag B 83/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet,
2. att genomföra handlingsplanen under perioden 1989–1991 och att härvid särskilt prioritera
 - arbetet för ökad språkförståelse i Norden
 - ökat stöd till folkrörelsesamarbetet
 - utbyggnaden av studentutbyte, lärar- och elevutbyte samt Norden som gemensamt utbildningsområde
 - utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet samt upprättandet av en nordisk mediefond
 - fortsatt utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet enligt gällande riktlinjer (B 69/k),
3. att mot bakgrund av den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och tv-samarbete via satellit har för att stärka den nordiska kulturgemenskapen utforma en organisation för ett permanent radio- och tv-samarbete, som tillgodoser de kulturpolitiska målsättningarna för samarbetet,
4. att tillföra handlingsplanen ytterligare resurser för att genomföra de aktiviteter som ingår i planen och särskilt för att möjliggöra en stark utbyggnad av Nordiska kulturfonden.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till utformningen av ett program för ökat samarbete inom kulturminnesvården i Norden och att delta i samordningen av nordiska insatser i syfte att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer, föremål och minnesmärken i Norden,
2. att aktivt verka för att de nordiska länderna i internationella samarbetsorgan ger arbetet för att skydda världskulturarvet stor uppmärksamhet.

Nr 36/1988/k Ökat samarbete inom vuxenutbildningen (A 801/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utgående från principen om livslång inlärning fortsatt bygga ut samarbetet inom vuxenutbildning och folkbildning i Norden, och att härvid särskilt uppmärksamma insatser för korttidsutbildade, utvecklingen av folkbildningsorganisationernas samarbete och satsningar på vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete i Norden.

Nr 37/1988/k Förstärkt nordiskt ungdomsarbete (A 802/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta att stärka förutsättningarna för det nordiska ungdomssamarbetet, särskilt genom att stödja ungdomsorganisationer och nya utbytesprogram för ungdomar i Norden.

Nr 38/1988/k Nordiska rådets teknologipris (A 810/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i anslutning till det nordiska teknologåret 1988 i syfte att främja nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete låta utdela ett särskilt nordiskt pris, Nordiska rådets teknologipris.

Nr 39/1988/k Nordiskt kommunalt skolsamarbete (A 811/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stärka det nordiska samarbetet på skolområdet genom att i högre grad indra kommunerna och länen samt deras centralorganisationer i detta samarbete.

Nr 40/1988/j Samarbetsprogram på livsmedelsområdet (B 80/j)

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at vedtage et samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 80/j og Juridisk udvalgs synspunkter.

Nr 41/1988/k Livsmedelspolitik og livsmedelslagstiftning (A 784/j)

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at foretage en gennemgang af levnedsmiddellovgivningen og -kontrollen i de nordiske lande med henblik på at etablere fælles kvalitetskrav i Norden.

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at arbejde hen imod, at der i de nordiske lande indføres så ensartede regler som muligt om samfundstjeneste som strafferetlig sanktionsform.

Nr 43/1988/j Samarbejde om kriminalitetsefterforskning (A 806/j)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at nedsætte en arbejdsgruppe til at udrede det nordiske samarbejde om kriminalitetsefterforskning samt til at undersøge behovet og mulighederne for en videreudvikling og evt. effektivisering af dette samarbejde.

Nr 44/1988/j Reell likalön mellan kvinnor och män (A 812/j)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- 1) at der iværksættes et forundersøgelsesprojekt og i forbindelse hermed eventuelt gennemføres praktisk forsøgsvirksomhed og evaluering med henblik på at få samlet den eksisterende viden om og få kortlagt årsagerne til den manglende reelle ligeløn mellem kvinder og mænd, og
- 2) på baggrund heraf at foreslå foranstaltninger, der tilsigter at fjerne de barrierer, som medfører forskelle i lønninger mellem kvinder og mænd, samt
- 3) at afsætte de fornødne midler til projekternes gennemførelse ved at lade projekterne, der er nævnt under punkt 1 og 2, indgå i den nye økonomiske handlingsplan for Norden.

Nr 45/1988/b Nordiskt skolsamarbete i Nordiska ministerrådets regi (A 824/b)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att beakta budget- och kontrollutskottets konklusioner angående det nordiska skolsamarbetet i Nordiska ministerrådets regi.

Nordiska rådets yttranden

1. Nordiska rådets yttrande angående kommunikationsutskottets sakområde (C 1)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att utreda de kostnader som en speciell transportservice för handikappade innebär i jämförelse med kostnaderna vid handikappanpassning av kollektiva transportmedel,
- att inom ministerrådets organisation skapa ett gemensamt forum för att behandla internationella sjöfarts- och luftfartspolitiska frågor,
- att omedelbart se till att konstruktiva förhandlingar igångsätts i syfte att komma fram till tillfredsställande tvärgående flygtrafik i Norden,
- att verka för en harmonisering av den nordiska transportpolitiken,
- att verka för att Norden blir en gemensam transportmarknad,
- att verka för att effektivitetsökningar av de nordiska transporterna också blir miljöförbättrande samt försäkrar alla trafikantgruppers mobilitet,

- att ministerrådet aktivt och konstruktivt arbetar för ett permanent ungdomsresekort.

Redog. 1988/89:4
Bilaga

2. *Nordiska rådets yttrande angående social- och miljöutskottets sakområde (C 1)*

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet, att

1. i samarbete på arbetsmarknadsområdet bör större insatser ägnas de svaga gruppernas situation,
2. förslag till nordisk arbetsmiljökonvention bör föreläggas Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag till 37:e sessionen,
3. konkreta åtgärder bör vidtas i de nordiska länderna för att förverkliga WHO:s målsättning att minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000,
4. ett samarbetsprogram på miljöområdet med aktivt och konkret innehåll bör läggas fram som ett ministerrådsförslag före rådets 37:e session.

3. *Nordiska rådets yttrande angående ekonomiska utskottets sakområde (C 1)*

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om å virke for at Ministerrådets organer spiller en mer aktiv rolle med hensyn til å fremme felles nordiske interesser og samordne nordiske tiltak for å møte den utfordring den europeiske integrasjonsprosessen innebærer,
2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at Nordisk Industriefonds budsjett for 1989 ikke svekkes som en følge av at den økonomiske handlingsplanen utløper i 1988 samt at Fondet tilføres ytterligere ressurser som følge av ministerrådsforslagene om opprettelse av et industrielt senter i Oslo og et bioteknologisk samarbeidsprogram,
3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at forslag om eventuelle fortsatte bevilgninger til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål etter at nåværende sikkerhetsprogram utløper i 1989 forelegges Nordisk Råd i et særskilt ministerrådsforslag.
4. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om å virke for at arbeidet med å avvikle handelshindringer i Norden effektiviseres og gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganer samt at det blir rapportert om konkrete resultater til neste sesjon.

4. *Nordiska rådets yttrande angående juridiska utskottets sakområde (C 1)*

- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at vedtage Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret lovgivningsprogram som en del af det fremtidige lovgivningssamarbejde.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i forbindelse med vurderingen af bemanningen i ministerrådets sekretariat at overveje at lade embedsmandskomiteen for lovgivningssamarbejde forankre i sekretariatet.

5. *Nordiska rådets yttrande angående Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)*

Redog. 1988/89:4
Bilaga

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. – att nya aktiviteter av större dimensioner tillföres nya medel
 - att till kommande år utarbeta ett bättre koordinerat plandokument, som innehåller en övergripande bedömning av de olika sektorernas önskemål och en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna,
 - att vid utarbetandet av budgeten använda samma prisökningstal som används i andra sammanhang,
 - att i stället för att använda en procentsats som mått på den reala tillväxten i budgeten göra en krontalsuppräknings av budgeten,
 - att framlägga förslag till handlingsplaner och program till sessionen året före ikraftträdandet,
 - att under kommande år satsa särskilt på allmän kultur, utbildning, forskning och utveckling samt miljö och trafiksäkerhet.
2. – att lägga de synpunkter, som fackutskottet framfört, till grund för Ministerrådets fortsatta arbete.

Interna beslut:

1. Internt beslut angående organisering av informationsverksamheten (A 800/k)

Nordiska rådet anmodar rådets presidium

att i nära samarbete med Nordiska ministerrådet låta en från Nordiska rådet och ministerrådet fristående expert utföra en översyn av Nordiska rådets och ministerrådets informationsorganisation, och att därefter utgående från de resultat översynen ger, fortsatt i nära samarbete med ministerrådet, föreslå behövliga förändringar av informationsverksamheten och dess uppbyggnad som beaktar de krav som ställs på informationsarbetet i resp. land.

2. Internt beslut angående behandlingen av dokumenten C 1 och C 2

Nordisk Råd henstiller til Præsidiets

at overveje en ændring af den interne behandling i rådets organer af dokumenterne C 1 og C 2.

